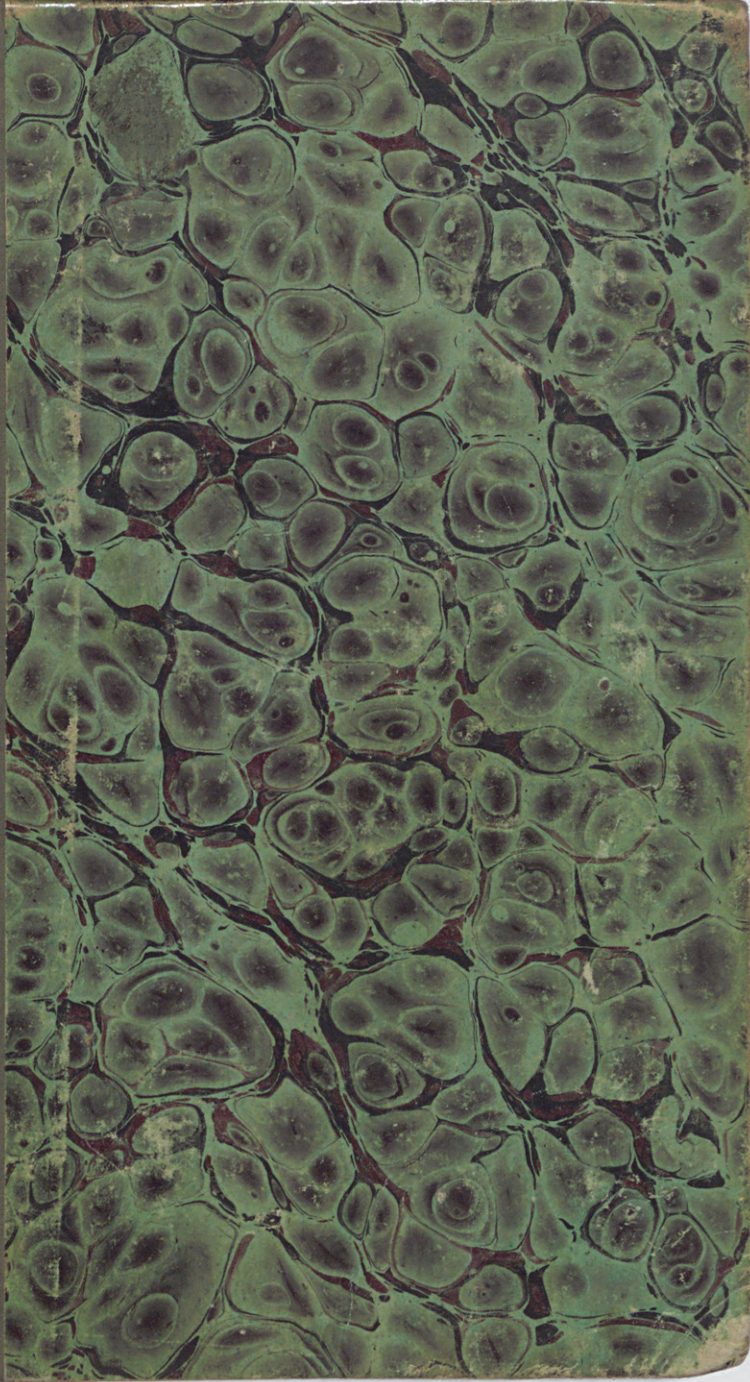

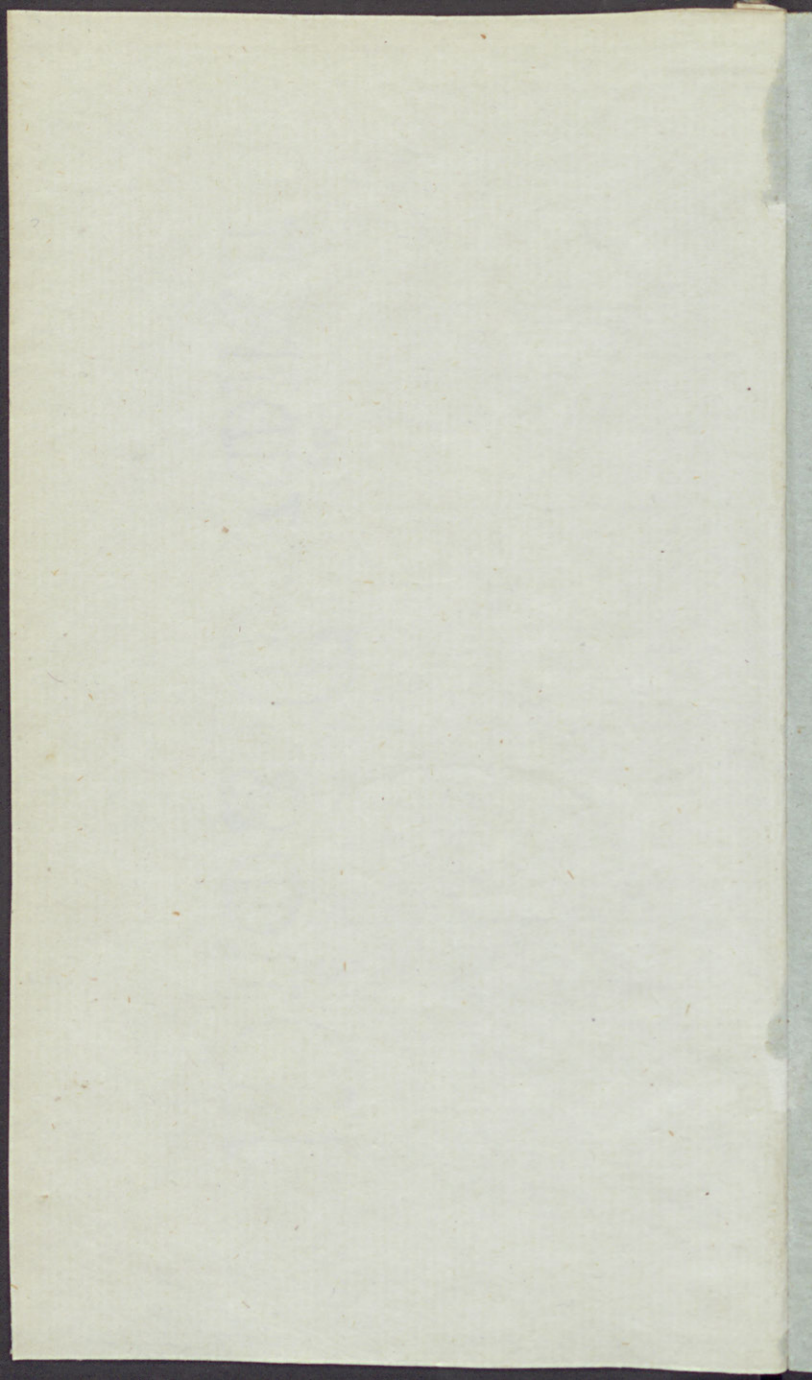
757638

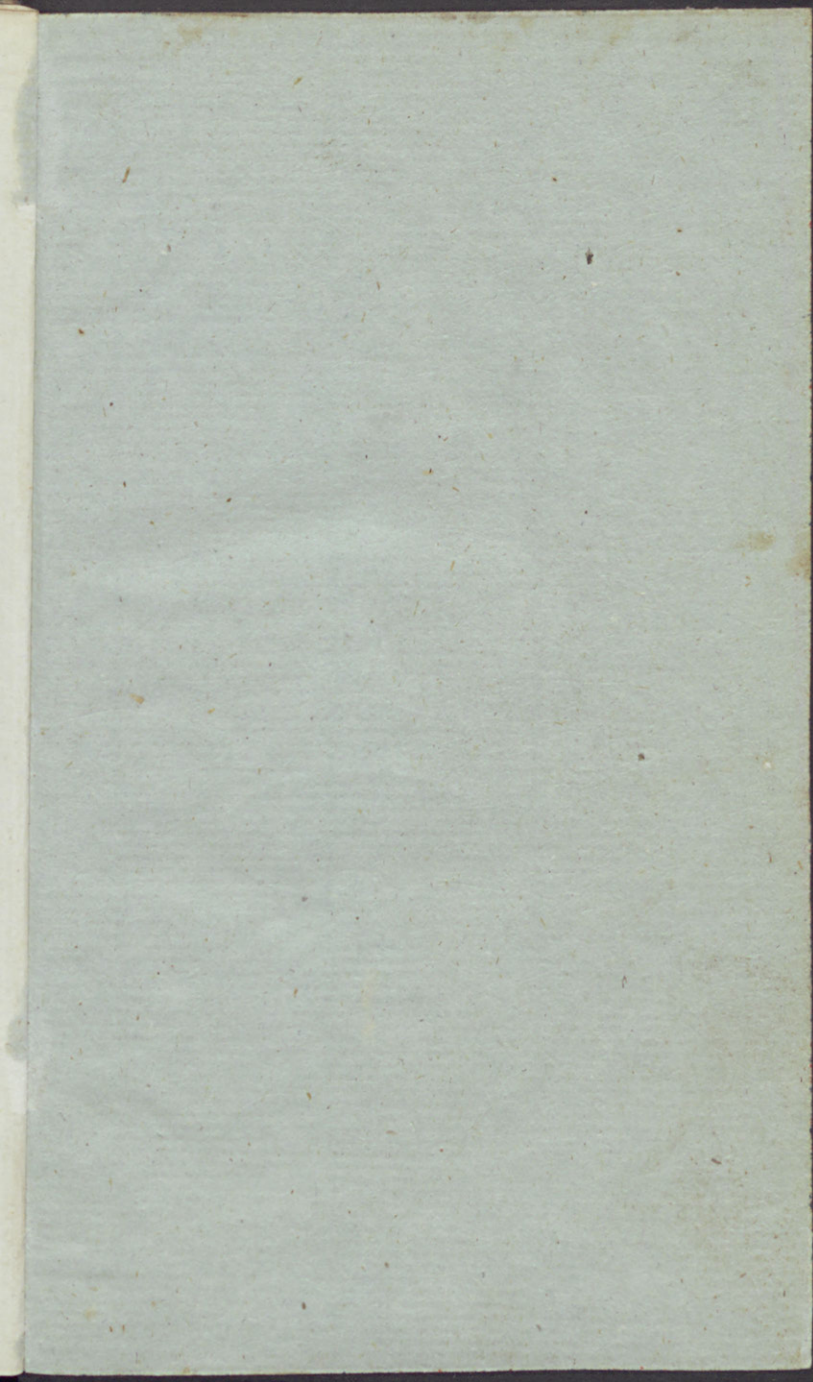

KA

L

3940

Zarka Mikaly, Lukafalvi

Z A R K A
A'
BARÁTSÁGRÓL.

PESTEN,
TUSKÚTI LANDERER MIHALY' betűivel.

1807.

60

*Nehéz jó Bardtot, szíves igaz Társot találni —
— mert a' két szív olyan kints, ha egy-
máshoz hív, mellynél drágább nints.*

Faludi.

60

Z A R K A
A'
B A R Á T S Á G R Ó L.

KAROL és ADAM.

KAROL.

Hozott Isten édes Adányom! Ez ugyan véletlen dolog előttem, hogy most illy hideg téli időben, és illy későn láthatlak; de annál szívesebben fogadom Őri személyedet, minél véletlenebb volt hozzád való szerentsém.

ADAM. Alázatos szolgája az Úrnak! Örülök, ha kívántt egészségben láthatom: már alkalmas ideje, hogy tiszteletére nem lehettem: hol egyj, hol más dolgaim előfordúltak, és a házból való kimeneteltől akadályoztattak: de most engedelmeből az Úrnak, helyre hozom hibámat, és egynéhány napokat itt mulatok.

KAROLY. Ez már derék: igen nagyra be-
 tsüllem szívességedet, 's felettébb szeretem,
 hogy ez által is kívánod bizonyítani hozzám
 való hajlandóságodat.

ADAM. Tartozom vele, 's örökre is szí-
 vemen fogom hordozni az Úrnak jóltévőségét:
 mert meg kell esmérnem, hogy az Úrban ta-
 láltam fel igazi nevelőmet.

KAROL. Protestálok; nem engemet il-
 let ez a' komplementom. Halljátok é? a' bun-
 dát, páltzát, süveget szedjétek el az Úrfitól,
 mindent az írott szobába hordjatok fel, és
 mindenre gondotok légyen. Ülünk le' ha'tet-
 szik, 's mulassuk az estvét beszélgetéssel.
 Mond el édes Adányom! mint szolgál egéssé-
 ged? hogy folynak otthonos dolgaid? miként,
 's hogyan mulatod e' kedvetlen téli komorság-
 ban fiatal napjaidat?

ADAM. Egésségem alkalmas karban va-
 gyon; néha ugyan hol ez, hol más háborgat;
 de már megtanúltam a' módját, könnyen ál-
 tal esem rajta: a' törvényes és gazdaságbeli
 dolgokba nem igen avatkozom: mert alkal-
 matos Tisztviselőim vagynak, kik helyesen

forгатják hivataljokat: én magam pedig többnyire csak a' könyvekkel mulatozom.

KAROL. Hidd el Adám, nints is annál helyesebb mulatság, kivált fő-renden való; 's nagy birtokú fiatal Gavallér embernek. Sok rendetlen vágyódásokat elfojt; sok félretság gondolatotskáknak útját bévágja a' józan könyveknek értelmes olvasása: de hogy is tudnánk egyébként e' jelenvaló időnek hosszan nyúlott unalmait rövidíteni, én nem tudom; a' házi perpatvarkodás untatja inkább, hogysen mulatná az időt; napestig a' pipán rágódni, az ágyban heverni, nyavalás, és csak pühaságot jelentő egy állapot; jó Barátink, kiknek úgy is rövid a' számok, ritkán látogatnak, és így mi tagadás benne, csak az olvasásban találjuk fel a' kedv-szerént való betűletes időtöltést. Ezek buba merültt gondjainkal eloszlatják, 's megvidámítanak; ezek megszorúltt ügyünkben jó tanácsot adnak; szívünkbe a' jó erköltsöknek, elménkbe a' szép tudományoknak gyökereit őltogatják; a' neveletlen vadságból kiemelnek, 's az emberi társalkodáshoz, szoktatnak; végre pe-

dig

dig: a' mit élő Barátink tőlünk megfognak, a' holtaknak levelein bőven megtaláljuk. De azomban a' könyvek olly szemén válogatottak legyenek, hogy azok semmi erkölts vesztegetést; holmi tágasabb értelmű tsintalankodást, vagy más illyes asszonyi finnyaságot magokban ne foglaljanak.

ADAM. Nints külömben; magam rövid tapasztalása a' tanúbizonyság benne, hogy a' midőn kellelten óráimat távoztatni akartam, a' könyvekhez ragaszkodtam, azokkal gyönyörűséges haszonnal el is időztem. A' könyveimnek száma ugyan nem nagyra ment; de a' mellyek vagynak, józanok, könnyű értelműek, és majd alkalmasint mind általolvastam őket. Néha ugyan unalmas előttem az olvasás is: mert hol mikor olly nehézségekre találok, hogy sok fáradságomba kerül, még útját találok kifejtésének. Néha pedig úgy megakadok, hogy minden reménységemet leteszem az értelméről. Mi sokszor jut eszembe az a' bődög idő, holott az Úrnak Tanítványai közé számláltatnom szerentsém volt; nem aggódtam akkor akármi nehéz értelmű ígének bontogatásával; most,

hogy

hogy magamra hagyattattam, magamon maradt a' veszödség.

KAROL. Az igaz: sokszor esik ilyen aggság a' tanuló emberen: gyakorta hol a' szavak, hol a' titkos értelmü közmondások, hol mi mások is olly értetlenek előttünk, hogy ha tsak más kitanúltt emberrel nem tanátskozzunk az eránt, vagy azon egy tárgyról szöllő több könyveket nem forgatunk, nehezen akadunk velejére, 's minél többre megyünk az olvasásban, annál gyakrabban veszünk észre ollyas valamit, mellyek az értetlenség miatt körmöt is rágatnak velünk, 's szinte ízét vesz-tik az olvasásnak. Ollyankor tanátsos az e-féle vátalékos és darabos dolgokon általugor-ni, 's tovább menni az olvasásban: talán elő-adja magát az idő, holott minden veszödség nélkül maga magát kibontja az értelem. Osz-tán: sokszor történik, hogy akaratján kívül is az embernek beszélgetés közben előfordúl az ollyan dolog, melly olvasásakor előttünk ho-mályos völt, 's mikor meg se gondoljuk, be-széd közben reá jövünk a' valóságra. Azért, noha ugyan igen hasznos a' tsendes, és rend-

szerént való olvasás: de mondom: az okos beszéllgetés néha többet épít tudományunkon.

ADAM. Igazán megvallom az Úrnak, hogy részszerént ugyan a' tisztelet' megadása; de e' mellett a' tanátskozás, beszéllgetés jobban édesítettek az Úrnak látogatására: ne légyek azért terhére, ha most is, és ezután is bátorodom az Urat néminémü kérdésekre venni. Annyira meg vagyok győzöttetve az Úrnak szívességéről, hogy kérésem' foganatjáról éppen nem kételkedhetem.

KAROL. Hogy szívességemben nem kételkedel, azt helyesen teszed: mert hűségem hozzád fogyhatatlan; azért a' mit tsak tudok, kedvedért előveszem, semmit titokban fenn nem tartok, 's elhited magaddal, hogy minden eszemet, egész szívemet kinyitom előtted. Fogjunk hát hozzá ha úgy tetszik, hadd halljam miben áll kérdésed.

ADAM. Engedelmevel az Úrnak. Soha én a' Barátságának gyönyörűségét annyira meg nem ízleltem; soha annak szükségét annyira nem tapasztaltam, mint mióta magam honnyára vetemedtem. Akármi kedvem szerént
tel-

telnek is napjaim, csak annyiból még is unalmasok, mivel nints, a' kivel kedvem teltségét közölhessem; ha mikor mi bajom érkezik, annyival bajosabb; mert nints kinek panaszolhassam bajomat. De ellenben akármi gyönyörűséget, vagy hasznot érzek is a' Barátságáról, még is félve nyúlok hozzá, 's bátortalanul avatkozom annak elfogadására; mert minden nap eszembe jutnak az Úr mondásai, hogy valamint nintsen szükségesebb, úgy nintsen mind kezdetére, mind folytatására, mind végezetére nézve kényesebb a' Barátságnál. Feltettem magamban, hogy vóltaképpen fogok az Úrtól értekezni eránta, 's kérem is, beszélje el nékem, mi haszna, mi gyönyörűsége, mi kötelessége a' Barátságnak? Kivel lehet, kivel nem Barátságra alkudnunk? miképpen lehet az tartós? vagy ha bomlani kell, miképpen bomoljék?

KAROL. Ez ugyan nem kis kérdés, 's nem is egyj két órányi feleletet vár maga után. Bővebb ennek a' tárgya, mintsem elgondolhatnád. Szívesen megfelelek azomban kívánságodnak, csak meg ne únd a' hallgatást.

ADAM. Isten őrizzen.

§. I.

KAROL. A' Barátság, a' tökéletességnek tellyessége a.), mely nélkül senki magát az erköltsben tellyesedettnek lenni nem vallhatja: mert sem tűz, sem víz, sem levegő olly gyakorta szolgálatunkra nintsenek, mint a' mennyiszor a' szeretetnek, barátságnak édes örömet szívünkben érezzük b.). Tudniillik, olly különösen tetsző íz találtatik a' Barátságban, mellynek készítésére maga a' mennyei Ur fordította erejét c.); nints is külömben: mert ezerszer meg ezerszer boldog az ollyan ember, ki minden ügyét Barátjára bízza d.). Paradi-

tso-

-
- a.) *Charitas est vinculum perfectionis. ad Coloss. 3: 15.*
- b.) *Non aqua, non igni, non aere pluribus locis utimur, quam amicitia. Cicero de Amic.*
- c.) *Tantum bonum est in amicitia, ut ad eam rem perficiendam Deorum munera videantur concurrere. Xenophon.*
- d.) *Namque meis sospes multum cruciatibus aufers.*

Atque sit ut nobis pars bona, salva facis.

Cum-

tsomi gyönyörűség a' jó Barátnak élete e.); nem törődik a' szerentse' tsapásaival; a' világ' tengerét, orozkodó habjait, szélyész' háborúját tsendes szemmel tekingeti; nem kívánja barátja felett szerentsés kimenetelét dolgának; meg nem keseredik, ha miben megtsalatozott reménysége: mert a' bírja igazán a' világnak legérzékenyebb kintsét, ki jó barátjának egyenes szívével gyönyörködve ditsekedhetik f.). Erre tzélozott Cicero g.), midőn a'

Ba-

Cumque labent alii, jactataque tela relinquunt,
Tu lacerae remanes Anchora sola rati.

Ovid. de Pont. El. 2. l. 2.

e.) In amicitia omnia insunt, quæ putant homines expetenda; honestas, gloria, tranquillitas animi, atque jucunditas: ut cum hæc adsint, beata vita sit, & sine iis esse non possit. *Cicero in Lælio.*

f.) Optimam vitæ supellectilem sibi comparavit, qui amicos paravit. *Bias.*

Páros társaságban vagyon az édesség,
Ott van gyönyörűség, hol van az egyjesség.

Nagyságos Elme: Költ. Hol. 108. Lapon.

g.) Amicitia est voluntatum, studiorum, sententiarumque summa consensio. *Cic. in Læli.*

Barátságot a' természetnek, akaratnak és ígéknek tökéletes megegyezésében állította lenni: erre tekintettek mások is h.), kik a' Barátságot nyilvánóságos, és közös jó indulatnak mondták, mellyel egyjik a' másiknak állandó jót kíván i.): abban áll tehát édes Adányom az igaz Barátság, hogy minekutánna természettel, indulattal és akarattal a' két szív egyjbe forradt, és mindenekben megegyjenlesődött k.), az erköltsős életben tsalárdot, álnokot, 's tántorodást nem esmerő szeretetben l.) örök állandósan megmaradjon m.)

---

§. II.

- h.) Amicitia est benevolentia mutua, & manifesta, qua alter alteri ipsius causa bonum cupit. *Rois. I. N. P. 3. c. 7. de amicitia.*
- i.) Melius est esse duos simul, quam unum; habent enim emolumentum societatis suæ, si unus ceciderit, ab altero fulcietur. *Eecl. 4: 9.*
- k.) Æqualitate animorum constat amicitia. *Salustius.*
- l.) Verus amor nullum novit habere modum. *Propert. 2: 15.*
- m.) Amicitiaë immortales esse debent, mortales inimicitiaë. *Blas.*

§. II.

De ritka madár, finom mesterség, és munka dolog, illy egyj pár szívet feltalálni a.). Diogenes' lámpását vegyük bár déli napfénykor kezünkbe, ha illyen tsuda szívre kívánunk akadni. Igen is felséges munka két testben egy szívnek; két főben egy akaratnak; két természetben egy hajlandóságnak lenni: de felségebb ennél mind ezekben állandóságra alkudni b.). Ugyan gondolod é Adám! hogy az lenne néked jó barátod, ki deli termetedet; tüzes szikrát hintegető, sebessen szívre lövellő szemeidet; kényes lépéseidet; multságba illő eleven vídamságodat fennyen dítséri és tsudálja? Gondolod, hogy azt vallhatod igaz Barátodnak, ki téged az illendőnél többször olly feszesen szemre vesz., mintha egyszeriben keresztül látna egész termeteden? ki édes méznél

-
- a.) Omnibus sæculis vix tria, aut quatuor numerantur amicorum paria. *Cic. de Amic.*
- b.) Nunquam verus amor fuerat, qui desiit esse, Nam nullus veri finis amoris erit. *Ovenus.*

nél édesebb szavakkal ápolgat? ki mélyen ajánlja szolgálatodra leendő alkalmas voltát c.)? Oda vagy Adám, ha e' tündéres édesgetésekre sokat építesz d.), reményedben igen megtsalatkozól, ha e'képpen gondolkodol e.); ezek, és az illyesek, tsak addig kerülnek, míg törbe nem ejtnek; tsak addig enyelegnek, míg vásott erköltsre, szabad életre bírják személyedet f.), ennek lételével: széllyel hordják nemes erköltzeidet g.); megfosztnak ártatlanságod-

---

c.) Amicitia adolescentulorum, ut plurimum magnam sermonum mellitorum faraginem, verbulorum amarusorum, & affectuum tantantium apparatus, & a pulchritudine corporali, gratia, & sensualibus dotibus mutuata preconia depromit. *S. Franc. Salesius de Amic.*

d.) Super pravorum, & falsorum bonorum communicatione fundata amicitia perniciosá est. *Idem ibidem.*

e.) Spes desperantem te tua falsa facit. *Ovenus.*

f.) Qui cum malis versantur, affriant sibi eorum vitia. *Philo de Joseph.*

g.) Fili mi! si te lactaverint peccatores, ne aquiescas eis; si dixerint veni nobiscum,

gódtól, és végtére hóhérkodnak lelkedni h.).
Mond meg kedves Adám! hol van itt az édes
szívnek öröme, a' tökéletes szeretet, az ál-
landó Barátság.

---

§. III.

sortem mitte *nobiscum*, marsupium unum
sit omnium nostrum: fili mi! ne ambules
cum eis, prohibe pedem tuum a semitis
eorum. *Proverb. 1.*

- k.) Delicata adolescentulorum conversatio id
tandem efficit, ut in castitate quis, & de-
votione vacillare incipiat adeo: ut ad af-
fectus affectatos, illecebrosos, amatorios,
inordinatos, ad complexus, & favores
sensuales, suspiria inordinata, pravas ex-
postulationes, affectatas gesticulationes,
pecuniæ* dispendium, animæ detrimentum
prosiliat, *S. Franc. Salesius.*

§. III.

Nem ez az a' Barátság, mellynek példáját tsuda dolognak lenni mondják a.). Távol legyen az igaz Barátságnak szent nevét e' semmire kellő, azon egyj pórázon járó korhely társaságra vesztegetni. Lependékek úttját követik itt az Ifjak b.), kik mindaddig repdesnek a' tűz körül, míg benne vesznek: gyenge szikrában lévő szerelmeket mindaddig nevelik, míg idővel lángot vet, és idővel derék tüzzé válik c.): a' szerelemnek sebjét gyógyul-

---

a.) Nehéz jó Barátot, szíves igaz társot találni — — mert a' két szív olyan kiants, ha egymáshoz hív, mellynél drágább nints.
Faludi 18. Ének.

b.) Scilicet adlectus splendore papilio flammæ,
Interitum volitat stultus ad usque suum.
Anonymus.

c.) Quisquis in primo obstitit, pepulitque a-
morem, hic tutus, ac victor fuit, qui blan-
diendo dulce nutrit malum, sero recu-
sat ferre, quod subiit jugum. *Seneca in Hi-
polito.*

latlan hagyják, még rothadásra nem menénd, és elfenült d.). Itt nem arra vezetik a' fiatal Barátságának gyepeljét, merre a' józan jámborság, betsületes erkölts javalla e.); hanem merre a' szívnek, szájnak, rakontzátlan indulatnak tetszik f.). Holott is megromlott úttain szerentséltenségeknak addig járdogálnak, még annak tekervényes örvényében találják magokat, ennek tapasztalásával pedig heves hirtenségeket a' Barátságának választásában gondolatlanúl lett eltökéléseket káromollyák, hogy

ez-

d.) *Crudelis amor, cujus parva flamma primo vapore delectet, ac fomento consvetudinis exæstuans immòdici ardoris totum hominem perurat. Apulejus 8.*

Solus amor morbi non amat artificem.

Propertius.

e.) *In regno voluptatis virtuti non est locus. Sallustius.*

f.) *Luxum svadet licentia, svadent brevem præsentia fructum. Plautus.*

g.) *Voluptatum usuræ morbi sunt, sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas. Horatius.*

ezzel nem egyebet, mint örökös bánattal kevert fájdolmat szerezhettek magoknak h.). Ők mondhatták igazán Telemákkal, Uliisses' fiával: Oh kedves Mentorom! miért ellenkeztem bölts tanátsoddal, ifjúságomban, 's annak szélességében, elbízván magamat i.): holott sem a' jövendőt által nem láttam, sem az elmúltakkal nem tanítottam; sem a' jelenvalókra helyessen és szorgalmasan nem figyelmeztem. k.).

§. IV.

h.) Pœnitentia, & dolor voluptate comparantur. *Juvenalis.*

i.) Si Adolescentes male morati evadant, id primæ ætatis formatoribus potissimum imputandum est. *Erasmus in Apophlegm.*

Si tibi lascivi, aut alia ratione pudendi
Contingant nati, tu tu culpandus & hujus
Causa mali es demens Pater.

Palingenius in Leone.

Insania est; filiorum gratia in multis aliis occupatum esse, illorum autem educationem negligere. *Plato.*

Maximam vitiorum partem adfert prava a teneris educatio. *Polybius libro 1.*

k.) Magyar Telemáknak első Könyv. 8. lap.

§. IV.

Ellenben a' tökéletes igaz egyenes szívű Barátnak szíve körül semmi színöskedés, semmi képmutatás, vagy mi más kendődző mázolás nem patvarkodik a.), a' jó Barát nem nyújthat követ a' kenyér helyében; skorpiót hal gyanánt, vagy mérget orvosságúl: a' jó Barát, ha téged a' szerentse föbb fokra felemelt, irigy keserüt nem érez szívében b.): ha azomban elkényeskedte magát a' szerentséd,

B 2

's

Cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non aquievit cor meum, nec auidi vocem docentium me, & magistris non inclinavi aurem meam. *Proverb. 5.*

a.) Quid? quod adulandi gens prudentissima laudat

Sermonem indocti faciem deformis amici?
Natio comæda est, rides? majore cachinno
Concutitur, flet, si lacrymas aspexit amici
Nec dolet — — — *Juvenalis Sat. 3.*

b.) Vetus est lex illa justæ, veræque amicitiae, ut idem amici semper velint, neque est ullum certius amicitiae vinculum; quam in
pro-

's előbb költsönözött javaidról leültetett, Barátságodról le nem mond, szeretetedtől bútsút nem vészen c.), sőt akkor mutattya hevét szerelmének, 's bóldognak lenni állíttya magát, midőn örömdbe véled egyjűtt megörültt keserűségedet pedig magával közössé tette d.). Gyülöletes, hol egyjkor, hol máskor Atya Gyermekének, Gyermeke Attyának; tört héntegget, hány mérges horgokat vér sokszor a' vérnek; de a' jó Barát Baráttjának áttját soha
el

---

prosperis æquo ferri gaudio, in adversis eandem sentire molestiam. *Cicero pro Plan.*

Magnum sentio solatium, si amico ad vota res suas evenire video. *Valer. Max.*

e.) Rebus in adversis magnum munimen amici : Solantur, firmant animum, prodesse laborant Quaque valent, miseras curas, & damna levare

Conantur, tecumque dolent, tecumque queruntur. *Palingenius.*

d.) Nam & secundas res splendidiore facit amicitia, & adversas patiens, communicansque leviores. *Cicero in Lælio.*

el nem álló, tsalt nem vet igyekezetének e.):
 sött késszebb életét letenni Pelikán modjára,
 vérével áldozni Baráttjának védelmére f.). A
 jó Barát igaz erkölsre tanítgat g.); holmi hi-
 báidért szerelmessen integet h.), édesget a' jó-
 ra,

---

e.) Oderunt nati, oderunt sua pignora Patres :
 Germano insidias Germanus sæpe paravit,
 At nunquam verus Piladi insidiatur Orestes :
 Nec Pilades mortem curat modo prosit
 Orestis. *Palingenius.*

f.) Multi vitam neglexerunt, ut eos, qui his
 cariores, quam ipsi sibi essent, libera-
 rent. *Cicero Par. Orat.*

In quid amicum paro? ut habeam pro quo
 mori possim, ut habeam, quem in exili-
 um sequar, cujus me morti opponam, &
 impendam. *Seneca ejusd. 9.*

g.) Nullum munus Reipublicæ adferre majus,
 meliusve possumus; quam si doceamus,
 atque erudiamus Juventutem iis præsertim
 moribus, atque temporibus, quibus ita pro-
 lapsa est, ut omnium opibus refrænanda,
 atque coercenda sit. *Cicero de Divinat.*

h.) Amicus sicut speculum, omnes tibi defe-
 ctus, & maculas indicabit. *Prud. Hum.*

ra, a' gonosztól idegenít i). Fiatalságodnak tengelét csak arra vezeti, hol bódogságodnak, illő szerentsédnek állandós érdemét találhatya k.).

§. V.

ADAM. Ha illy veszedelmes a' szédült eszű ifjakkal barátkozni, én ugyan nem hogy valami alkura lépjek, de szemben sem ereszkedem vélek. Az Úrnak vallása szerint csaknem rajta vesztettem a' minapában, és ha mi különös áldás meg nem környékezett volna, bizonyosan megszédte volna szemem szörét, egyj magam ideje korbéli emberke; már hízelkedésével, 's szíve bátorságának hanykólódásával arra vitte dolgomat, hogy némelly,

's

---

i.) Quisquis docet, admonet, instituitque ad virtutem adolescentes, utique amat, atque id demum verus est amor, *Eras, in Apoph.*

k.) Nihil est aliud amare, a quo amicitiae nomen dictum est, nisi velle bonis aliquem adfici quam plurimis. *Cicero 2. de finibus.*

's nem igen hozzám illendő heleknek látogatását megízleltette vélem. A' józan értelmű könyveknek helyében, tsaknem a' vesztegetődött erköltsűeknek olvasására szabadított: az Isteni félelemről, a' lélek idvösségről olly tágos nevetéssel beszéllgetett, hogy azt kellett kihoznom beszédéből, hogy ő sem Istent, sem lelket nem akart esmérni. Ekkor megneszedtem, 's elgondolkodtam magamban! bódog Isten! mi lenne vége az ilyen életnek, ha mindeneket úgy akarnék, mint ő? úgy tenék mint ő? megáltollottam magamat, 's egyszerűben elállottam barátkozásától. Ezt tsak rövideden kívántam beszéd közben elől hozni. Kérem, szavát ne felejtse az Úr, tessék tovább folytatni az édes barátságot.

---

§. VI.

KAROL. Hitesd el magaddal Adám, hogy mind azok, kik szemén, és nem erköltsen szedik a' Barátságot, és tsak akkor veszik észre balgatagságokat, midön már segíteni nem lehet, gondolatlan hirtelenségeket keservessen megsiratják. Térjünk hát beszédünkre. Vastag gorombaság tsak addig valakit kedvében tartani, még eleven színnel, derék egésséggel, kedv legelő nyájassággal tetszetösködik a.); akkor azomban ha bomlik a' színe, romlik egésése, hanyatlik szerentséje, töle elállani b.).

Nem

a.) Dum juvat, & vultu ridet fortuna sereno,
Indelibatas cuncta sequuntur opes.

Ovid. Trist. Lib. 1. Eleg. 4.

b.) Vixisti mecum fortuna matre: noverca
Me fugis: at poteris æqua & iniqua pati.

Crotto de Mure.

Rebus prosperis advolant quilibet etiam minus amici, qui vero adsint restante fortuna, hi vere sunt amici. *Erasm. in Apopht.*

At simul in tonuit, fugiunt nec noscitur ulli,
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.

Ovid. Trist. Lib. 1. Eleg. 4.

Nem úgy kell bánni a' Barátsággal, mint a' virággal, kit tsak addig betsülünk, még épségével, kellő színével, és illattyával kedveskedik c.), nem a' jeles és örvendetes napokban, hanem szélvész háborúban; szerentse tsapásiban, teszi magát a' Barátság nyilvánosságossá. d.) Itt fordul a' szeretet drága gyémántá, ki legsúlyosabb ütésnek sem enged, hanem állandóssan megmarad maga keménységében e.): azonképpen kell a' Barátságnak is tselekedni, ki ugyan akkor teszi nemének erköltsét tökéletessé, midön Barátyjának ügyefogytában nyúj-

---

c.) *Amicis non est utendum ut floribus tamdiu gratis, quamdiu recentibus. Cic. de Amic.*

d.) *Scilicet: ut fulvum spectatur in ignibus aurum; Tempore sic duro est inspicienda fides. Ovidius.*

e.) *Verus amor pollèt natura adamantis, qui firmus est, nec facile frangitur. Prud. Hum.*

Salus incipientibus promittitur, & præmium perseverantibus datur. Isid. Discipl. 281.

nyújtya segedelmét, öröm vígsággal éleszti keserűben merült napjait f.).

§. VII.

Heltelen indúlat, rút erköltstelenség valakinek maga könnyebbségére, vagy inkább hasznára Barátságot tartani a.), a' pór községnél
va-

---

f.) In rebus afflictis potissimum fdis amicis utendum est, qui vel re opitulentur, vel consoládo molestiam mitigent. *Erasmus in Apopht.*

Is amicus est, qui in re dubia re juvat, ubi re opus est. *S. August.*

Dum mei puppis erat valida fundata carina,
Qui mecum velles currere, primus eras;
Nunc quia contraxit vultum fortuna, recedis;
Auxilio postquam scis opes esse tuo.

Ovid. de Pont. Lib. 4. Eleg. 3.

a.) Plerique in rebus humanis nihil quidquam boni norunt, nisi quod fructuosum sit, & amicos, tanquam pecudes; eos potissimum diligunt, ex quibus sperant se maximum fructum esse capturos. *Cicero in Laelio.*

vagyon az szokásban azt fennyen dítsérni, é-
gig magasztalni, ki hasznot hajtott konyhá-
jokra b.). Gyarló szeretet az, kit egyedül
tsak azért szeretünk, hogy az ő javaiban
részessek vagyunk c.): mert magunk [hasznára
tekintvén, magunkat szerettyük inkább, nem
jó Barátunkat, kinek javaiban részesültünk d.).

Itt

b.) Turpe quidem dictu (sed si modo vera fa-
temur)

Vulgus amicitias utilitate probat.

Ovid. de Pont. Lib. 2. Eleg. 3.

c.) Nil, nisi quod prodest carum est; en detra-
he menti

Spem fructus avidæ nemo petendus erit.

Ovid. de Pont. Lib. 2. Eleg. 3.

Nunquam desunt amici, qui cibum nostrum
comedant, at pauci, imo nulli sunt, qui
pericula nostra depellant, & necessitatibus
succurrant. *Ant. Gvevara ad Episcopum Ba-
riensem.*

d.) Est in amicitia necessarium, ut alter ni-
hilo se plus diligit; quam alterum: quod
si tantillum intersit, jam amicitiae nomen
occiderit. *Cic. 1. de Lege.*

Itt fejti ki a' szeretet az állhatatlanságát, midőn mást nem személyéért, sem erköltses indulatjáért, hanem gazdagságáért, bő adományiért, zsiros asztaláért kedvellünk e.); mert e' kedvelésnek legbizonyosabb törvénye az, hogy az adománynak elmúltával, a' szeretetnek is el kell múlni f.). Kereskedés ez, nem

Ba-

---

e.) Qui commodi gratia sunt amici, sublata commodi spe deserunt amicitiam. Inconstantes, & perfidi amici sunt, qui amicitiam commodo metiuntur, cujus spe adempta, protinus ab amicitia recedunt. *Eras. in Apophth.*

Est autem amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis *Eccl. 6: 10.*

Hunc quem cœna tibi, quem mensa paravit amicum,

Esse putas fidum pectus amicitia?

Aprum amat, & mulos, & sumen, & ostrea, non te

Tam bene si cœnem noster amicus eris.

Martialis in fictos amicos.

f.) Qui fortunis alicujus inducti, amicitiam ejus sequuti sunt, hi simul atque fortuna elapsa est, devolant omnes: cum enim re-

ces-

Barátság, szíved' álnokságával, hízelkedő szá-
vaiddal egyj valakit arra birni, hogy szerete-
tébe fogadjon, 's torkig élesszen jó akarattal.
g.) A' szántóföldeket, kaszálló réteket, 's mi
egyébb illeseket szükséges szeretnünk hasznunk
okáért h.): a' jó Barátot azomban maga sze-
mélyiért, egyenes szívéért ingyen kell szeret-
nünk i.): mert a' Barátság' szerelmétől vá-
mot nem fizet k.).

§. VIII.

cessit res ea, quæ fuit consuetudinis caus-
sa, nihil superest, quare possint in ami-
citia retineri. *Cicero 4. ad Heren.*

g.) Nulli te gratum exhibe ob ejus divitias;
amicitia enim lucrum quærens, non est
amicitia, sed negotiatio. *Prud. Hum.*

h.) Prata, & arva, & pecudum greges diligun-
tur eo: quod fructus ex iis capiuntur. *Ci-
cero 1. de Natura Deor.*

i.) Non est sancta amicitia, nisi ipse amicus
per se ametur toto pectore ut dicitur, qui
quidem amandus est desperatis emolumen-
tis, & fructibus. *Cicero de Leg.*

Hominum charitas, & amicitia gratuita est.
Cicero 1. de Natura Deorum.

§. VIII.

ADAM. Most tudom először, miben álljon a' szíves, és tökéletes Barátság, 's ki legyen a' jó Barát, valóban a' kinek jó Baráttya legyen; nagy kintsel bír, mert minden fogyatkozásiban benne vetheti biztos reménységét. Oh vajha az egek engem is ilyen jó Baráttal megáldanának, tudom hogy fiatalságomnak szélvész háborúján szerentsésen általevedznék. De kérem az Urat, tessék nekem megmagyarázni, szükséges é minden embernek a' Barátság?

§. IX.

Me ames, non mea, sic veri amici futuri sumus. *Cicero i. de finibus.*

k.) Amicitia non est vectigalis, sed plena decoris, & plena gratiæ. *S. Ambros Libr. 3. Officior.*

§. IX.

KAROL. Igen is jól veszed észre Adám; a' kinek jó Baráttya vagyon, duplán él, és a' jó akarók között közös minden a.), azért is vígan, édesdeden foly életek b.): hogy pedig a' Barátság minden embernek szükséges légyen, maga a' példa, és mindennapi tanúság teszi bizonyossá c.). mert nints az a' gyenge, vagy megaggott idő; nints az a' bődög, vagy bomlott szerentse, a' mellyben, és kinek szíves jó Barátra szüksége ne légyeü d.); mennyünk
rend

---

a.) Idcirco amicitiaē comparantur, ut commune commodum mutuis officiis gubernetur.
Cicero pro Ros. Amer.

b.) Nulla possessio dulcior est, quam amicitiaē.
Erasmus in Apophtegmate.

c.) Quantum vero hominis ad beate vivendum intersit, amicitiam colere, sua quemque experientia facilius, quam ratio docet.
Roiss. I. N. P. 3. c. 7.

d.) De amicitia omnes ad unum idem sentiunt, & ii, qui ad Rempublicam se contulerunt;

&

rend szerént, ha úgy tetszik. Illyen elsőben is a' szóllatlan gyermekség, ki barom ostobán jöddegélvén a' világra, véle termett indulatit, és vágyódásit feszesen megtartaná, ha tsak édes szüléi; vagy ezeknek lejártával, más jó-akaróji korán idején nem fognának szelígvüléséhez e.), nem külömben: mint mikor az orosz lány kölket jámborítani akarván, ifjantan fogjuk maga letzkéjére f.): maga a' természet óltotta szívünkbe ezt a' gondot g.), és hogy erről semmi úttal meg ne felejtkeznénk, gyakor-

---

& ii, qui rerum cognitione, doctrinaque delectantur; & ii, qui suum negotium gerunt otiose: serpit enim nescio quomodo per omnium vitam amicitia, nec ullam ætatis degendæ rationem patitur esse expertem sui. *Cicero in Lælio.*

- e.) In primo statim nativitatis suæ ortu, infantes plorantes, ac flentes nil aliud faciunt, quam deprecantur. *Cyprian. 3. ejusd. 8.*
- f.) Faludi Nemes ember 225-dik lapon.
- g.) Natura exigit infantes ab incunabulis educandos esse, siquidem plus nobis mores, quibus vivimus, quam natura, qua nascimur, prosunt. *Horol. Princ. l. 2. c. 23. p. 267.*

korta, és pedig törvényes Parantsolattal emlé-
 keztetünk reája h.), nem is a' végre hozza a'
 jámbor anya maga születtyét e' világra, hogy
 a'képpen bánnyék véle, mint a' strutz madár
 szokott az ő fiaival, ki tojását elhagyván, a'
 napra bízza annak kiköltését i.). Táplálja az
 Anya maga emlőivel k.), 's mind addig ápol-
 gattya, míg tellyes erejében lábba nem állít-
 tya l.).

---

§. X.

h.) Proverb. 7.

i.) Nyájas Músa 139-dik lapon.

k.) Utilissimum cuique lac maternum. *Plin.* 289.

l.) Cum ex una parte mulier pariendo, ex al-
 tera nutriendo mater fiat, perfecta mater
 vocanda est, quæ filium & parit, & ube-
 rum suorum lacte alit. Non enim sat est
 cura generandi, nisi suppetat efficacia nu-
 triendi *S. Ambrosius Luc.* 21.

§. X.

Illyen másodszor: a' mohodzott indúlatokban elkényesedett fiatalság, ki szívének helytelen járásait a' Babilon térmezején szabad szemmel tekingeti a.); ki a' skorpió' mérget, szerelem' maszlagját olly hevessen faldogallya, míg annak mirigye bellebb, és bellebb szívébe hat, és tsaknem orvosolhatatlan b.); ki a' maga erőtelenségének bíztaban hanyat-homlok esdegél a' törvénytelenységben c.), és
vég-

-
- a.) De fenestra domus meæ per cancellos prospexi, & video parvulos, considero vecordem Juvenem, qui transit per plateas juxta angulum, & prope viam domus illius graditur, in obscuro, advesperascente die in noctis tenebris, & caligine. *Proverb. 7.*
- b.) Imitatrix est boni voluptas, malorum mater omnium, cujus blanditiis corrumpuntur, quæ natura bona sunt. *Cic. 1. de Leg.*
- c.) Adolescentia ob imbecillitatem judiciî adfectuum vehementiam, rerumque imperitiam misere obrutescit, & corrumpitur. *Reis. I. N. P. 3. c. 7. de amicitia.*

végtere a' tékozlófiúnak, ki a' gyalázat, éhség és kétségbeesés közt nem tudja mi tévő légyen, példáját követi d.). Oh bódog Isten! melly rettenetes, melly fájdalmas állapot, nemes vérből eredett nevendék Úrfit, illy veszedelemben, hináros örvényben; testnek, világnak, 's minden tetszetőségnek látni rabságában e.)? oh! melly gyümölsöt hozhat valaha az illyen ifjú, ki fiatalságában e'képpen virágzik f.)? Va-

C 2

la-

d.). Nunc mendicatio pascitur ille cibo.

Ovid. Trist. L. 3. El. 9.

Plerique propter voluptatem, & pravam, & non necessariam tum in morbos graves, tum in damna, tum in dedecora incurrunt, sæpe etiam Legum, Judiciorumque pœnis obligantur. *Cicero 1. de finibus.*

e.) Voluptates venientes fucata specie blandiuntur, abeuntes autem dolorem, ac pœnitentiam relinquunt. *Erasmus in Apopht. de voluptate.*

Principium dulce est, at finis amoris amarus, Læta venire venus, tristis abire solet.

Ovenus in Epig.

f) Quis ullam ullius boni spem habebit in eo, cujus primum tempus ætatis palam fuerit

ad

lamint tehát a' mentő vasmatskát az utolsó veszedelemkor veszik elő a' Révészek g.), és igaz az, hogy az érdemes szíves jó akaró tellyes kints h.), e' végső éhségben jelelle ki magát az igaz Barátság i): mert nints annál bizonyosabb, mint hogy az e'féle fiatal, ha tsak érdemes emberre egyjes szívü jó Barátra nem talál, ki ötet tanáttsal oktassa; idvesség intésekkel támogassa; rút úndokságát mostani életének nyomossan bizonyítsa; a' tiszta,

és

ad omnes libidines divulgatum. *Cicero ad Senec. post red.*

Nunquam boni in autumnno fructus colliguntur, nisi pulchris in vere foliis arbor frondescat. *Grevava l. 2. cap. 37.*

g.) Faludi 71-dik Maxima.

h.) Verus, & sincerus amicus est vivus thesaurus, inæstimabilis, dum possidetur, & nunquam sufficienter deplorari potest amicus. *Prud. Hum.*

i.) Non facile dijudicatur amor verus, & fictus, nisi aliquod incidat ejusmodi tempus, ut quasi aurum igne, sic benevolentia fidelis periculo aliquo perspici possit, cetera signa sunt communia. *Cic. Famil. l. 8.*

és jámbor életre hívogassa k.), azon erkölts-
telenségében, mellyben mindeddig tökéletle-
nül hivalkodott, szinte élemedett vénségében
is megmarad l.). Ez az az idő, az a' vesze-
delmes idő, mellyben Cupidó mézzel kevert
mérges nyilait sűrűen lövöldözi az Ifjak' szí-
vé-

---

k.) Est adolescentis majores natu vereri, ex-
que his deligere optimos, & probatissimos,
quorum consilio, & auctoritate nitatur;
ineuntis enim ætatis inscitia, seniorum in-
stituenda, & regenda prudentia est: ma-
xime autem hæc a libidine arcenda est,
exercendaque in labore, patientiaque ani-
mi, & corporis. *Cicero ad Sen. post red.*

l.) Adolescens juxta viam suam etiam cum se-
nuerit non recedet ab ea. *Proverb. 22: 6.*

Quisque illos mores, quos primis hausit ab
annis,

Cum senuit retinere solet: peccabit adultus.

Sic puer hoc fecit — — *Palingenius.*

Quæ prius in bibula Juvenis gustavit arena,

Illa senex posthac spicula, miles amat.

Cumquo consenuit, conservat navita remum,

Cui prius adsvevit, quilibet illud amat.

Constantinus o Scholis Piis.

vében m.), itt fitogatja egyj részén édes, más részén' éles fegyvereit, tsöngeti öröm rabságát jelentő lánczait; itt tsintalankodik, 's majd tüzes elevenségre ébresztő, majd halálra emésztő lánggal perzseli az ártatlan szíveket n.), hogy ugyan tsak elhitem már magammal, hogy azon versszerző. nem tsupa költeményt álmodott, midön azt éneklette, hogy a' rajjméh

---

m.) Dulcis amaror api est, & dulcis amaror amori,

Pungit, & ungit apis, pungit, & ungit amor.
Et sua gestat apis, & amor sua spicula gestat,
Spicula figit apis, spicula figit amor.

Lædit apis jaculum, jaculum quoque lædit amoris.

Nulli apis, & nulli par quoque parcit amor.
Lusus Allegoricus.

Juventus ad amorem liberior, ad lapsum incautior, ad infirmitatem fragilior, ad correctionem durior est. *S. Ambros. Psal. 118.*

n.) Priamusnak nem vólt még mohos arczája,
A' nélkül virágzott annak szép Rózsája,
Mikor gyújtogatta Kupidó fáklája,
Esmérte ki légyen. 's ott maradt szikrája.
Gyöngyösi István, a' Kupidóban,

méh Kupidó tegzébe gyűjtötte mézét o.); ez az a' kémeltelen idő, holott tsak sován képzelődésekben, ösztövéer gondolatokban mulatva, mulattya jóra rendeltetett napjait a' hivalkodó Ürfi p.); a' betsületes és érdemes társalkodás helyében, a' rossz erköltstől elhíresedett házakat járogattya q.); némű dolgaitól megürült idejét, vagy a' puha heverésben, vagy a' kártya forgatásban tölti; a' jóra vezető könyveket azomban a' mol liggattya, a'

por

o.) Agmen apum, tonsø per amœna vireta roseto,
 Dives ad Ambrosium forte redibat opus.
 Inque sagittiferam populatrix turba pharetram
 It, referens multo cruscula plena Thymo.
Lusus allegoricus.

p.) Amoris præmium, fructusque libidinis, aliquando sola cogitatio, suplicium vero grave frustratio cupiditatis. *Virgilius.*

q.) Veni, inebriemur uberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies.
Proverb. 7.

Fili mi! longe fac ab ea viam tuam, & ne apropingues foribus domus ejus. *Proverb. 5.*

por emészti r.), mind éjjeli, mind nappali mulatásokban jelen van s.); egy szóval: henyélve, bulakodva, habzó szívvel tölti fiatal idejét, 's e'képpen temeti finom talentomit t.). No már édes Adám! mond el: az olyan Ifjú, ki e' tzinkoskodó világ' hivságainak tengerében
 már

---

r.) Némellyek a' könyveknek potrohát 's te-
 mérdekségét nézik inkább, hogysen belső
 velős jóságát; mintha szerzői a' végre ír-
 ták vólna azokat, hogy lenne a' kezek-
 nek, mit emellyenek; és nem azért, hogy
 a' jóra igyekező elme hasznot hajthasson
 belőle. *Udvari Ember, első Század, 27-dik
 Maxima.*

Adde, quod ingenuas didicisse fideliter artes
 Emollit mores, nec sinit esse feros.

Qvid, de Pont. Lib. 2, Eleg. 9.

s.) Otium enim fomes vitiorum est; otia mentem
 Ad mala multa trahunt, otii comes ipsa libi-
 do est;

Otia felices evertunt funditus urbes.

Palingenius in Leone.

t.) Fertilis, assiduo si non renovetur aratro,
 Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.

Ovid. Trist. L. 4, El. 13.

Quæ

mát alkalmasint elmerült, kihez kapaszkodik, kiben veti biztos reménységét, hogy ez utolsó veszedelméből kéz nyújtva kivezesse u.)? várhattya é attól bóldogulását, ki azon egyj háborúban vitézkedett, 's vele egyjütt hajótörést szenvedett? ez maga magával is tehetetlen, óltalmazására nem szolgálhat v.). Kell tehát néki egyj tökéletes, igaz erköltsü jó baráthoz ragaszkodni, ki tellyes igyekezettel, és egész szívvel azon iparkodjék, hogy e' dagálos szélvésznek haragjától bár élte áldozattyával is megmentse, 's a' jó reménségnek partyára kiemellye x.).

§. XI.

Quæritur Ægistus, quare sit factus adulter?
In promptu caussa est: desidiosus erat.

Martialis.

u.) Qui rapitur spumante salo sub brachia
campi,
Porrigit ad spinas, duraque saxa manus.
Ovid, de Pont. Lib. 2. Eleg. 2.

v.) Tuta petant alii, fortuna miserrima nostra
est,
Nam timor eventus deterioris adest.
Ovid, de Pont. l. 2. El. 2.

§. XI.

Illyen harmadszor: a' maga erejében, 's tehetőségében kérkedő közép emberi kor a.), ki bátor ugyan mind a' gyermeki, mind a' fiatalosan heveskedő napokon már alkalmasént amodább lépett is, és bátor külsőképpen tarkával egyjveledettek szőr szálai; nem lehet azonban, hogy ez ideje korát is egyj valaki tölthesse jó Baráttya nélkül b.), kitől nem csak utóbbi tanátsokkal illesztessék, sőt a' naponként

---

x.) Manus suas aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. *Proverb.* 31; 20.

Ego dilecto meo, & ad me conversio ejus, veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. *Cantic.* 7: 10, 11.

a.) Vir nuncupatur, quod major in eo sit vis, quam in foeminis, unde & virtus nomen accepit: sive, quod vir agat foeminam. *Isidorus de aetate hominis.*

b.) Virilis etiam aetas aegre felicitatem suam tuebitur sine amicorum praesidio, a quibus & consilia capere possit, & in rebus exequendis oportune juvetur. *Roiss. I. N. P. 3. c. 7. de Amic.*

ként előtte forgó viszontagságoknak szerentsés-
sebb által kelésére is ahoz illő módon segítés-
sék c.): minekutánna tudva vagyon az: hogy
senki magának nem elegendő d.); mert vala-
mint ök időssebb vóltokra, 's velőssebb ere-
jekre nézve az ifjabbaknak, mind jeles vise-
letekkel, mind erkölcsös életek' folyásával e-
legendő példát és ösztönt adhatnak; azonkép-
pen ök is az öregjebektől foganatos, és sze-
rentsés kimenetelű tanátsokat biztossan reméll-
het-

---

e.) Sit sane arrogantis audaciæ sapienti dare
consilium, dico tamen: adamantem auro
illigatum, non solum de virtute sua nihil
deperdere, sed etiam pretio crescere. *Grev.*
Diss. de recta Juv. mod. pag. 98.

d.) Nullum est genus rerum, quod aut avul-
sum a ceteris, per seipsum constare, aut
quo cetera si careant, vim suam, atque
æternitatem conservare possit. *Cic. 3. de*
Orat.

Cur similis similem sibi quærat quæris ami-
cum?

Uno nemo potest in pede stare diu.

Ovenus in Epig.

hetnek e.); az ifjabbaktól pedig, velek közlött tökéletes példaadásért, érdemes köszönetet; háláadó szívet valahára várhatnak, melly egyik főbb tükkele, 's legédesebb öröme a' Barátságának f.).

---

§. XII.

e.) Senectutis est proprium, ut juniores doceat, instituat, ad omne officii genus instruat. *Cato Major.*

Senum est: non exemplo tantum aliis præluere, verum etiam salutaria petentibus dare consilia: ut sic Juvenum temeritas, Senum prudentia compescatur, & regatur. *Grev. ad Lud. Bravum pag. 111.*

f.) Equidem censeo eum: qui beneficium accepit, oportere omni tempore meminisse. *Demosth. de Corona.*

§. XII.

Illyen végtére a' hattyú fehérségű tiszteletes öregség, ki ön magában szünet nélkül való betegség, és tökéletes állandót nem esmérő egészség a.); melly egyedül oka annak, hogy az éllemedett öregek komor kedvetlenséggel, ízetlenül töltik az idejek korát b.); mi végett bátor ugyan e' kedvetlen időnek álmatlan unalmait sok höltsességgel, jeleskedő könyveknek olvasásával c.), és többnyire hosszas élték folyásában történt emlékezetes dolgoknak

---

a.) Senectus est morbus nunquam decrescens, & sanitas nunquam perfecta. *Galenus.*

b.) Senibus proprium est: quæri, irasci, stomachari, vel tristes esse, melancholicos, morosos, uno verbo dicam molestos. *Grev. de Senum propr. pag. 108.*

Tum etiam in senecta hoc deputo miserimum sentire ea ætate esse odiosum se alteri. *Cæcilius in Catone majore.*

c.) Optimum est viaticum ad senectutem eruditio. *Eras. in Apoph.*

nak előszámlálásával mulattyák d.); mivel a-
zomban sem a' hóltaknak talál.nányiban lett
gyönyörűség, sem az elmúltaknak, bátor mi
örvendetessek legyenek is, emlékezete tellyes
vígasztalást, és öröm mulatságot nem indít-
hatnak; sőt a' megtörődött testnek, 's alkal-
masint a' feledékenségre hanyatlott elmének o-
káért e.) az hátra lévő napoknak tökéletes-
sebben leendő kiszolgáltatására, alkalmatossá-
got éppen nem nyújthatnak; szükséges igen is
má.

d.) Senibus usitatum est longioribus hibernis
noctibus, aut diebus feriatis narrare ad-
sidentibus, quas lustraverint Regiones,
quas pugnas pugnaverint, quanta evase-
rint pericula, quas, & quam pulchras a-
micas habuerint, interim parum memo-
res, quantum ætas ipsorum processerit,
quamque inutiliter sit transacta. *Grev. ad
Alphons. Spinit. pag. 106.*

e.) Senectus ob fractas animi, corporisque vi-
res, ad exequenda vitæ munia parum ha-
bilis; amicorum destituta subsidio, & con-
svetudine longe miserrima est, & plena
tædii. *Roiss. I. N. P. 3. c. 7. pag. 351.*

másoknak társalkodására magokat ereszteni f.), holott a' megjózanúlt, és jámbor személyekben válogatást tévén az ő egyenes szívű Barátságokkal g.), nyájas beszélgetésekkel az öregség' terheit könnyíthessék.

§. XIII.

Nínts olly finom szerentsével megalkudott, olly minden világi boldogsággal megtetézett ember, ki jó Baráttya nélkül mindenekben ne szükölködnék a.). Képezz magadban olly embert

-
- f.) Senum est: cum senibus, aut junioribus, sed bene moratis; & probis conversari, quo mutua confabulatione senectutis tædia propellantur, & fractæ per ætatem, vires ab iisdem erigantur; *Grev. Dissert. libro. 2. pag. 111.*
- g.) Senes ejusmodi amicos sibi deligant, qui animo sinceri sint, sermone jucundi, in petendo verecundi. *Isid. l. 2. de Senect.*
- a.) Sine amicorum benevolentia, neque in adversa, neque in secunda fortuna quisquam vivere potest. *Cicero Famil. l. 4.*

bert Adám, ki rövid idő alatt nagyra emelkedjen, híre, méltósága messzire terjegyen, kints, jószág, gazdagság sokra nevelkedjen, a' tzipra szerentse mindenben kedvezzen b.); e' mellett: valamit az újj világ újj találmánynak nevezhet, bátor ezek Párisban, Londrában, vagy Khinában készítették; valamit a' tengernek bővsége, a' földnek terméksége, a' tellyes gyönyörűségnek tetszetőségére, az érzékeny száznak kényesebb ízére táplálhat, sebes szárnyan jöjjenek ennek boldogulására c.); gondolod é, hogy ezen ajándékoknak mindenségében a' szíves Barátságának édes öröme nélkül

---

b.) Nagyságos Elm. Költ. Hol. 140 lapj.

c.) Quidquid possideo: est ad obsequia amicorum meorum, quia puto tenue esse solatium aliquid possidere, nisi & alius inde participet: quod si mihi Gazophylacea Samnitarum, aut omnia mundi regna deferrentur, ut pro meo duntaxat usu fiant, profecto omnia rejicerem. *Prud. Hum. de Am. pag. 177.*

kül gyönyörködhessek d.)? mi örvendetesség mind ez adományokban részesnek lenni, és senki egyebet azzal nem részesíteni? e.) Nintsen öröm birtoka a' mindenségnek, ha jó Barátodat nem teszed abban osztálossá f.): mert

úgy

d.) Quis est proh Deum fidem! qui velit, ut neque diligat quemquam, nec ipse ab ullo diligatur? circumfluere omnibus copiis, atque in omnium rerum abundantia solum vivere? hæc enim est Tyrannorum vita, nimirum in qua nulla fides, nulla charitas, nulla stabilis Benevolentia potest esse fiducia; omnia semper suspecta, atque sollicita sunt, nullus locus amicitia. *Cicero in Lælio.*

e.) Szeretsz engem, én tégedet, ez az igaz boldogság,

Minek nékem, téged bírván, egyéb kints,
és gazdagság;

Égig menni, tündöklenni, világban tsak boldonság,

Hivvel bírni, nála lenni, ez az igaz Királság.

Nagyságos Elme: Költ. Hol. 134. Lapon.

f.) Cui potest esse vita vitalis, ut ait Ennius: qui non in amici mutua benevolentia con-

D

qui-

így illik; hogy valamint a' nádméz' édessége a' forró itálnak minden részeire elterjed, terjedjen azonképpen a' kintses vagyond is jó Barátodnak birtokára. Mondom, ha minden egyebek hatalmad alá hódoltak, de jó Barátod nints, semmid sints; ha ellenben bár mindenekben szükölködöl is, de jó Barátodnak egyenes szívével birsch, te birásodban léssen minden; mert az érdemes, szíves, hasznos jó akaró tellyes kints g.). Vigyázz tehát Adám ezen czikkelre, külömben a' morgó irigység addiglan turkál szerentsédben, még arról leültet h). Megfoszt örömedtől, vídám óráidtól,

i.)

---

quiescat? quis esset tantus fructus in prosperis rebus, nisi haberes, qui illis æque actu ipse gauderet? *Cicero in Lælio.*

g.) Faludi második Század, 71. Max.

Ubi amici, ibi opes. *Plautus.*

Amicus fidelis protectio fortis, qui autem invenit illum, invenit thesaurum. *Ecccl. 6. v. 14.*

h.) Quidquid in altum fortuna tulit, ruitura levat. *Seneca in Agamem.*

Quid

i.) széllel prédálja kintses tárházodat, kit Barátodnak szükségében fel nem nyitottál k.), és végtére a' szégyennek, gyalázatnak teszen tárgyává l.); holott is a' híres Tantalusról eredett példás költeményt magad személlýében teszed valósággá, ki tengernek közepében mindenektől elhagyattatván, a' víznek, 's felrakott eledeleknek bövsége mellett mind azokkal élni örökre tilalmaztatott m.). Illy érté-

D 2

lem-

Quidquid excelsum est cadet. *Seneca in Octav.*

i.) Fortuna vitrea est, quæ dum splendet, frangitur. *Publianus.*

k.) Magna haud carent metu fortunæ munera:
Periculi nec expers splendor magnus est;
Tutum nec est altum quidquam mortalibus:
Quod tempus evertit, non livor protinus:
Si forsán ad summum venit fastigium.

Stobæus in Episodio Tragico.

l.) Ludit fortuna: sævo læta negotio: & ludum insolentem ludere pertinax. *Horatius.*

m.) Non aliter sitiens vicinas Tantalus undas Captat, & appositis abstinet ora cibis.

Cornelius Gallus.

Tan-

lemben vólt Tullius is n.), midőn így szóllott :
 miképpen tudniillik a' szerentsének állandós
 megtartására nintsen alkalmatosabb , mint
 szerettetni ; úgy nintsen veszedelmesebb , mint
 gyűlöltetni.

§. XIV.

Ha azomban a' szerentsével kérkedő tün-
 dér Palotákban jutalmas része találkozott a'
 Barátságának , annál édesebb , 's felségesebb
 léssen ez az ostoba szerentsének súlyos osto-
 riban a.) : melly valóságról tsak az egyedül
 nem

Tantalus est illic, & circum stagna ; sed acrem
 Jam jam poturi deserit unda sitim.

Tibull. L. 1. Ecl. 2.

Tantalus a labris sitiens fugientia captat
 Flumina.

Horat. Sat. 1.

n.) Rerum omnium nec aptius est quidquam
 ad opes tuendas , & tenendas , quam dili-
 gi , nec alienius , quam timeri. *Cicero 2.*
Officior.

a.) Respicias antiquum lapsis in rebus amicum,
 Fomentisque juvas vulnera nostra tuis.

Ovid. de Pont. Lib. 2. Eleg. 3.

nem tehet bizonságot, ki élte napjában soha keserűt nem érzett b.). Ellenben: ki mértéken fellyül is próbálta szerentse' képtelen rúgásait, valhat az arról igazat, hogy nints széles e' világnak kerekiségében az a' temérdekség, ki e' légséges légyen vídámítására, 's nem is lelheti örömvígasságát egyébként, mint édes Baráttjának szíves indúlatból eredett vígasztalásában c.), a' ki is e' szomorú tsapásban tulaj-

---

b.) Si adversis premimur, maximam auxilii & solatii partem in amicis esse repositam, nemo ignorat, nisi qui forte nihil unquam adversi in vita expertus est. *Roiss. I. N. P. 3. c. 7.*

e.) Hac, nisi tu solus, nos tempestate juvabis, Humana prorsus destituemur ope.
Sabinus Brandeb. L. 1. El. 5.

Nulla potest esse jucunditas, sublata amicitia. *Cicero pro Plan.*

Gravissima est calamitas, homini adversa fortuna utenti carere amico, qui jacentem, luctuque adflictum excitet, ac recreet. *S. Gregorius Thaum, c. 4.*

lajdonúl fogja bizonyítani, hogy a' szeretetnek és hűségnek nem a' tsupa szóígéretben, hanem a' tellyesítésben álló légyen az erköltse d.): mert ez azonkívül: hogy megesett ügyödhöz illő ígéssel kívánja lábbodozásra emelni elandalodott szívedet, sorsodnak jobbulására különös tanátsal is fog építtetni; és minekutánna rész osztálos kíván lenni keserűségben e.); végtére ön életét, halálát ajánlja védelmedre f.). Igaz ugyan, hogy alkalmasint eltávozott széles e' világból a' hiteles bizodalom; igaz, hogy az egyjetértés, és egymásban való reménység megszűnt g.). Igaz, hogy

a'

---

d.) Non est in rebus virtus; sed rebus inhæret
Res sunt, non voces, spes, amor, atque fides.

Ovenus

e.) Prosperitas non est æqua bilanx, adversitas est unicum medium, quo amici probari possunt. *Prud. Hum.*

f.) Majorem hac, dilectionem nemo habet, ut animam suam quis ponat pro amicis suis.
Joann 15: 13.

g.) Faludi harmadik Század. 80. Max.

a' mostani Barátoknak dinnye tulajdonságok
 vagyon: ötvenet kell benne megszegni h.),
 míg még egyj jóra akadunk i.). Igaz, hogy
 valamint tulajdon árnyékunk tőlünk önként el-
 távozik, midőn fellegeknek sűrűsége, napnak
 fényességét el-borította k); a'képpen távoznak
 tőlünk jó Barátaink, midőn durva szemekkel
 tekinget reánk a' szerentse l); de minél iga-
 zabb

-
- h.) Les amis de l' heure presente
 Ont le naturel du melon,
 Il en saut eprouver cinquante
 Avant que trouver un bon. *Faludi.*
- i.) Multos salis modios una esse edendos, do-
 nec amicitia coalescat. *Cicero in Laelio.*
- k.) Dum sol obscurum radiis illuminat orbem,
 Est individuus corporis umbra comes.
 Quamprimum liquidus nebulis offunditur aer,
 Ecce repente tuum deserit umbra latus.
Ovenus de amicitia adumbrata.
- l.) En ego non paucis condam munitus amicis
 Dum flavit ventis aura secunda meis,
 Ut fera nimbo tumuerunt æquora vento,
 In mediis lacera nave relinquo aquis.
Ovid. de Pont. L. 2. El. 3.

zabb légyen ez, annál örvedetesebb e' hitetlen/ idöben olly egyjre akadni, ki nem tsak hízelkedö szerentsénkben m.) akar hozzánk részelkedni, hanem azon idöben is, midön szerentse rántzba szedvén n.) homlokát, tsak egyj ideig költsönözött o.) ajándékit véliünk visszafizetteti p.), állandós megmarad hüségében q.): és mind ezekért a' viszont szeretetünkön; szíves hajlandóságunkon r.), 's jóltévőségének
 meg-

---

m.) Donec eris felix, multos numerabis amicos.

Ovid. Trist. Libr. 1. Eleg. 8.

n.) Postquam contraxit vultum fortuna recedis.

Ovidius.

o.) Ludit in humanis rebus fortuna: licebit
 Hanc reperire magis, quam retinere diu.

Publianus.

p.) Levis est fortuna: cito reposcit, quæ dedit. *Mimographus.*

q.) Rebus in adversis vera probanda fides.

Ovenus.

r.) Amor omnis amicitia non est: amare quippe possumus, & tamen non amari, & tunc amor est, & non amicitia: quod amicitia

mu-

megeszmérésén kívül s.) semmi egyebet tőlünk nem kíván bér, és jutalomúl t.).

§. XV.

Nintsen tehát gyermekségünktől fogva szinte életünknek fogytáig olyan idő, nintsen olly felmagasztalt, vagy megaláztatott sors, hol a jóakarónak, tellyes szívű jó Barátnak hasznát ne vehessük a.) Nem is vátatom ennek szükség-

---

mutuus quidam, & reciprocus sit amor, &
si is reciprocus non sit, amicitia non est.
S. Franc. Salesius in Philot.

s.) Pro quibus adfármat fore se memoremque,
piumque,
Sive diem videat, sive tegatur humo.
Ovid. Trist. Lib. 5. Eleg. 5.

t.) Cura quid expediat, prior est, quam quid
sit honestum,
Et cum fortuna statque, caditque fides.
Ovid. de Pont. l. 2. El. 3.

a.) Amicorum nunquam cuiquam satis fuit.
Sallustius.

Amicitia [est res ad vitam agendam necessaria, siquidem nemo est, qui sine amicis

séges vóltát, továbbá: mert a' barátság' óhaj-
tására nem tsak az írva lévő parantsolatok
által ösztönöztetünk b.): sőt maga az áldott
természet óltott szívünkbe hajlandóságot c.).
De ki ne is óhajtaná azon minden gyönyörű-
ségekkel felségesen megtetézett tellyes jót, melly
minden birodalmunk felett érdemesebb és be-
tsessebb d.), minekutánna az egyedül tartatik
e' földön bóldognak, ki jó barátjának szívét
ma-

---

vitam sibi optabilem ducit esse, etiamsi
ceterorum omnium bonorum copia circum-
fluat. *Aristoteles Lib. 8. Ethic.*

b.) Paulus ad Coloss. 3: 14. 1. Joann. 4: 11, 12.

c.) — — — nil ex semet natura creavit.
Pectore amicitiae majus nec rarius unquam.
Manilius.

d.) Possessionum omnium præstantissima est
amicitia. *Xenophon.*

Nil melius est amico, quod sciam, bono;
Nec regna, nec opes. *Euripides in Oreste.*

Amico fideli nulla est comparatio, & non
est digna ponderatio auri, & argenti con-
tra bonitatem illius. *Eccl. 6: 15.*

magáévá tette e.); mert a' Barátság erős erős-
ség, békességes életnek, nyugodalmas szívnek
kikötő partya f.). Szorosabb is ennek kötele,
akármely közel járó vérséges atyafiúságnál:
g.) mert hogy e' szerént a' természet egyikét
a' másikával egyjben kaptólja, nem egyéb-
nek, hanem a' történetből megesett születés-
nek kell tulajdonítani: a' Barátság ellenben
nem valamely rendszerént való hagyománból,
hanem hosszas, és fontos eszmélkedés után
megérett ítéletből; 's minden erőltetés nélkül

va-

---

e.) *Generosum amicum possidens, beatus est.*
Menander.

Beatus vir, qui invenit amicum verum. Eccl.
25: 12.

f.) *Fidelis amicus est firmum propugnaculum,*
& arx Regia, fossis, & vallo munita, por-
tus quietis, & tranquillitatis. Nazianzenus.

g.) *Plus valet similitudo morum, quam affini-*
tas. Corn. Nep. in vita Pomp. Attici;

Arctius consensu virtutum, quam cognatione
sanguinis adstringimur. Philo de Spec. 2. 15

való szabad akaratból vette eredetét h.). Ugyan is mellyik, és hol van e' világon az a' tökéletes jó, melly tenéked magát arra készen tartsa, hogy bátron ő benne rekeszed titkaidat? kinek esméretét kevésbé félted, mint ön magadét? i.) kinek ékes beszélgetése minden aggságodat könnyebbítse? kinek tsak vídám tekintete is keserűséged' fellegét eloszlassa. Jól tudom, 's te is elképezheted magadban Adám, hogy ez erkölts tulajdonokat, tsak egyedül jó Barátodnak kinyílt szívében fogod fel-

---

h.) Potens, & prævalidum est amicitia vinculum, neque ulla ex parte sanguinis viribus inferius, hoc etiam certius, & exploratius, quod illud nascendi sors, fortuitum opus, hoc unius cujusque solido iudicio incoacta voluntas contrahit. *Valerius Maximus Lib. 4.*

i.) Quantum bonum est amicitia fidelis, ubi præparata sunt pectora, in quæ tutum omne secretum descendat; quorum conscientiam, minus, quam tuam timeas; quorum sermo sollicitudinem leniat; hilaritas tristitiam dissipet: conspectus ipse delectet. *Seneca L. de tranqu. vitæ.*

feltalálni: mert e' nélkül tsak únalom a' gondolkodás, munka dolog minden tselekedet; minden egyj lépés vég nélkül való útazás; minden élet ostrom, és mi egyéb mint éppenséges halál k.). Melly sok, és szívünk hasznával járó tulajdonságokra nézve: valaminthogy igaz jó Barátunkkal való létünket elegendőképpen megbetsülni nem tudjuk, a'képpen a' nélkül való szükölködésünket elégségessen meg nem sirathattyuk l.): mert sem napot az égben; fenn álló fákat az erdőben, sem vizet nem lát az a' tengerben m.), ki a' Barátságban az ö-
rö-

---

k.) Sine amicis omnis cogitatio est tædium, omnis operatio labor, omnis terra peregrinatio, omnis vita tormentum; sine quorum solatio quid est vivere, nisi mori?
Cassiodorus in Epist.

l.) Magnus Thesaurus est amicus, magno, si pereat lugendus fletu. *Petrarcha.*

Amicum perdere est damnorum maximum.
Muretus.

m.) Nec frondem in sylvis, nec aperto mollia prato

Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
Ovid. Trist. L. 5. El. 5.

römöt, és hasznot következőképpen az elkerülhetetlen szükségét nem látta, holott ez a' szilaj vad szívet is az érzékenységre indította n.). Nézzed bár a' madarat, ki az ölvnek gyilkos körmeit kerülvén, miképpen röppenik az ember' öblében, kinek hűségében rekeszti élte fennmaradásának reményét o.). Nézzed a' furtsa szökésekkel megfutamodott szarvast, ki nyomban követő kopóknak tsahíttásától retentvén, a' szomszéd háznak udvarába béugrani nem kételkedik p.), egész bizodalommal lévén: hogy ottan lelheti élte' védelmét. Mind ezekre nézve nagy érdemre, 's örök fennmaradásra méltó Tulliusnak szava, ki azt mondja:

---

n.) *Nomen amicitiae barbara corda movet.*

Ovidius.

o.) *Accipitrem metuens, pennis trepidantibus ales,*

Audet in humanos fossa venire sinus.

Ovid. de Pont. l. 2. El. 2.

p.) *Nec se vicino dubitat committere tecto,
Quae fugit infestos territa cerva canes.*

Ovid. de Pont. Lib. 2. Eleg. 2.

ja: a' napot kívánnya az égből az letaszítani,
 ki a' Barátságot ki akarja irtani q.).

§. XVI.

ADAM. A' BarátságnaK szükséges vóltáról
 kételkedni sem lehet; mert tsak úgy gondol-
 kodom, hogy az Isten is azért teremtett több
 embereket a' világra, hogy egymással barát-
 kozzanak: 's ugyan azért a' tsudám meg nem
 szünik, hogy noha a' BarátságnaK szüksége,
 haszna, és öröme természet szerént gyökeret
 vert az ember' szívében: még is a' temérdek
 visszavonás, irígység, gyűlölség úgy elhatal-
 mazott széles e' világon, hogy majd hele se
 találkozik az igaz BarátságnaK.

---

§. XVII.

q.) Solem e mundo tollunt, qui amicitiam] e
 vita tollunt. *Cicero in Laelio.*

§. XVII.

KAROL. Ennek az az egyenes oka, hogy kevés ember akad az igaz útra, mellyen a' jó Barátot keresni kell: némellyek hevesek, némellyek könnyü hitűek, némellyek ostobák is arra, hogy Barátságban lépjenek: de ha ugyan történetből belé léptek is, nem tudják a' módját, miképpen kellessék a' Barátságot szent állandóságában megtartani; holott nem kisebb mesterség azt megmarasztani, mint feltalálni; és innét ered, hogy töbnyire a' nem tudom miatt derekasént botlanak a.). Megmondom én tenéked Adám, hogy mimódon, és kivel kellessék lépünk szoros Barátságra, és ennek lételével, mi törvénnyel éllyünk, hogy ez t sorba fogyatkozást ne szenvedjen, és tökéletessen maradjon hű állandóságában. A' Magyaroknál régi közmondások ezek; A' vízben

-
- a.) Fő-gondunkat a' jó Barátoknak választására kellene fordítanunk éltünkben, és pedig még is némellyek szunnyadozva fognak hozzá. *Faludi 2. Század 56. Max.*

ben ne lépj, még követ nem látod. A' ki hamar-
 kodik, hamar botlik b.), A' ki könnyen hi-
 szen, könnyen tsalatik c.). Hogy ezen példa-
 beszédek reád ne igazodjanak, Barátság-
 választásában ébren légy, meghányt elmével
 birj d.); halkal, tsendes lépéssel ballagj, ne
 talán forrón felkapván egyj valakit szívedben,
 vagy az Ezópusnak sasról írt mesés költemé-
 nyét magadban bétöltsed, ki egyj olyan nyíl
 által sebhedett meg halállossan, a' mellynek
 reppenő végében maga tollait látta e.), vagy
 a' selembogárnak magáról tett panassza reád
 ne

---

b.) Festina lente, sat cito, si bene sat. *Eurip.*
in Phœnis & Cato.

c.) Laudavit niveas corvi vulpecula pennas;
 Eheu! quot vulpes secula nostra ferunt?
 Ore fluunt pressi succo plus dulcior lactis,
 Corda gerunt bellum, prælia corpus habet.
Janus Pannonius.

Qui credit cito, levis corde est. *Eccles. 19.*

d.) Sceletæ impetu, bona consilia mora vale-
 scunt. *Cornelius Tacitus.*

e.) Heu patior telis vulnera facta meis.

Ovidius.

ne találjon, ki magának fonnya koporsóját, és halálát f.). Melly szörnyű csapást hogy elkerülhessed, szükséges hogy valamint kelendő pénznek finomságát; úgy ennek szíve járását kitanúljad, kit Barátságodba kívánsz részessé tenni g.). Ehez pedig: mivel egyj szemben keléssel, egyj módos udvariságnak pillantásával hozzá nem férhetsz, adj időt gondolkozásidnek h); de lóggóra ne erezd, hanem szájján tar-

---

Grave est enim suis telis confici, & in suum quasi mucronem incurrere, & suo gladio jugulari. *Comicus.*

f.) Arte mea pereo, tumulum mihi fabricor, ipsa Fila mei fati duco, necemque neo.

Ovenus de Bombyce.

g.) Sicut nummum, ita amicum oportet habere probatum, omnia cum illo delibera, sed de ipso prius. *Plutarchus.*

Omnia cum amico discutienda sunt, prius autem discutiendus, probandusque amicus ipse est. *Cic. in Lælio.*

h.) Ad amicitiam contrahendam opus est spatium temporis, & consuetudine. *Aristoteles in Nichom., l. 8.*

tartsad, hogy el ne ragadjon képzelődésed i.): mert gondolatlan elmének vólna jele az, ha hogy valakinek Barátságára mohón reá eskednél, holott ki lova fiaságát sem tudnád k.), magaviselését, életének módját, belső tulajdonságait nem esmérnéd. Nem szem után kell járni a' Barátságra, mint erdőben az eperre; hanem ésszel, tapasztalással, szívvel, ítélettel, vígyázva l.). Ide tartozandók ama' szép mondások: *A' szépért, 's jóért messze kell fáradni. A' kinek gyapjú kell, utánna jár. Időtől kell várni, Tanátstól hallgatni. Idővel, szalmával a' naspolya is megérik.* Mert a' hertelen hamari dolognak bizonyos, hogy botlás a' vége m.). A' nyomos készülletnek ellemben

E 2

tar-

---

i.) Amicos ne temere adsciveris, adscitos ne temere rejeceris. *Solon.*

Deligas, ut diligas. Proverb.

k.) Ignotum, noto noli præponere amico. *Cato.*

l.) Cognita iudicio constant, incognita casu.

Cato.

m.) Quod subito exoritur, fluctuat ut subitum.

Anton. Campanus.

tartóssabb, 's érdemessebb a' gyümöltse n.). Bizonyítta ezt a' Természetnek rendi: a' piroz Rósa, ki a' felkelő napnak sűgáritól illesztetvén, vídám elevenséggel bontogattya gyöngyös levelét; azon napnak lejártával színe halaványra hervadoz; ép elevensége, kellő vídamsága alkonyodik o.); a' Tölgyje ellenben, melly sok esztendőknek mostohasági között nevelkedvén, lassanként nödögél, állandós, és hasznos gyümöltsel kedveskedik p.). A' Tavaszi gyümölts tsak addig gyümölts, míg Tavaszban tart, azután rothadásra mén q.):

az

---

n.) Crescit virtus tanquam viridi sparsa rore,
& inter sapientes, justosque homines in
cælum sublata. *Pindarus in Nemeis.*

o.) Et dum nascuntur consenuere rosæ.

Nam, quam longa dies, ætas tam longa rosarum.

Quas pubescentes juncta senecta premit.

Epigr. Maronian.

p.) Crescit oculte, velut arbor ævo.

Sic diu crescens, ævum prorogat ipsa suum.

Flaccus.

q.) Ad maturitatem non pervenit nimia fœcunditas. *Seneca.*

az őszi gyümölts ellemben, melly az egész nyárnak hevét kiállotta, tellyes erőre érhetik r.). Még a' nevendék gyermeknek is kevés esztendőket ígér a' korán való okossága. s.) Egyj szóval: több hasznot hajt Fábiusnak bölts okoskodása, mint Manúciusznak heves hertelensége t.).

---

§. XVIII.

r.) Hic meret æra liber Sosis, hic & mare transit.
Et longum noto scriptori prorogat ævum,
Qui scilicet nonum pressus in annum,
Aut, qui exactum decies perfectum ad un-
gvem est.

Horatius.

s.) Qui sapit ante pilos, non sapit ille diu.

Cato Censorius.

Odi puerulos præcoci sapientia. *Apulejus.*

Odiota præcox semper est prudentia. *Menander.*

t.) Plus efficit sapiens Fabii cunctatio, quam
M. Manutii præceps temeritas, & festinatio,
quæ plerumque improvida est, & cæca. *Titus Livius.*

§. XVIII.

Légyen tehát Barátod választásában vigyázásodnak főbb tárgya: ha tudniillik az, kit Barátságos hajlandósággal szerentséltetni akarsz, a' titkot, kit te egyedül hűségére bízál, 's annak befogadására ötet érdemessé tette a.); megtudja é titoknak tartani; vagy ne talán nyelve' köteleit szabadra eregetvén, hogy másoknál kedvet találjon, vagy tégedet hízelkedő árulásával gyanúban ejthessen b.), hűtelen gondatlanul világosságra botsáttya c.)? Ezt hogy tiszta valójában kitanúlhassad, első gondod

---

a.) Quid de quoque viro, & cui dicas, sæpe videto:

Percunctatorem fugito; nam garulus idem est,
Nec retinent patulæ comissa fideliter aures,
Et semel emissum volat irrevocabile verbum.

Horatius.

b.) Non est aliquid amicis, quibus fidimus
committendum, quod si effutiant, pariat nobis
infamiam. *Erasmus in Apophtegma.*

c.) Qui denudat arcana amici, fidem perdit,
& non inveniet amicum ad animum suum.

Eccl. 27: 17.

dod légyen, másoknál kémlödni; ha vallyon mással tartott Barátságában állandós Titoknokja völt a' reá bízott dolognak d.), vagy talán nem bírván ígéretével, a' szoros titokról szabadon lustoskodott; mert nints annál bizonyosabb, mint; hogy a' ki másnak Barátságában hűtelen, és álhatatlan völt; a' te Barátságodban is azon gyarlósággal tellyes léssen e.). Ugyan azért: miképpen az arany-
nak kelendőségét Lydiai kövön szoktuk próbára vetni; úgy az okos elme a' Barátságnak választásában Barátjának hűséges szívét, és állhatatosságát teszi próbára f.). Maga Tullius Scipiónak álmadozásiban g.) arra tanít ben-
nün-

d.) Non sunt in amicitiam admittendi, nisi quos cognoverimus erga alios fidos, & utiles amicos. *Erasm. in Apopht.*

e.) — — — commissa tenere
Qui nequit, hic niger est, hunc tu Romane caveto. *Horatius.*

f.) Aurum qui probat, iu Lydio lapide probat, & mens recta laudat bonos, & sinceros. *Pyndarus in Pythiis.*

g.) Una hæc cautio sit, atque provisio in amicitia, ut ne nimis cito diligamus, neve
in-

nünket: hogy a' Barátságának keresésében ki-
nyílt szemekkel legyünk, tudniillik: ebben sem
ne hirtelenkedjünk, sem az érdemetleneket ar-
ra ne válosszuk; érdemessek pedig úgymond:
a' Barátságra azok, kikben feltaláltatik az e-
légséges ok, miért kedveltessenek? az az a'
hűség; mert ezerszer megpróbált dolog, hogy
a' ki hízelkedő, hűtelen, attól a' Barátságának
hűségét várni nem lehet h.). De valóban olly
ritka dolog mostani időben a' hűséges jó Ba-
rát, kinek titkos Tárházában bátran rekesse
egyj valaki fájdalmas panaszát, mint a' téli
verőfény i.); mert jollehet ugyan: hogy pa-
nasz közben egyj két fohászzkodással, 's bámú-
lását jelentő ej-ej-getéssel látszatik is enyhíté-

sé-

---

indignos; digni autem sunt in amicitia,
quibus in ipsis inest causa, cur diligan-
tur. *Somnia Scipionis.*

h.) Nemo potest Pluto pariter servire Deoque,
Sic & adulator nullus amicus erit.

Symb. Vibii Tribon. Gall. Imp.

i.) Proh genus infandum — — —

Non frater fratri, non amicus fidus amico,

Non Patri natus. *Palingenius in Virgine.*

sére iparkodni panaszát fejtő Barátjának ; de azomban . alattomban mosolog , titkon örvendez Barátjának bajjain , 's nyughatatlanúl lesi , várja végét a' már megúnt panaszok halgatásának , 's hogy ez többé elő ne forduljon , mesemesével , álmát emlegető ásitással váltya fel a' vígasztalását reménylett Barátjának beszédjét k.) ezzel , hogy több panasz ne érje füleit , apró bútsút vészen , 's alig hogy tőle megszabadult , sebes szárnyon reppenti a' hallott panaszoknak hírét , 's fájdalom ! bár a' maga valóságos vóltában adná elő a' hallott , vagy látott dolgot , sőt inkább tíz annyi hamis toldalékokkal foltozza a' valót , Barátjának nyilvánosságos veszedelmére l.) : és így a' reményében megsalatkozott jó Barát , ki a' vélt jó , 's hűséges Barátja előtt lerakott panaszival , fájdalom-

---

k.) Vir iniquus lactat amicum suum , & ducit illum per viam non bonam. *Prov.* 16 : 26.

l.) — — Sunt & qui simulato Nomine amicitiae , vel nomine Religionis Imponunt multis , quos credulitate , fideque Insulsa faciles falli novere.

Paling. in Virg.

dalmának enyhülését reménylette, titkos panaszinak hirdetését, 's gondolt Barátjának álnok, istentelen szívét tapasztalja m.). Emlékezetes dolog előttünk Oresztes, és Pilades Király Úrfiaknak története n.); de vallyon: hány Piladest, hány Oresztest találunk mostani világban? ki nem szánná életét Barátjának fennmaradásáért oda ajánlani; hányot? ki legkisebb veszélben is, Barátjának titkait ki ne tálolná; sőt hányat, ki maga haszna kedviért édes Baráttyát ártatlanságában is el ne árúlná? A' belső valóságnak hímezett formában előadott külsősége minden állapotban veszedelmes; de legveszedelmesebb a' Barátságban: mert az igazat fedezi, és a' való dolognak egyjügyüségét megfertőzteti o.). Innet eredett Treboniánus

Tsá-

---

m.) Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana, qui autem fidelis est, celat amici commissum. *Proverb.* 12 : 13.

n.) Ire jubet Pilades carum periturus Orestem, Hic negat, inque vicem pugnat uterque mori. *Ovid. de Pont. Lib. 3. Eleg. 2.*

o.) Cum omnium rerum simulatio est vitiosa, quæ veri tollit iudicium, idque adulterat, tum

Tsászárnak szokásban vett mondása: hogy tudniillik: *senki hízelkedő, 's egyszer'smind jó Barát nem lehet p.)*; és valóban: mert minekutánna a' Barátságának a' vólna a' tulajdona, hogy több testekben lakozó szívek, és lelkek megegyjenlősödjenek, és úgy mondván: egyj szívvé, egyj lélekké változzanak, hogyan lehet ottan a' szívek' egyjenlőségét képezni, hollott egyikének szíve szüntelenvaló változásokat szenved, 's tsendes hűségének állandóságában nem marad q.)? majd tudniillik: a' valót valótlannyal keveri; majd a' tiszta igazat hazug lárvában öltözteti, 's vándorló szívének helytelenségét több hízelkedő jelekkel bizonyítván,

---

tum vero amicitiae maxime repugnat, ea simulatio, quae assentatio, sive adulatio nominatur. *Tacitus Annal.* l. 8.

p.) Nemo amicus idem, & simulator. *Symb. Vibii Tribon. Gall. Imp.*

q.) Quoniam amicitiae vis in eo sita est, ut unus quasi amicus fiat ex pluribus, qui fieri poterit, si ne in uno quidem unus amicus erit, idemque semper, sed varius, commutabilis, multiplex? *Cic. in Laelio.*

ván, szívének egyenes járását azon egyj nyomában nem folytattya r.); valamint tehát: egy szájjal azon egyj üdőben fújni, és herpenteni nem lehet s.); úgy a' hízelkedő, titkot öblögető; 's minden, kinek nem tsak akaratjához, de még szemejársához is hajlandó szívét az egyjügyű Barátságban illő tökéletes szívnek nem állíthattyuk t.), közönségessen pedig a' félénk, 's hamar megijedett szívűnek a' haragos u.), és a' borba merült maga megfeledett emberek a' Barátságra nem alkalmatosak; mert az elsőbbek, a' legkissebb veszedelmek félelmiben is a' Barátságtól bútsút vesznek;

-
- r.) Quid potest esse tam flexibile, & tam devium, quam animus ejus, qui ad alterius non modo sensum, ac voluntatem, sed etiam vultum, atque nutum convertitur. *Cicero in Lælio.*
- s.) Una opera flare, & sorbere, haud facile factu est. *Plautus in Mostell.*
- t.) Qui fieri potest, ut civis dolosus, qui est adulator, forte aliquod, & sincerum verbum proferat? *Pindarus Poeta.*
- u.) Noli esse amicus homini iracundo. *Proverbior. 22: 24.*

nek; amazok pedig szívek büségének hevében minden titkaidat felmondják, 's közönségessé teszik v.): [úgy a' bö beszédű; sok költeményes újj hérekkel bővelkedő, ki vagy a' maga, vagy másoknak hitre bizott titkait erőltetés nélkül is kennyen kifetsegi; vagy minden falat állapotról nyughatatlanúl kémlődik a' Barátságra nem való; mert ettől se lehet reményleni, hogy a' Barátság' titkainak védelmezője légyen x.). Mind ezekre tzéltott bölts Szeneca, midőn azt mondotta; hogy a' jó Barátot nem az udvaron, sem az útsza hosszátában; hanem maga szívében kell felkeresni y.).

---

§. XIX.

- v. Hoc autem tibi svadeo: meticulousum nunquam inter amicos coopta, neque bibulum in arcanum consilium recipe, quia prior ex minimi periculi metu te deseret, posterior vero secreta revelabit. *Prud. Hum. Cap. 13. de Amic. pag. 172.*
- x.) Tibi eligendus est in amicitiam, quem non iracundiæ furor inquietet, non instabilitas dividat, non conterat suspicio, non verbositas a debita gravitate dissolvat. *S. Augustinus.*

§. XIX.

ADAM. A' mi az emberi gyarlóságban legközönségesebb, az : hogy kevesen aggnak a' titokkal. Én tsak azt tartom, hogy a' ki titkát másra bizta, rabja lett annak. Isten őrizzen az olyan embert legkissebb állapotban is megzökkeneni; mert bizonyos, hogy azonnal a' legérzékenyebb oldalról, az az, a' titokról vagdalószik: Rabság ez, nem Barátság: 's úgy gondolkodom, hogy ilyen formán kevés emberrel lehet nekünk Barátságot tartani. Mit ítél az Úr?

---

§. XX.

---

y.) In pectore amicus, non in atrio quæritur.
Seneca 6. Benef. 34.

§. XX.

KAROL. Helessen gondolod Adám: mert ha mind azon Tulajdonságokkal, mellyeket az igaz Barátság megkíván, minden ember fel volna ékesítve, semmi kétség benne, hogy vagy minden embert, vagy számossabbakat Barátságunkban bátrah bé ne fogadhatnánk a.); de a' mindennapi Tapasztalásunk szerént mi igen megfogyatkoznak ezen Tulajdonságok az emberekben? elannyira, hogy sokakban, 's még pedig igen sokakban majd egyjet sem találunk, ki vagy ebben, vagy amabban, vagy általlában mindenikben ne szükölködnék b.); tudni il-

---

a.) Sunt quatuor vitia, quibus præclarus honos amicitiae sæpius obfuscatur, iracundia, instabilitas, suspicio, atque garrulitas. *Petrus Blesius l. 3. c. 12. de Amic.*

b.) Multi more isto, atque exemplo vivunt, quos cum censeas esse amicos, reperiuntur, falsi falsimoniis, lingua factiosi, inertes opera, sublesta fide. Nullus est, cui non invideant rem secundam obtingere; sibi ne invideantur, ipsi ignavi recte cavent. *Plaut. in Capt.*

illik : sokan a' hűségre bízott titkot zár alatt tartani nem tudják; és a' mint Plautus c.) mondja, tele vagynak hasadékokkal, repedésekkel, mellyeken a' titok' dolga minden tartalék nélkül lassanként kifolydogál, mások csak külsőképpen tettetik inkább, és színezik a' Barátságot, hogysen valójában, és tiszta szíves igazán gyakorolnák d.); mert ezek nem a' szeretetnek édes örömét, nem a' Barátjoknak érdemes tekintetét, hanem egyedül magok hasznát, 's kívánságoknak elégtételét veszik Barátságoknak tárgyául e.). Ollyanok ezek: mint

a'

---

c.) Pleni rimarum, hae, atque illac perfluunt.
Plautus in Capt.

d.) Scitum est per tempus si obviam it verbum vetus; nam tuæ blanditiæ mihi sunt, quod dici solet gerræ germanæ atque Oedepol, nugæ nugarum; nunc mihi blandidicus es, heri in tergo meo tris facile corios contrivisti bubalos. *Plaut in Pæn. Act. 1. S. 1.*

e.) Ut benefici liberalesque sumus, non ut exigamus gratiam (neque enim Beneficium foeneratur) sed natura propensi ad liberalitatem sumus, sic amicitiam, non spe mercedis adducti, sed quod omnis ejus fru-

a' Patikabéli szelentzék f.): kikerül azt szokták mondani: *aliud in scripto, aliud in pixide*; az az: a' kükre külsöképpen reá vagon írva: *Cinnamomum, Balsamum*, holott azomban, vagy a' nagy semmi felel ki fenekéből, vagy mi gizzel, gazzal vagynak tele rakva. Olyanok ezek, mint Trója alatt vitézkedett Görögöknek lova g.), ki külsöképpen ugyan, hogy semmi hadi fortély, vagy álnokság felöle ne gyanétassék, tsak fából vala mesterségesen kifaragva, belől pedig tellyes vólt fegyveres katonákkal. Olyanok végtére, mint a' tengeri Halasszonyok, Szirének h.), kik andalodásra készítő énekszóval tsalogattyák halálra a' tengeri útasokat. De legtöbben abban hibéttanak, hogy tsak addég Barátok, még Baráttynak dolgát, szerentséssen folyani tapasztallyák i.); mi-
dön

---

fructus in ipso amore inest, expetendam
putamus. *Cicero in Lælio.*

f.) Pázmány Peter, *Quinquag. Vasár. 2-dik Prédik.* 397. lap.

g.) *Virg. Æneid. l. 2. v. 264. Odyss. l. 8. v. 493.*

h.) *Trója Veszed. 3. K. 2. Szak. Nro 122. 219. lap.*

dön azonban észre veszik szerentséjével való küszködését, észre veszik hanyatlóban lenni boldog állapotját, a' szerentsével egyjütt lassanként tőle eltávoznak, a' Barátságáról lemondanak, 's tsak magán hagyják egyedül szerentsétlenségével vészödni k.). Még könyökig turkált az erszényben, 's nagy vendégségeket üttött, addig tsak hátúlról mosolyogták szíveségét, a' midön pedig fenekig lelapúlt az erszény, és a' vendégeskedés tsak egyj tátra szabta magát, szemében katzogva kitsúfolják, sött bosszúval nem kitsinnyel illetik, midön elől hozzák a' régi boldog napokat l.). Sokakat tudnék én elől számlálni nem tsak a' régiekből, de a' mostani esmerettesekből is, kiknek valaha gyönyörűségessen virágzott szerentséjek,

---

i.) Tsendes időn könnyű kormányt tartani. *Faludi Közmond.*

k.) Si possides amicum, in tentatione posside eum, & ne facile credas ei, est enim amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis. *Ecol. 6: 7. 8.*

l.) Maximum genus est infortunii aliquando fuisse felicem. *Boetius in Cons. Philo.*

jek, de letépték a' sok iszom, eszem, tántzo-
 ló, vadászó, kártyázó jó Barátok a' virágot,
 's tsak kórajá maradott szerentséjeknek. Ollya-
 nok ezek, mint az őszi dértől leforrázott füz-
 levelek; kik bátor a' magok létét, elevensé-
 gét, és nevelkedéseket a' fűznek köszönhetik,
 's még a' kellő tavasz gyengéden bontogattya
 himbóit, még a' kellemes nyár erőre hozza
 inait; még a' gyöngye Zefir tetszetős legyezés-
 sel lebegeti ágain, mind addig meg is ma-
 radnak a' nevelő fűznek hűségében; de jöjjön
 el a' zuzmarás ködös ősz; támadjanak a' téli
 fürgetegek, fújjanak az Éjjszaki rútszelek egy-
 jenként ágaikról leszállanak; a' tsikorgó tél-
 nek keménsége elől elröjtöznek, 's tsak mesz-
 sziről mosologják a' jégtsapos télnek dűrvasá-
 gával küszködő Fűznek bajmolásit. Ollyanok
 ezek, mint Krottónak egere, ki még az Urá-
 nak jól folydogáltak dolgai, mindenféle ele-
 delre valóval gazdagon megrakott kamarájá-
 ban, sött felterétett asztalánál vendéglette ma-
 gát; történt azomban, hogy Krottónak háza
 szerentsétlenül felgyulladott; minden kényse és
 gazdagsága füstben ment: az egér elillantott;

a' tűznek hevétől odább állott, többet Ura előtt meg nem jelenvén m.). Böltsen mondá ezeknek Böltis Demokritus, hogy tudniillik: a' betsület hozza magával, hogy a' jó Barát Baráttjának hívására az örömnapokra megjelenyen; de a' kárvallott, szerentsétlen tsapásokat szenvedett Baráttjának vigasztalására, minden hívás nélkül ön maga szeretetéből elmenni, szíves jó Baráthoz illendő szentséges Törvény n.). Annakokáért mivel illy szörnyen megvesztegetődött a' hűséges szeretet az emberekben o.), lehetetlen hogy a' Barátságot,
 azt

---

m.) Dantur complures, quorum agendi modus æmulatur Crottonis murem, quo in prosperitate vivente, constanter cibis Heri utebatur, sed cum domus ejus conflagrasset, non amplius visus est. *Prud. Hum. de Amic. pag. 182.*

n.) Democritus dicebat probum amicum gaudis quidem vocatum adesse decet, adversis autem casibus sua sponte. *Prud. Hum. de Amic. pag. 183.*

o.) Omnis caro corruerat viam suam. *Gen 6: 12.*

Ad multorum amicitiam, faciliorem aditum ha-

azt a' szent Barátságot, mellynek bonthatatlanok a' Törvényei, sok emberrel folytathasuk tökéletessen, 's örök állandóul p.). Igaz pedig ennek lehetlensége nem tsak másoknak hűtelenségére, de a' magunk elégtelenségére is tekintvén q.), mivel az, ki igazán szívéből tud szeretni, egyjnél többet nem szerethet r.): mert gyarlóbb a' szív, hogy sem többekkel közlendő forró indulatinak állandóságában maradhasson; erőtlenebb a' szív, hogy sem többekhez való szeretetének hűségét megbírhasa s.). Tudjuk a' gyümölcstsős fáknek tulajdonsá-

---

habet nequitia, & audacia, quam cujusquam virtus, & integritas. *Cicero in Verr.*

p.) Amandi nec multi, nec pauci. *Ovidius.*

q.) Verum illud verbum est, vulgo quod dici solet. Omnes sibi melius malle esse quam alteri. *Terent. Act. 2. S. 5.*

Sibi, ut quisque malit, quod ad vitæ usum pertinet, quam alteri aquirere, concessum est, non repugnante natura. *Cicero 3. Offic.*

r.) Qui vere amat, præter unum amare non potest. *Propertius.*

s.) Tam angustis ingenium, vires, & facultates hominis sunt circumscriptæ limitibus, ut

ságát, hogy a' melly esztendőben kelletinél több gyümöltsel bővelkednek, soha olly tet-szetős ízt, olly kellemes illatot nem adhatnak, mint mikor tsak annyi gyümöltstöt nevelnek, a' mennyinek tellyes erejében való felnevelé-sére elegendők t.): úgy a' Barátságának édes-sége, soha nem lehet olly tellyes erejű örven-detes, ha több szívekre terjed annak érzékeny-sége: sőt ha magát az igaz Barátságának sar-kalatos Törvényét vesszük tekintetben, ki fog bőven tetszeni, hogy egyjnél többet tsak an-nyiból sem szerethetünk, mivel a' jó Barátot, meghitt szives Társot minden erőből, és egész szívvel kell szeretnünk u.). Hogy lehet tehát

azon

---

ad multorum amicitiam se se explicare haud possint. *Roiss. l. N. P. 3. c. 7. pag. 354.*

t.) Aetius apud Gellium ajit: sibi in Juvenilibus ingenii itidem, ut in pomis immaturis placere acerbitatem, nam hanc demum mature-scere, & maturitatem tunc adferre tempesti-vam svavitatem, reliqua ante tempus putre-scere, neque enim secundum Plinium; quæ spectatissima florent, solent marcescere. *Ni-eol. Reisner Symb. 35. Cæs. Rom. & Græc.*

azon egyj szívet, kit jó Barátunknak egészen áldoztunk, több felé hasogatni, 's szabad osztálra ereszteni a' nélkül, hogy Barátságunknak igazságában tsorba fogyatkozást ne szenvedjünk? Ide tartozandó az is, hogy minekutánna nem kevés mesterségben kerülne tsak egyj embernek szívet is az igaz Barátságnek tökéletességére mozdítani, mi nagy és ki-mondhatatlan munkában tellene több emberek szíveit a' szeretetre, az akaratnak egyjensőségére, és ezeknek állandós fennmaradására szegödtetni v.)? Szokrates, ama' híres Szokrates midön egyjkorban egyj háznak építéséhez kezdene, olly szükre szabá annak mértékét, hogy minden ember, ki Szokratesnek nagyságát esmérné, ez háznak kitsinségén tsudálkozna: történe a' többi között, hogy egyj valaki megszól-

---

u.) Non est sancta Amicitia, nisi amicus per se ametur toto pectore, ut dicitur qui quidem amandus est desperatis emolumentis, & fructibus. *Cicero 1. de Legibus.*

v.) Benevolentiam non adulescentulorum more ardore quodam amoris, sed stabilitate potius, & constantia judicemus. *Cic. Offic. 1.*

szóllítaná Szokratest, 's azt kérdé tőle: mi oka lehet úgymond: hogy te illy keskenyre fogtad lakó helyedet? kinek elméssen felele Szokrates, és azt mondá: de bár ezt tudnám megtölteni igaz szívű jó Baráttal x.), arra tészott tudniillik a' Bölts, hogy mind magunknak elégtelenségére, mind amazoknak álhatalan hűségére nézve a' több emberekkel közlött Barátságok igazságát képzelnünk se lehet; mert jóllehet ugyan: hogy a' Barátságok neve majd közönségessé lett minden embernek szájában; de annál ritkább ezekben a' hűséges szeretet, minél gyakrabban fordul előttek a' Barátságok emlékezete y.). Annakokáért mivel a' szívnek kúltsát sokakra bízni

---

x.) Cum parvas ædes sibi fundasset Socrates,
 (Cujus non fugio mortem, si famam assequar,
 Et cedo invidiæ dummodo absolvar cinis)
 E populo sic nescio quis? ut fieri solet:
 Quæso tam angustam talis vir ponis Domum,
 Utinam inquit: veris hanc amicis impleam.

Ex Phædro Fab. 9.

y.) Vulgare amici nomen, sed rara est fides.

Ex Phædro Fab. 9.

ni nem lehet, sőt még olly időben egyjre is veszedelmes z.), azon szorossabb értelmű Barátságot sokakkal közössé tenni, hogy nem lehet bizonyos.

§. XXI.

ADAM. Én ugyan még nem nagy időt értem, de annyit még is tapasztaltam, hogy azokat, a' mellyeket az Úr az emberi tulajdonságokról beszéll, mind igazaknak lenni meg kell esmérnem. Tsak a' midőn nem régiben Iskolás Deák voltam is, sok ollyan Tanuló Társomra akadtam, a' ki az új Barátságnak szép színe alatt annyit nyalakodott körülöttem, még vagy valami titkomat reá nem bízta, vagy egyjnehány forintomat ki nem fartsarta tőlem. Mi lett belőle? szinte szemtelenül reám szokott, tsak a' mikor meggondolta, kéregetett tőlem: ha mikor pedig úgy történt, hogy kéréséről lemondottam, ki ha ő nem? szívessen megapprehendálta a' dolgot,

bú-

---

z.) Faludi Magyar Közmondásiban.

bútsúzatlan elvakarodott, 's egyszer csak azt vettem észre: hogy reá bizott titkomat mások is tudják. Meg meg úgy jártam egyjszer egyj mással, ki mindjárt az Iskolai Esztendőnek kezdetén Barátságára simogatott, de valamint heves, és az Úrnak mondása szerént: szemmel keresett volt a' Barátsága, nem észszel; úgy nem is volt tartóssabb három napnál: mert azon közben csak éppen egyjszer történt, hogy valami kitsines dologban megbillentetem a' szívét, már ő kegyelme szörnyü haragszómra fortyant; szórta nagyon nemességét, ótsárlotta, sött hitványolotta Úrfiúságot, 's Isten ki tudja mire fakadt volna végtére, ha okossan odább nem állottam volna előle. Nó! feltettem akkor magamban, hogy soha még a' világ; nálomnál nagyobb ki nem teszek; és ha valakivel barátkozom, magamhoz hasonlót keresek mindenekben.

§. XXII.

KAROL. Úgy is kell annak meglenni, hogy a' Barátság egyjenlő személlyekből álljon. A'
Na-

Nagyoknak, 's nálodnál jobban elpénzesedett Uraknak Barátságokban bele lépni ne bátor-
kodjál a.); mert ezekkel barátkozván, félő:
markodba ne szakadjon a' szerentséd b.). Szép
közmondás a' Magyaroknál; *Kényes a' ki pén-*
zes: mert reménleni nem lehet, hogy igaz, és
szíves Barátságra ereszkedjenek azokkal, kik-
nek a' mulandó világ' javaiban vakra fordúlt
a' kotzka c.) Ezerszer próbált dolog előttem:
hogy az efféle embereknek a' társalkodás-
ban ízetlen, savanyú a' szívek; hamar kikop-
nak a' beszédből; hirtelen indulatúak; 's va-
lamint hevesek az ígéletben, olly hamar fele-
dékenek a' tellyesítésben d.). Ugyan azért, va-
la-

-
- a.) *Amicitia pauperum certior, quam divitum.*
S. Augustinus.
- b.) *Facinus audax incipit, qui cum opulento*
pauper cœpit rem habere, aut negotium.
Plautus in Mostel.
- c.) *Quidquid est hujusmodi, in quo non pos-*
sunt plures excellere, in eo fit plerumque
tanta contentio, ut difficillimum sit san-
ctam servare societatem: difficile est enim,
cum præstare ceteris concupiveris, servare
æquitatem. Cicero Offic, I.

lamint igaz az : hogy a' hol nyertes a' gazdagoknak kényeztetett érzékenységek, ott vesztes a' Barátságának nyugodalma e.): úgy igaz az is: hogy *Honores mutant mores*; az újonnyert hivatalok megváltoztattják emberben a' régi józan szokást f.). Régi gyarlóság ez, és nem újj: hogy akármelly jó Barátok vóltak ez előtt, de tsak emelkedjék valamellyik egyj két faluval többre, mint a' mennyi östől reaszállott, már gögössen puffadoz, minden mákfalatra felhorgasúl; neki taréjosodik az indúlat-

---

d.) Et quamquam soli possunt prodesse Potentes
Non prosit potius, si quis ob esse potest.

Ovid. Trist. Libr. 3. Eleg. 4.

e.) Pestis major esse in amicitia nulla potest, quam in quibusdam honoris certamen, & gloriæ, ex quo inimiciæ maximæ sæpe inter amicissimos exstiterunt. *Cicero in Lælio.*

f.) Nihil est difficilius, quam amicitiam usque ad extremum diem vitæ permanere: mutantur enim mores, sæpe alias obtentu dignitatis, alias ingravescente ætate, alias diversis rebus, aut dirimuntur contentione, vel commodi alicujus, quod idem adipisci uterque non possit. *Cicero in Lælio.*

lattyá, büszke hegyessen forgattya magát a' Társaságban; hegyke szavakkal vagdalózik szanaszét; a' régi Barátságról kerekessen lemond; 's egy általlyában uraltatni kívánnya magát g.). Valóban ide illik az a' mondás: *nehéz a' hajósnak szél ellen vezetni kormányát.* Ugy szinte nehéz az ekképpen megszelesedett emberrel a' Barátságának szentségét maga tiszteletében megtartani h.); 's jobb is betsülettel tőle megvállani, mint előbb utóbb eből is kimaradni i.). Ennek tökéletes okát a' neveletlenségben, 's az éretlen maga megbizottságban kell keresnünk: 's nem is közönséges hiba ez mindenekben; mert száma nélkül vagynak, kik okossan szemek előtt viselvén a' tegnap elmosolodott szerentsének holnap vándorlóságát,

olly

-
- g.) Recte præcipere videntur, qui monent: quanto superiores sumus, tanto nos submissius geramus. *Cicero Offic. 1.*
- h.) Quæ res in se neque consilium ullum, neque modum habet, eam consilio regere non potes. *Terent. in Eunuch. Act. 1. S. 1.*
- i.) Turpius ejicitur, quam non admittitur æger. *Ovid. Trist. Lib. 5. Eleg. 7.*

olly megalázódással, 's a' Barátság' befogadásának készségével viseltetnek hozzánk, hogy ortzapírúlva bámolunk e' különösen jeles erköltsnek látására, 's nem is találjuk fel magunkat, hogy minö viszonzással fogadjuk e' nem reménlett ajánlásokat. Nem mindenkor igaz tehát az, a' mit Horaczius mondott k.); hogy a' nagy Uraknak Udvarából ki vannak rekesztve a' szegények. Példa ebben: Belizariusnak l.) Justiniánus Tsászárral; Pompéjusnak m.) Ptoloméussal; Tulliusnak n.) Julius Tsászárral tartott Barátsága. Példássan megmutatta ezt Markus Antonius Romai Tsászár is: ki midön, a' Romai Birodalomban Polgári Tisztviselő személy vólt, Pollióhoz, ugyan Romai hasonló Polgárhoz nagy Barátsággal lévén, minekutánna a' Birodalomnak kormányozására választatott, és Tsászárnak tétetett vólna, Pollióhoz tartozó hűségét olly állhatatosan megtartotta, hogy a' midön ötet level frással meg-

be-

-
- k.) Curia pauperibus clausa est. *Horatius*.
 l.) Marmontell Acad. lin. Gall. memb. de Belis.
 m.) Dyonis. Halicar. l. 6. pag. 410. Liv. l. 2. c. 32.
 n.) Gvev. Epist. ad Epis. Barien. scripta p. 104.

betsüllette, nem szolgájának, nem alatta való Polgárjának, hanem régi meghitt Barátjának nevezte légyen o.). Sőt, ugyan Pollióhoz írt levelében azt állította: hogy tudniillik a' Barátság' szent Törvénye ellen nagyot véttene, ha ő előtte valamit eltitkolna, 's szívének járását egyenesen ki nem nyilatkoztatná p.).

§. XXIII.

ADÁM. Szinte bele bámoltam a' gondolkodásban, hogy majd se ki, se be nem vergődhetem. Ha szegény Legént tartok Barátomnak, azt talpig kell fedeznem a' jó akarattal, ő pedig a' hasonlót vissza nem adhattya; ha nagyobb Barátkozom nálomnál, azt féltennem kell

-
- o.) Marcus Imperator Romanorum, Tribunus plebis, Pontifex maximus, iterum Consul, Pater Patriæ, Monarcha summus, Pollioni amico veteri valetudinem prosperam, & fata contra levam fortunam dextera. *Hor. Prin. c. 40. pag. 132.*
  - p.) Scelus committerem in Legem amicitiaë, si te quiquam de meis celarem arcanis. *Marc. Imp. ad Poll. in Hor. Prin.*

kell, és megkéméllenem, mint az üveget, hogy meg ne zökkentsem, ő pedig csak rántzban szedett homlokkal fogadja készségemet, 's köteles szolgálatnak tartya Barátságomat. Ha olly fiatall szegődöm meg, mint magam vagyok, félő, hogy félre ne hajuljon Barátságunk. A' vénekkel unalmas az állapot, mert többnyire komporkodott kedvűek, 's nem is mindenik osztogattya örömet a' jó tanátsot, ha pedig néki hevülnek az okoskodásnak, nints mód, hogy kitérjenek a' vége szakadt Moralisatióból. És nem is minden öreg alkalmas a' Barátságra; mert ösmérek magam is egyj ollyant, ki már harmintz esztendőtől fogva Báróka alatt hordozza a' fejét, még is olly szemtelen trágár beszédű, hogy egyj éretlen eszű fiatalban is megsokallanám. Ebbe merült gondolatim tsak nem arra vittek, hogy az Asszonyi rendel Barátságot tartani nem vólna szinte tanátstalan.

§. XXIV.

KAROL. Alkalmasént elgondoltam, hogy e' fog kisülni Filozofációból; soha ne hidjem bár, hogy ne akadtál vólna egy kis Dorin-

rindóra, ki egyszer, kétszer rajtad felejtven kökény szemeit, a' megbarátkozás' ízinek tüzét szíved alá lobbantotta. Én pedig édes Adám erre a' véleményedre tsak azt felelem, hogy valamint igaz, a' férfiak közt való tökéletes, és hiba nélkül való Barátságának ritka példasága; olly igaz az Asszonyi rendel tartandó Barátságának nem tsak a' folytatására, sem pedig az örök fennmaradására, de még a' kezdetére nézve is a' nehezsége a.). Isten őrizzen, hogy én itt vagy a' szilajkodó indulattyát, vagy az erköltsök' gyakorlására elégtelen vóltát lobantsam szemére. az Asszonyi rendnek b), 's nem is akarok én itten a' mostani magyar században bévett módi szokásnak Politikája ellen vétteni c.), holott minden újj magyar írók többny-

---

a.) Inter dispares morés non potest esse amicitia. *S. Ambros. 3. Offic. 16.*

b.) Quia agilis, & promptus est muliebris animus ad audaciam. *Gajus contra Menandrum.*

c.) Dissimula, simula, quoties occasio poscit, Moribus, ut morem, temporibusque geras. Temporibus, qui rite sapis servire memento Omnibus: ut tempus serviat omne tibi. *Oven.*

nyire csak a' szép Klorisnak szép szeme' tekintetét d.), Manczi karjai közt található boldogságnak tellyességét e.); a' vékony köd könnyü öltözetben a' lantnak húrjairól kedves hangot szedegető Lyánkát f.), 's több efféle természetet erőltető, 's rakontzátlan szívet majd bolondulásra készítő tsintalan példázatokat vesznek írások' tárgyául g.): mindázáltal tel-

lyes

d.) A' Kloris nevű Ének a' Magyar Muzeumnak első Köt. 81. lap.

e.) Boldog Bolondoskodás Magy. Muz. első Köt. 78-dik lap, hol így énekel:

Jer Mantzi, jer mártsd Rózsádat

Tajtékszó Poharamban.

Fonyd azt, és melly Pántlikádat

Fürtös barna hajamban,

Izleltesd szád' édességét

Még rám esvén az álom,

A' boldogság' tellyességét

Karjaid közt találom.

f.) Est. Hajnal M. Muz. első Köt. 30 lap.

g.) Ide tartozandók a' Juliska; a' Thyrsis, a' Kloé, a' Lezbia, a' gondolatotska, a' kis Fetske, a' M. M. első Köt. 82. 188. 353. 354. 362. lap. Ezek mind a' vólt Kassai Társaságnak Magyar Muzeum név alatt költ

gyűj-

lyes hiszemmél vagyok az érdeemes asszonyi nemnek ítéletéről, hogy minden ketsegetések mellett, mellyeket a' mostani Magyar nyelv ékesíttők magok megfelettében, vagy ők tudják mi szédíttő h.) okokra nézve szinte unalomig rakogatnak reájok, szabad lészen nékem a' Barátság' dolgát maga igazságában kijelentennem. En miattam bizvást mind halálíg pa-

G 2

na-

gyűjteményei: kikre Sz. Agoston' mondása szinte reá illik: *Non omnino per hanc turpitudinem commodius verba ista discuntur, sed per hæc verba turpitude ista confidentius perpetratur. Non accuso verba, sed vinum erroris, quod in eis propinatur. S. Augustinus l. 1. Confess. cap. 16.*

Még a' nyájas Muzsának 136 dik lapon írt Gatyatavát is ide lehet iktatni, kiről, 's általlyában az egész nyájas Múzsáról így emlékezik egy nevetlen Poétánk:

A' nyájas Múzsának semmi betse köztünk,
Írójára nézve nagyon megütköztünk,
Hogy ő olly dolgokat emleget versével,
Mellyek nem egyjeznek Papi nagy rendével.
h.) *Inficit obscæni puerorum carminis aures,
Fabula, dum vocum quæritur ipse nitor.*

Ovenus.

naszolkodhatik Iris, Thyrsisnek hűtelenségéről i.). Bizvást panaszolhattya szíve' fájalmát Klorindó k.). Szép, kedves, tetszetős lehet Dorindó l.); én mind ezen erkölts vesztegető buja költeményekre se kedvetem, se közömet nem tartom m.): de hogy ezek közül vagy egyik, vagy másik, vagy akár hányadik is az igaz Barátságna'k felszenteltt óltára'hoz közelíthetne, tellyességgel nem szabadom n.). Igaz ugyan: vóltak is, vagynak is sok feddhetetlen lelkű hasonléthatatlan példájú, és széles e' világon elterjedett vitéz erköltsű Dámák, kik minden szépséget magokban foglaló, 's a' jámbor érzékenységgel felruházott szíveket magok viselete' követésére únszólo' tulajdonságokra nézve

---

i.) Költem. Marad. a' Pásztor költésről, 214. lap.

k.) Költ. Marad. 28. lap.

l.) Készítő ének, a' költ. marad. 21 lap.

m.) Me non afficiunt, ut ante dulces
Musarum Cytharæ, nihil virentes
Parnassi moror amplius recessus.

Sabin. Brand. l. Hend. pag. 330.

n.) Nunquam enim intra unam caveam habitans
cum lupo tutus erit agnus. *S. Cypr. 2. Ep. 4.*

ve mint még annyi Tulipánok, fellebb emelkedtek a' többi Asszonyi alkotványnak megalatsonodott sorjain o.). Igaz az is; hogy a' szép szünnéppel való betses, és az illendőség' reguláji között foltatott társolkodás szelidítti bennünk a' vadságot; készítti szívünket a' szeretet.

---

o.) Illyenek voltak régenten a' Miniusoknak dítséretes Hütössei; kiknek Férjeit midön a' Lacedemonbeliek úgy mint legnagyobb elenségjeket fejek vesztésére ítélték volna, sok kérés, könyörgés, és ajándékok után tsak ugyan reá birták az őrt álló Katonákat, hogy férjeikhez béereszteniének: benn lévén, feltserélik ruhájokat, férjeket asszonyi ruhában kiszabadították; magok a' férjek ruháiban a' fogságban maradtak, míg még magok is e' vitéz tselekedetekért szabadon nem eresztettek. Illyen volt Panthea, kinek midön tudtára esett férjének megölettetése, maga ment a' Táborban őtet felkeresni, gondolván: hogy még életben fogja találni; hogy azomban már megmerevedett testére akadott, artzúlattyát, 's az egész testét annak vérében füresztvén, mellyét kardjával által szegezte, 's szerelmes férjére borúlva meghalt. *Plutarch. l. de Illustr. Fæmin.*

tetre; igazgattya rajtunk azt, a' mi még nem tökéletes. Igaz végtére: hogy Fortuna Aszszonyról ő reájok szállott az Uradalom, 's nagyobb részen tőlök függ szerentsénk választása. De botsánat szavaimnak! mind ezen kellemetességek, azon szoros értelmű Barátságok elfogadására, folytatására, 's állandós fennmaradására nem elegendők. Egy Penelopent Ithaka p.), egy Lukrécziát számlált életében Roma. q.) Vigyázz azért magadra édes Adám, hogy a' midőn vélek való józan társalkodásodat, ajánlom, meg ne szédítsen téged soha az ő Barátságoknak szaga; a' külső pipes viselet, a' többszöri elmosolodás, a' földig lapúlt Komplen-

-
- p.) Penelopen mansit, quamvis custode careret, Intertam multos intemerata procos. *Ovid.*
- q.) Dux Romanæ Pudicitæ, Lucretia, cujus virilis animus maligno errore fortunæ muliebri corpore sortitus est a Sexto Tarquinio Regis superbi filio, per vim stuprum pati coacta, cum gravissimis verbis injuriam suam in Consilio necessariorum deplorasset, ferro se, quod veste tectum attulerat, interemit. *Valerius Maximus Lib. 6. cap. 1. de Pud. §. 1.*

mentomok' sarkából ki ne emeljék az előre látó józan értelmet r.). Szemiramis s.), Fedra t.), Kleopatra u.), Dido v.) tegyenek róla biznosságot, hogy a' szeretet kezdetnek vége volt a' szerelem.

§. XXV.

ADAM. Isten botsá! De már most tehát tellessen meg lévén arról győztetve, hogy mi-féle emberrel, 's mimódon kellessék Barátságban

---

r.) Ego mulieri hoc unum credo, quod a morte non reviviscat, in ceteris vero omnibus diffido, donec mortua fuerit. *Antiphanos.*

s.) Semiramidem lege in *Plutarcho mora Par. 2. in Amatorio pag. 205.*

t.) Vid. Senecam in *Hyppolito.*

u.) Vide Val. Max. l. 4. c. 1. §. 15. Item l. 9. c. 2. §. 5. Exter.

v.) — — — moriamur inultæ?

Sed moriamur ajit: sic sic juvat ire sub umbras
Hauriat hunc oculis, ignem crudelis ab alto
Dardanus, & nostræ secum ferat omnia mortis,
Dixerat: atque illam media inter talia ferro
Collapsam aspiciunt comites, ensemque cruore
Spumantem, sparsasque manus. *Virg. Æn. l. 4.*

ban avatkozni; igen örömet tudnám, mi letzke szabások vagynak a'hoz, hogy a' Barátság tartós légyen? mert azt tetszett előbb az Úrnak mondani, hogy sokan hibétanak a' Barátság folytatások módjában, és azért tsak rövid ideig tartó köztök a' Barátság.

§. XXVI.

KAROL. Jóllehet ugyan, hogy némellek azt tartják: hogy semmi szükség a' Barátság' fenn tartására törvényes letzkét szabni; mert úgymond: a' Barátság az igaz szeretetben áll; a' ki pedig igazán tud szeretni; törvénye annak maga az egyjügyü természet, melly elindíttya ötet minden oktatás nélkül, mi kötelessége légyen jó Baráttához. Én mindazonáltal ezen állatást helben nem hagyhatom, tsak azon okból is, mivel nem tanátsos mindenben, és mindenkor, tsak magára a' természetre támaszkodni. Mert ámbátor a' természet az egész emberi nemzetnek közönséges Anyja, de még is nem egyjeránt osztogattya minden kinek adományit; következésképpen nem is veszi fel mindenik annak fundamentomát olly velössen, mint

mint némellyik. Innét ered, hogy sokan félre
 fitzomodnak a' jámbor természettől, 's egye-
 nessen ellene szegeznek magokat: sokan pedig
 a' szilaj, zabolátlan vad indúlatokat is az édes
 természet' adományinak lenni vélik. Mivel te-
 hát nem egyjeránt szopott minden ember a' ter-
 mézet' emlőin, és így nem is tudja, hogy e'
 szerént mi tilalmas, mi szabad? valóban igen
 szükségesnek ítélem lenni, hogy a' természet-
 nek törvényei, száma szerént illendő rendre osz-
 tassanak: mellyből kiki világossan észrevehes-
 se, hogy miben álló legyen az ő törvényes akarat-
 ja; a' mi tehát a' Barátság' fenntartásának módját
 illeti, természet szerént ezek lehetnek a' regulák:

§. XXVII.

Első: hogy egymásnak hajlandóságát, aka-
 rattyát, és természetét kitanúlván, úgy intéz-
 zék a' dolgot, hogy a'hoz kiki hozzá szok-
 tassa magát, 's igyekezzék, hogy még csak
 gondolattal se ellenkezzék amannak akaratjá-
 val: ennek pedig oka az: hogy mivel termé-
 szetes dolog, hogy a' *ki sok mézet nyál, keserűt is fal* a.): lehetetlen, hogy a' Barátság is
 akár-

akármí szent, mi tökéletes legyen is, hol egykor, hol máskor visezontagságokat ne tapasztaljon. A' midőn tehát az időnek ez a' pontya elől adná magát, valamint a' Barátságok mézét egyjűtt nyalták, azon szerént a' keserűt is egyjűtt fallyák b.), és a' mint a' közmondás tartya c.): a' mint egyjűtt tették a' tűzhez, úgy egyjűtt is emésszék; mert valóban valamint igaz az: hogy egyjűt tehát két ember könnyebben visz; úgy igaz az is, hogy az a' mérreg, melly a' Barátságot megkeserítette, mézvé válik, ha a' jó Barátok azt egyjű szívvel hordozzák d.). Mindazonáltal olly hajlandóságot, akaratot, és természetet értek én itt, melly tökéletes, és erkölcsös, nem pedig ollyant: melly valami feslett igyekezettel, és erköltselenséggel egyjű nyomon jár: mert nem illik
 olly

-
- a.) Ubicunque dulce est, ibi & acidum invenies. *Arbit. Satyr.*
 b.) Assvescant invicem mores duorum, ut jugum paribus animis ferant. *Lactant. 6: 23.*
 c.) Faludi Közmond.
 d.) Fel, quod amarum est, amor mel faciet.
Plaut. Casin.

olly Barátságot tartani, a' melly miatt betsü-
 letünkbe fogatkozást kellene szenvedni e.):
 azért mondja Cicero f.): hogy a' jó Barátok
 semmi olyast egyjmástól ne kívánnanak, a'
 mi motškos, és illetlen: mert a' természet a'
 Barátságot nem azért alkotta: hogy a' vétek
 követője; hanem hogy erkölts segítője légyen
 g.). Valóban istentelenek azok, kik a' rosszra,
 és minden erköltstelenségre alkalmatosságot
 nyújtanak, tsak hogy a' Barátság ne bontakoz-
 zék; de istentelenebbek azok; kik a' Barátság
 szeszével olyas mit kívánnak Barátjoktól, mel-
 lyet nyilvánságos vétek nélkül kívánni nem le-
 het h.). Azért midőn egyjkorban Perikles, Ba-
 rát-

-
- e.) Non decet tam arctam esse inter homines
 amicitiam, ut sit illius gratia, existima-
 tionis discrimen adeundum. *M. Aurel. de
 recta Juv. moder.*
- f.) Neque rogemus res turpes, neque faciamus
 rogari. *Cicero in Lælio.*
- g.) Virtutum amicitia adjunctrix a natura data
 est, non vitiorum comes. *Roiss. c. 7.*
- h.) Cave ne unquam cum habitatoribus terræ
 illius jungas amicitias, quæ sint tibi in
 ruinam. *Exod. 34: 22.*

ráttyától arra kérettetett volna, hogy az ő kedvéért hamissan esküdne meg; elment ugyan a' Templomig, de nem az Oltárig, az hol kellett volna esküdni; a' mellyből is az a' közmondás eredett: *A' Barátság az Oltárig tart. i.*). A' Lacedemonbeliek az újjításokat annyira gyűlölték: hogy sem a' magok Polgárjainak meg nem engedték a' külső Tartományokban való kimenetelt, sem az idegeneket a' magokéban bé nem eresztették, félvén attól; hogy ne talán a' külső Nemzetekkel való társalkodás által az ő józan, és dítséretes rendtartások megfertőztessék k.). A' Barátságban is ezen szerént kell tenni, hogy tudniillik: semmi ollyas indúlat vagy igyekezet abban helyet ne találjon, melly az ő szentségét megsorbíttsa, vagy

leg-

-
- i.) *Opitulandum est amicis, sed usque ad aras. Propert.*
- k.) *Novitatibus usque adeo infensi erant, ut nec civibus exteris Regionem, nec exteris Lacedemoniorum Regionem adire liceret, metuentes, ne peregrinorum commercio, peregrinorum quoque morum contagione inficerentur. Vide Leges Lycurg.*

legalább gyanússá tegye l.): mert a' kiben gonosz indulat, és vásott erkölcs lakik, annyira, meg annyira mesterkél, még Baráttját is azon erköltstelenségre nem vezeti m.)

§. XXVIII.

Második : Hogy jó Barátunk' kedviért mind azokat elkövessük, valamik tsak az ő örömevel, és hasznával megegyeznek a.); de a' nélkül, hogy ő általa eránta kéretessünk b.); hanem ön magunk indulatjából látván néki vagy szomorúságát, vagy szükségét, egész szívvel
c.)

---

l.) Si tuæ existimationis parum diligens eras, meæ saltem famæ parcere debueras. *Sen. Epis. 84. cap. 1.*

Nequam hominis ego parvi pendo amicitiam. *Plautus in Capt.*

m.) Malus, bonum malum esse vult, ut sit sui similis, turbant, miscent mores mali. *Plautus ex Trium. Act. 2. S. 2.*

a.) Honestissimum certamen est mutuæ charitatis. *Plinius 7. Epis. 7.*

b.) Id juste, id pie, id humane fit, quod sine spe recipiendi feceris. *Lactan. 6: 11.*

c.) nyújtsuk segedelmünket. Mert valamint szíves indulatunknak kijelölésével veszi eredetét a' Barátság, úgy ugyan azzal nevelkedik, és erősedik d.). Innét vette eredetét az a' mondás: a' jó Barátok között közös minden e.); a' mi tudniillik: kinek kinek tehetségétől, és idejétől kitellik f.). Kedvetlenek a' Barátságban az erővel kitsavart jó akaratok g.), a' minden kérelem nélkül szabadon megérkezett szeretetnek jelei pedig kimondhatatlanul édesíttik, sőt kötelezik a' Barátságot h.). A' jó akarat, ámbár minden kitsényes állapotban is, de legfőképpen az igazán megszorodott Barátjának vígasz-

-
- e.) Tota mente operator, qui de amore aliquid operator. *D. Ambros. Coloss. 3.*
- d.) Bonorum enim, & officiorum communicatione ut coalescit, sic alitur amicitia, & confirmatur. *Boiss. P. 3. c. 7.*
- e.) Amicorum omnia sunt communia. *Adagium Pythagoricum, Ciceronis, & aliorum.*
- f.) Ultra posse nemo. *Axioma Philos.*
- g.) Par, & odio importuna est benevolentia. *Suidas.*
- h.) Properet, licet: sero Beneficium dedit, qui roganti dedit. *Seneca 2. Benef. 2.*

gasztalásában i.), a' jó tanátsadásban k.), és a' vóltaképpen való segedelemben l.) mutathatta meg erejét. A' vigasztalás olly buzgó, és szánakodó szívből eredjen: hogy a' megbúsult Barátunknak első vigasztalása légyen a' vigasztaló Baráttjának buzgósága m.); mert ha abban könnyebbséget találunk, midőn bajunkat kipanaszollyuk n.), mi kimondhatatlan öröm nem ér bennünket, ha jó Barátunknak buzgó vigasztalását tapasztaljuk o.). A' tanáts, mellyet Barátunknak adunk, ne késedelmeskedjék, hanem meleg nyomában érje a' szomorúsá-

-
- i.) Nulla jucundior doloris medicina; quam amicorum condolentia. *Schol. Naz.*
- k.) Magis Consiliarius amicus est; quam auxiliarius. *Plutarchus Trucul.*
- l.) Beneficium verbis inutum recomprobes. *Terent. A. 5. S. 1.*
- m.) Speculum cordis hominum verba sunt. *Cassiod. l. 23. præfat.*
- n.) Omnis adversa fortuna habet in querelis levamentum. *Sen. 4. Controv. 1.*
- o.) Amicorum mæror ad doloris levationem plurimum momenti habet. *Nazian ad Olym.*

ságot p.), és a' több tanácsok közül azt vá-
 losszuk, a' mellyik leghathatóssabb. Mert ke-
 veset használ a' pusztá szóbeli vígasztalás, ha
 tsak ész is hozzá nem adunk, miképpen le-
 hessen a' szomorúságon segíteni q.)? A' sege-
 delmet főképpen a' kétséges kimenetelű, és sze-
 rentsétlen állapotban tartozunk nyújtani Bará-
 tunknak. Mert sokszor, sőt töbnyire kitsin
 haszonnal jár akármi jó Tanács, ha tsak hoz-
 zá nem adjuk azt; a' mi nélkül foganattya nem
 lehet r.). A' segedelmet pedig olly szoros ér-
 telemben kívánnya tőlünk a' Barátságának szent
 törvénye: hogy Barátunknak szerentsétlen ide-
 jében nem javainkat, sem szabadságunkat; de
 még életünket is sajnállani nem szabad s.).

§. XXIX.

p.) *Plagæ crescunt nisi prospicis. Terentius in
 Phorm. A. 5. S. 2.*

q.) *Non satis est dicere: sanandum est vulnus,
 nisi ostendatur, quomodo? Pachim l. 4.*

r.) *Eum, qui consilium adfert, opem quoque
 in eam rem adferre, æquum est. Liv. l. 25.*

s.) *Inter auxilia vero maximum est: & quod
 amicitiam heroicam constituit, ut minime
 vereamur bona, libertatem, & vitam deni-
 que*

§. XXIX.

A' harmadik: hogy a' jó Barátok az akaratot úgy öszveegyjeztessék: hogy semmiben egyjmástól ne különböztessenek a.), és mintegy két testben egyj lélek lakozni látszassék: mert szinte ollybá kell tartanunk Barátunkat, mint ön magunkat b.), melly tulajdonság, ha a' Barátságban helyet talál, azt kell felöle mondani: hogy mindeneket meggyőzött a' szeretet c.): mert a' szeretettel megtellett embernek, a' tüzen; a' bús tenger' habjain; a' szélvész háborúkon általmenni, semmi aggság, ha ő azt Baráttjának kedves kívánsága szerént tselekedheti d.); mivel nints az a' képzelt lehetetlenség,

---

que pro amico in causa justa, & honesta impendere. *Roiss. Par. 3. c. 7.*

- a.) Amicum est simile simili, quoad virtutem, & æquale æquali. *Plato l. 8. de Legibus.*
- b.) Amicus se debet habere ad amicum, sicut ad se ipsum, quia est alter ipse. *Roiss. P. 3. c. 7.*
- c.) Omnia vincit amor. *Virg. Ecc. 10.*
- d.) Vir amoris instinctu repletus, nihil indiget

ség, nints az a' kegyetlen állapot, mellyet az igaz szeretet lehetősé, és éppen könnyüvé ne tehessen e.): minekutánna még a' fátumról is úgy gondolkodik: hogy határt nem szabhat szeretetének f.): sőt maga a' halál is elégteleen arra; hogy botránkozást tégyen szeretetében g.). És azért: nem is vólt még az az elenség, ki a' megegyjesült akaratú jó Barátoknak szeretetén diadalmaskodott vólna h.). Mi végett: ez amannak baján elszomorodik, mint tulajdon magáén, örömének pedig megörül, kívánságival nem ellenkezik, sőt hajól, 's kész
azon

Marte, pugnaturus in hostem, sed sui Dei fretus praesentia per ignem., marisque fluctus, atque turbines venti paratus est transire, amici gratia prout is jussert. *Plutar. Mor. P. 3. in amat. p. 284.*

e.) Omnia saeva, & immania, prorsus facilia, & prope nulla efficit amor. *S. August. in Math. Ser. 9.*

f.) Trajicit & fati littora magnus amor.

Propert. 1: 19.

g.) Nostros non rumpit funus amores. *Luc. l. 5.*

h.) Per medios amantes nullus unquam penetravit hostis. *Plutar. Erot.*

azon egyjet véle kívánni i.). Mivel mindazonáltal már annyira vitte dolgát az emberi gyarlóság, hogy ugyan senkit, ki emberi testben öltözött, valami hiba nélkül lenni nem szenved k.), az az: valamint előbb említettem: hogy az Anya természet kinek nagyobb, kinek kisebb mértékben osztogatta áldamássát l.): ha a' jó Barátokban néha néha úgy történik a' dolog, hogy vagy köz tanátskozásokban, vagy más olyanokban, mellyek csak tsupán a' szabad vélekedéstől függenek, meg nem egyjezhetnek; következésképpen az ítélet közöttök különbözik: azért egyjmás' tanátsát, mondását, véleményét, és ítéletét sem nem ótsárolják, sem nem kárhóztattják, hanem vagy okossan, és édesdeden helybe hagyják; vagy minden illendőséggel 's betsülettel hozzák elől egyjmás ellenvetését; 's inkább gyenge nyájos-

H 2

kod-

-
- i.) Idem velle, & idem nolle, hic demum verus est amor. *Salust.*
 k.) Non patitur conditio fragilitatis humanae, esse quicquam sine macula. *Lact. Ep. 6.*
 l.) Nemo natura: sed quisquis malus est, vitio malus est. *Aug. 14. Civit. 6.*

kodva kívánnya Barátyát maga vélekedésének befogadására hajtani; hogy sem durvasággal, vagy kámpoló tsúfolódással maga részére ragadni m.). Mert sokszor történik, főképpen a' kényesebb érzékenységű Barátok között, hogy a' tréfa dolgot is, ha magassabb, 's nem oda illendő hangon emlegetik, valónak vélik n.). És ugyan azért: mivel nem a' méreg szüli a' szeretetet, az okos jó Barát, ha már veszi észre Barátyának kedvét felhősödni, annál inkább tö hegyre nem szedi beszédét; hanem be-tsülettel hátra hágy, 's azon iparkodik; hogy azon nyomban megvídítssa Barátyának kedvetlenségét o.): mert valóban, [olly szerentsét-

le-

---

m.) Amicus rebus amici secundis æque lætatur ac suis; adversis autem æque indolet: studiis ejus non repugnat; sed ultro obsequitur; non carpit ejus consilia; sed vel approbat, vel si minus recta putet, modeste, & urbane refutat; ac flectere potius blande amicum nititur, quam vi aut jurgiis in suas partes rapere. *Roiss. P. 3. c. 7.*

n.) Etiam ex jocis seria facit violentia loquendi. *Macrob. Sat. 7. 16.*

lenek vagyunk, hogy a' midőn ezer alkalmatosságot találunk az öszveveszésre, alig akadunk egyjre, hogy megbékélhessünk p.). Kémélve azért, és tsendessen a' perrel a' Barát-ságban, hogy semmi úttal, még véletlenül se bántódjék meg jó Barátunk; mert jóllehet ugyan úgy vélik és azt tartják: hogy a' Barát-ságban; az apró tzívódások nevelik a' szeretetet q.); de a' régi értelmes elejink úgy gondolkodtak erről, hogy a' ki az Attyát megöli, tsak kevéssé bünösebb, mint a' ki Baráttyát megsérti r.). A' Romaiaknál Törvényes szokás vólt; hogy a' Fejedelmek előtt olajfáról szedett olaj, és viaszgyertya égettessék: hogy tudniillik ők is olly kegyesek és tetszetőssek

le-

-
- e.) Tanto velocius adhibeantur remedia; quanto recentiora sunt vulnera. *Beo Serm. de res.*
- p.) Ea est pravitas nostra, ut cum mille incurramus inimicitiarum occasiones, vix unam reconciliandæ gratiæ inveniamus. *Horol. Prim. l. 2. c. 2. pag. 189.*
- q.) Amantium iræ amoris redintegratio est. *Terent. A. 3. S. 3.*
- r.) Qui ignotos lædit, latro appellatur, qui amicos, paulo minus quam parricida. *Arb. Sat.*

legyenek, mint az olaj: olly szorgalmatos haszonnal forgolódjanak a' Birodalom' kormányzásában, mint a' méhek s.). Ezt javaslom a' tellyes szívű jó Barátoknak is, hogy ők is mind a' kegyességről, és tetszetőségről, mind a' szorgalmatosságról és haszonról gyakran megemlékezzenek; az elsőnek a' kegyes tekintettel t.), és udvari magok alkalmaztatásával; a' másíknak, a' Barátság haszna' elől mozdításában tett iparkodással adhattyák jeleit. Semmi kétség benne: hogy e'képpen egyjesülvén

a'

---

s.) Institutum autem a Romanis fuit, ut oleum ex olea natum, & cera, apum industria parata ante Principes urerentur; ut æque se placidos, ac mites, quam oleum ex olea natum; æque utiles Reipublicæ, atque in alveari apem esse oportere meminissent.

Hor. Prim. l. 2. c. 18. pag. 241.

t.) Quod benignis oculis aspicitur, benevolò corde amatur. *Homerus.*

Non temere docet quidam: ut salutemus libenter; comis enim & blanda salutatio, sæpe conciliat amicitiam, inimicitiam diluit, certe mutuam Benevolentiam auget; alitque. *Erasmus in Colloqu.*

a' két szívben lévő akarát, ez azt ne örvendje, a' mit az; az azt ne gyűlölje, a' mit ez u.).

§. XXX.

Negyedik: hogy a' jó Barátok gyakorta egymást meglátogassák, 's édesdeden folytassák hosszas beszélgetéseket a.); ha pedig távol messze vetette vólna őket a' sors, hogy ritkán kerülhetnének egyjmás látására, akkoron a' levelezést, mint a' szemben való beszélgetésnek eleven képviselőit ne kéméllyék b.); mert csak aludni jár a' lélek az olyan Barátságban, az hol a' jelenlévők közt a' beszélgetés; a' távol való közt a' levelezés megszűnik c.); ésvalamint elfogy a' vagyon, ha reá nem keresünk d.), úgy

ha

---

u.) Verbo: eadem eum delectant, quæ amicum, atque ab iisdem, ut ille rebus abhorret.

Roiss. P. 3. c. 7.

a.) Multo facilius est silentium cum amicis, quam breviloquium. *Petrar. de F. U.*

b.) Absentium amicorum epistolas nunquam finire oportet. *M. Aurel. Imp. ad Poll.*

c.) Summum Argumentum amoris frequentibus delectari; cessantibus obirasci. *Apul. 1. Asin.*

d.) Faludi közmondási.

ha ezek nem történnek, vagy jele, hogy megbánták a' Barátság szegődését, vagy egyjtmást megvetik, és ekképpen hamar végét éri az örök állandóságot] magának ígért Barátság e.). Jól tudom én, melly háláadó vígan, és örvendezve beszél a' tenger hátán kiállott szerentsétlenségét a' Révész, minekutánna szerentsésszen a' partra kijutott f.); tudom, mi örömmérséssel tellyes a' vadász, midön a' télnek tegnapi keménységén a' tűz mellett panaszkodhatik: de azt az édességet, melly a' jó Barátok gyakor beszélgetésének minden betőiben magát érezteti, se tudni, se elbeszéli nem lehet, tsak képzelni kell g.). Azomban mind a' beszél-

---

e.) Amicitia, quæ desinere potuit, nunquam vera fuit. *Seneca.*

f.) Discrimina, si feliciter cedunt, svavissimæ memoriæ sensum relinquunt. *Cassiod.* 8, 10.

g.) Quam jucundum est nauclero, de periculo in portu fabulari; venatori in frigore quod sustinuit, ante focum narrare; viatori de via cum quiete fruitur, loqui; triumphali die, de prælio victorem disserere; sed omnem superat lætitiã, cum in rebus secundis, qui diuturna fuere conjuncti ami-

ci.

getés; mind a' levelezés olly kormánt tartson, hogy minden] színezés nélkül igaz; minden parasztság nélkül udvari, és minden fetsegés nélkül titkos légyen h.); sőt nem tsak a' színes, de még a' kétséges értelmű beszéd is tilalmas a' Barátságban; mert mind ez, mind amaz valami idegenséget, és nem tudom mi motskos képmutatást foglal magában. Utálatos az ollyan szív, melly, külsőképpen ugyan szép rendben szedi beszédje folyását, belsőképpen pedig tellyes álnoksággal: mert a' midön szávaival mézet; szívével mérget fész i.), nints bizonyossabb, mint hogy vagy megtsalta már, vagy meg akarja tsalni Barátyját k.); az ollyan embert pedig a' régi Eleink az emberséges emberek számában nem tartották l.). A' goromba,

---

citia, de acerrimis, acerbissimisque quos
in juventa pertulere colloquuntur laboribus.

M. Aurel. Imp. ad Poll.

h.) Aperte odisse, magis ingenium est; quam fronte occultare sententiam; nam nec amicus bonus est, nisi qui aperte amicus est,
Cic. in Laelio.

i.) Faludi Közmond.

k.) Faludi Közmond.

ba, parasztos, visszavonó, és ergöllős beszélgetések, tzigér alá valók, nem a Barátságban. Itt a' beszélgetéseknek jámborsággal, becsülettel kell tellyesnek lenni; egyéberánt puztúlásra jut m.). A' titok tzimbere a' Barátság-nak, melly nem tsak a' hűtre bizott dolgot, de még a' Barátságos beszédet is közre botsátani tiltya n.); mert azon kívül, hogy a' szoros titkot öblögető ember szörnyüképpen sérti a' Barátság' Törvényét, a' közönséges beszélgetésre is fogy a' bátorság, múlik a' confidentia o).

---

§. XXXI.

- l.) Majores, eum, qui socium fefellisset, in virorum bonorum numero, non putarunt haberi oportere, *Cic. pro Ros. Amer.*
- m.) In amicitia procul sit rusticitas, incompta asperitas, quidquid politioribus hominibus grave esse potest: quin potius lepore, gratia, urbanitate, sermones, & gestus omnes condiantur. *Roiss. P. 3. c. 7.*
- n.) Arcanum neque tu scrutaberis illius unquam, Commissumque tegetes, & vino tortus, & ira. *Horatius l. 1. Epis. 18.*
- o.) Taciturnitas caput est amicitiae: ea, non modo res arcanas, sed vel familiares, sermones vulgare prohibet. *Roiss. Par. 3. c. 7.*

§. XXXI.

Ötödik : hogy Barátyát lefestő rágalmazásoknak se hitelt ne adjon a.), se maga hazugságot költeni ne örvendjen b.); sőt inkább hírt, 's betsületes nevét minden irigyek ellen védelmezni, és pártol fogni igyekezzék c.): mert noha ugyan, a' ki mit szeret, félti azt, d.) és féltében hamar hiszen e.); mindazáltal a' Barátságban ellenkezőt kell tenni; mert mi-

nek-

---

a.) Mores amici noveris, non oderis. *Prov. Græc.*

b.) Violare amicitiam hoc gravissimum crimen judico. *Cic. Philip. 2.*

c.) Quibus in rebus ipsi interesse non possumus, in his operæ nostræ vicaria fides amicorum supponitur: quam qui lædit, oppugnat commune omnium præsidium, & quantum in ipso est, disturbat vitæ societatem: non enim possumus per nos omnia agere, alius in alia re est magis utilis. Idcirco amicitiae comparantur, ut commune commodum mutuis officiis gubernetur. *Cic. pro Roscio Amer.*

d.) Res est solliciti plena timoris amor.

Ovid. Her. 1.

e.) Credula res amor est. *Ovid. 6. Met.*

minekutánna Barátunknak minden tulajdonságait, és erköltseit e' Barátság szegődése előtt jól megítéltük, a' szegődés után nem áll többé hatalmunkban, hogy eránta kételkedjünk: f.) azért, jóllehet hogy a' nagy szeretet kész a' gyanúságra g.), még is az ollyásokban félre kell tenni a' gyanút is, a' mellyek a' jó Barátnak megesmért erköltsével ellenkeznek. Oh! vajha ez a' mirígy mélyebb gyökeret ne verne sok jó Barátnak szívében! ki tsak azért is, hogy másnak, 's talán nem is leghelebbebb erköltsü személynék tetszetőségében magát ajánlhassa, még ollyast is elhisz Baráttya ellen, a' mit bizonyossan tud, hogy annak sem természetével; sem indulattyával nem egyjez. Eannél pedig még tsunább az: hogy maga is olly költeményeket emleget Baráttyaról, mellyek soha nem történtek, 'sem soha jelét nem látta történhetőségének. Am lássa az ollyan, mit tselekszik, de én még is azt gondolom,
 hogy

-
- f.) Ante amicitiam judicandum, post amicitiam credendum est. *Sen. Epist. 3.*
 g.) Facit pronos ad suspiciones nimia charitas. *Fabian Declam. 18.*

hogy ezt egyébb nem teheti, mint az, kinek szívét a' sárga epe foglalta el; mert az illen ember, mindenkori komor kedvetlenségben lévén, minden mák falat szóra, ki talán nem is ötet illeti, rútúl ergellődik, 's magát megbáú-tódottnak lenni ítéli; innét vagy on, hogy ö-rökös gyanút forral Baráttya ellen h.), és ha mi' ollyas elől adja magát Baráttya felől, azt tellyességgel elhiszi, 's valónak tartja; ez a-zomban elég nem lévén, annyira meg annyira furdálja szívét, hogy a' hallott dologhoz még többet képzeli, 's képzelődései után nem bír-ván természetével, maga hordozza rút, úndok hírért Baráttyának i.), kit inkább mind halálig kellett volna védelmezni.

§. XXXII.

Hatodik: Mivelhogy a' jó Barátok, azért, hogy Barátsággra alkudtak, tellességgel nem
mon-

---

h.) Eis, quos amare debeas, irasci nefas duci-to. *Corn. Nepos Vita Att.*

i.) Lingvæ procacitas innocentibus etiam ho-minibus noxam sæpe invexit. *Nazian. ad Ol.*

mondottak ellene az emberi gyarlóságnak a.); azért gyakorta megtörténik: vagy hogy egyikben, vagy a' másokban az erkölts fogyatkozzék; azért nem egyszer, sem kétszer édesdeden integetni, szerelmessen pirongatni b.) kell jó Barátunkat, hogy erősebben fogjon a' már hanyatlóban lévő erköltshez. Alkalmatlan úgy mond: Tullius(c.) az igasság; mert abból származik a' gyűlölség, melly mérge a' Barátságának: de az engedelem sokkal alkalmatlanabb, melly tsak öt ujjon nézvén Baráttjának vétkeit, ötöt veszni engedi d.). Az olyanok, kik Baráttjoknak minden tetteit dítserik, többet ár-

-
- a.) *Consuetudinis magna est vis; pernoctant venatores in nive, in montibus uri se patiuntur. Cic. 2. Tuscul.*
- b.) *Quid precibus aut honestius, piis, aut efficacius amantis? Plin. 6. Epis. 18.*
- c.) *Molesta veritas est, siquidem ex ea nascitur odium, quod est venenum amicitiae, sed obsequium multo molestius, quod peccatis indulgens praecipitem amicum ferri sinit. Cic. in Laelio.*
- d.) *Fluctibus in mediis navim Palinure relinques, Ne fuge, neve tua sit minor arte fides. Ovid. Trist. L. 5.*

ártanak, mint használnak; mert a' dítisérettel gyarlóbbá teszik, nem jobbá e.). Minden szorgalommal tehát kell élnünk e' dologban, és ugyan: hogy az intés minden gorombaság, a' dítésért minden hízelkedés nélkül légyen g.); mert bátor ugyan kényes a' szív a' Barátságban, és minden kitsinre hamar megszorodik h.), még is tapasztalt dolog az: hogy édesebb előttem Barátom sebje, mellyet szívemen ejtett, mint ellenségem tsókja, kit ortzámra nyomott i.): mert midőn ennek tsókja telles

az

-
- e.) Non minus suo tempore laus amicum, quam objurgatio decet. *Plut. Mor. pag. 125.*
- f.) Cum correptio austeritate verborum fervet, caritas tamen in corde non frigescit, *Fulg. Serm. de S. Steph.*
- g.) Non parvum est negotium, neque providentia indigens exigua, ita adulationem considerare, ne cum adeo sit agilis, amicitiam lædat, aut criminibus obnoxiam reddat. *Plut. de adul. & amic. pag. 124.*
- h.) Mollis est animus diligentis, & ad omnem sensum doloris argutus. *Sym. 1. 28.*
- i.) Columba amat, & quando rixatur, lupus odit, & quando blanditur. *S. August.*

az álnoksággal; Barátomnak sebje orvosság erejével bir k.). Jó Barátunk akár igazán, akár igazságtalanúl pirongat, nem azért tselekszi, hogy tsúfollyon; hanem hogy építtsen l.): az ellenségünk pedig ha bár mi igazat vet is szemünkre, koránt sem az a' gondolattya, hogy jobbülésunkra tzélozzon; hanem hogy mérgét nevelhesse m.). Azomban mivel a' jó Barátnak a' mit szívében érez, azt elhalgatni nem szabad

---

k.) Quæ studiosius diligimus majori gratia custodimus. *Cassiod. 1. Epist. 44.*

l.) Nam Pater ut gnati, sic nos debemus amici Siquid sit, vitium non fastidire.

Horatius.

Quisquis amicorum vitiis succenset amicus,
Nec consors unquam, sed nec amicus erit.

Horatius.

m.) Inimicus etsi me osculatur, insvavis est; amicus, etsi vulneret amabilis: illius osculum suspicione plenum est; hujus vulnus medicamenti vim habet: amici sive juste arguant, sive injuste, non opprobare volunt; sed emendare: inimici autem etsi juste reprehendant, non est ut corrigant; sed ut exsibilent. *S. Joann. Chrys. Homil. 9.*

bad n.), sőt Plautus o.) mondása szerint a' jó Barátot vétkiért meg nem feddeni szörnyű nagy vétek, a' ki megérdemlett okra nézve Baráttyától megintetik p.), ne tsak szívessen hallgassa a' pirongatást; hanem inkább az engedelmességben érezze gyönyörüségét q.). Valóban: ez léssen legédesebb gyümöltse a' Barátságának r.), tudniillik: az életnek jobbítása; az erköltsnek elől 'mentsége s.).

§. XXXIII.

n.) Vera amicitia quod sentit, dissimulare non debet. *S. Hyeron. Ep. 14. ad kuff.*

o.) Amicum non castigare ob merita mala, noxia, immane est facinus. *Plaut. in Triumno.*

p.) Intelligis quam constanter te diligam, qui tam inconstanter irascor? *Sinmach. 3. 26.*

q.) Amicitia est: monere, & moneri, quorum alterum quidem libere facere, non aspere, alterum patienter accipere non repugnanter oportet. *Cic. in Lælio.*

r.) Aperi pectus tuum amico, ut fidelis sit tibi, & capias ex eo vitæ tuæ jucunditatem. *S. Ambros. lib. 3. Offic. c. 15.*

s.) In monendo, & obtemperando existet præcipuus amicitia fructus, morum scilicet

§. XXXIII.

ADAM. Ezek a' regulák igaz hogy szépek, és a' Barátság' fenntartására felettébb szükségesek; de tsak oda valóknak lenni látom, holott a' Barátság olyan személyekből áll, kik időben, értékben, értelemben, 's egyj szóval: mindenben megegyeznek. De úgy vettem észre az Úrnak beszédéből, hogy az olyanok közt is megtörténhetik a' Barátság, kik mind ezekre, úgymint: időre, értékre, értelemre, 's több effélékre nézvé egyjmástól különböznek. Nem gondolnám, hogy az elszámlált Regulák ezeknek is szóllanának.

§. XXXIV.

---

emendatio, & virtutum progressus. *Roiss.*
P. 3. c. 7. de Amic.

§. XXXIV.

KAROL. Helessen veszed fel a' dolgot Adám; mert ezek a' Regulák tsak oda tartozandók, holott a' Barátság mindenekben egyj-arányos. Természetes az; hogy a' különböző személylekből álló Barátságban a' regulák is különbözőzenek. Sőt: mivel az úgy mon-
dott egyj-arányos Barátság hasonló személyleket kíván, a' Regulák is hasonlóképpen egy-
j-árányosak, mint másoknak szólnak; itt azom-
ban a' személyleknek külömbőségéhez képest,
a' regulák is, mellyek egyjet illetnek, a' má-
sikra nem értetődnek. Úgy értesed tehát Adám,
hogy a' külömböző Barátság idősbb, és fiatal;
tanúlt, és tanulatlan; gazdag, és szegény sze-
mélylekből állhat, és mind ezeknek termé-
szet szerént ezek lehetnek a' törvényei, úgy-
mint: ha valamelly fiatalnak az a' szerentsé-
je esett, hogy korossabb személylel tehetett
Barátságot, azt a' Barátságnak többi reguláin
kívül időssebb vóltára nézve, tartozik külö-
nössen meg is betsülni a.); szép [intéseit, [pél-
dabeszédit, jó tanátsit bévenni b.), 's ötet nem

tsak mint jó Baráttját, hanem mint édes Attyát, 's jóltévőit megesmérni c.): az idősbik azomban úgy vezesse a' Barátságot, hogy az ifjabbik meg ne tsalatkozzék reményében, hogy tudniillik: erkölsös útmutatója, 's példás előjárója helében, gyilkos igyekezetü, erköls vesztegető botránkoztatóra ne találjon d.). Ha tanúlt, és tanúlatlan között vagyon a' Barátság, úgy forgassák mggokat, hogy a' tudóssabb örömmel közölje tudományát a' tudatlannal, e.) 's ne kéméllyen se időt, se fáradságot az ok.

-
- a.) *Paucis datum est, ut sint, non minus amabiles, quam venerandi. Plin. l. 7. Epis. 19.*
- b.) *Quotus quisque vel ætati alterius, vel auctoritati, ut minor cedit? statim sapiunt, statim sciunt omnia. Plin l. 8. Epis. 23.*
- c.) *Cum qui nos ætate anteit, tanquam superiorem colere debemus. Cicero in Lælio.*
- d.) *Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit illum per viam non bonam. Proverb. 16: 26.*
- e.) *Qui doctrinæ suæ gratiam non dividit imperitis, docere cum possit, haud mediocris reus est culpæ. Ambros. Luc. 19.*

oktatásban: mindazáltal azt a' sinórmértéket vegye fel, hogy a' tudomány Barátságának környülállásihoz légyen alkalmaztatva f.), sem olyanra, mellyek az elmét nem pallérozzák; az erköltsöt nem nevelik; sem a' szívet az egyenes érzésre nem igazíttják; sőt inkább az észnek minden haszon nélkül való terhes fáradságot adnak, 's e' mellett sok búbajos véleményekkel tellemek ne taníttsa g.). A' tudatlannak tehát az léssen itten a' kötelessége, hogy a' tanulásban magát szorgalmazza, 's azon egyj iparkodással fogjon a' könnyűhez, és

ne-

---

f.) Debemus considerare, in omni re quid aptum sit, & consentaneum tempori, & personæ, tum quid in dictis, factisque dedeceat. *Cic. Orat. ad Brutum.*

g.) In prudentia duo vitia vitanda sunt: unum ne incognita pro cognitis habeamus, hisque temere assentiamus. Alterum est vitium, quod quidam nimis magnum studium, multamque operam in res obscuras, atque difficiles conferunt, easdemque non necessarias. *Cic. i. Offic.*

Magis nostra refert, animos fortiores fieri, quam doctiores. *Sen. nat. 9. 32.*

nehézhez h.), az az: a' könnyen megfogható tanúságban ne sokat bizakodjék, se a' nehezebb értelműekben kétségben ne essék i.), Baráttyához pedig, mint oktatójához, 's mestéréhez igaz tisztelettel visellessék k.). Ha a' gazdag, és szegény között valaha megtörténhetnék a' Barátság l.), minekutánna a' jó Barátok között minden közös m.), vegye szívére a' gazdag Baráttyának szerentsétlen sorsát, 's a' nélkül hogy kérettessék n.), ön szíves indú-

-
- h.) Diligentia in omnibus rebus plurimum valet; hæc præcipue colenda est nobis; hæc semper adhibenda; hæc, nihil est, quod non adsequatur, qua una virtute omnes reliquæ virtutes continentur. *Cic. 2. de Orat.*
- i.) Magis in studiis homines timor, quam fiducia decet. *Plin. l. 5. Ep. 17.*
- k.) Beneficii memoria brevissima, at injuria solet esse tenacissima. *Erasmus.*
- l.) Opes, & nominis splendor conciliant invidiam, non amicitiam. *Erasmus.*
- m.) Amicorum bona communia. *Cic. 1. Offic.*
- n.) Sero beneficium dedit, qui roganti dedit. *Plautus.*

dúlattyából ne sajnálja nyújtani segítségét o.); de azomban az adományinak szemrelobbantásában ne gyönyörködjék p.); mert a'féle panaszolt ajándékok sem kedvessek, (sem betsessek q.); ama' pedig legfőbb kötelességének tartsa a' háláadást r.); mert elhitesse magával, hogy ha bár mi különös áldozatot téssen is, 's ha bár, ki tudja mi tellyes légyen is emberiséggel, de ha Baráttához háláadatlan, megérdemli; hogy az egész emberi nemzet által gyűlöltessék s.) Ez vólt oka: hogy

az

-
- o.) *Ars artium est, si placere vis, frequenter dato. Saresb 3. 7.*
- p.) *Est aliqua, ingrato meritum exprobrare, voluptas. Ovid. Metam. 12.*
- q.) *Odiosum est sane genus hominum, officia exprobrantium, quæ meminisse debet is, in quem collata sunt, non commemorare qui contulit. Cic. in Lael.*
- r.) *Equidem censeo eum, qui Beneficium accepit, oportere omni tempore meminisse. Demost. de Coro.*
- s.) *Offerat sane Diis victimas aliquis, quot quot voluerit, conferat in homines quanta potuerit officia, quicumque in amicum*

in-

az Athénásbéliek a' háláadátlanok ellen törvényt indítottak t.). Ha mindazáltal nagyobb az adomány, hogysem azt elegendőképpen meghálálhassa, legalább azon légyen, hogy a' háláadásra való igyekezete kisebb ne légyen az adománynál u.).

---

§. XXXV.

ingratus fuerit, in universum ab omnibus meretur vituperari. *M. Aurel. ad Poll.*

- z.) Athenis, adversus ingratos actio constituta est. *Valer. Max. 5. 3.*
- u.) Cui gratia referri non potest, quanta debetur, habenda tamen est, quantum maximam animi nostri capere possunt. *Cicero Phil. 3.*

§. XXXV.

ADAM. Ha a' mostani elfajólt világban Lykurgus' törvénye szerént a' hálaadatlanok ellen pert mozdítjánának, boldog Isten! hány ember vólna, ki ettől a' pörtől szüzen maradna? Bizonyossan e' vólt az oka, hogy elállottak az efféle perpatvartól a' mi eleink: mert magokban tapasztalták, hogy ezek a' közmondások, úgymint: Jóért jót ne várj; jót vett tölem, 's lábbal rúg; kígyót nevel kebelében; ország szerént, derekasént bétellestedek, és így ma erre, holnap arra; általlában pedig minden emberre reá került vólna a' letzke. Én ugyan magamra szóllván, éppen nem tsodálok, hogy mintegy természetes dologgá lett a' hálaadatlanság; de ez még is mind tűrhető előttem: mert ha egyjik nem, a' másik legalább a' vett jóakaratot megköszöni, 's egyjik fogadj Istent mond érette, és hogyha érdeme szerént vissza nem szolgálhattya, szívében még is emlékezetben megtartya. Hanem az én előttem megfoghatatlan, hogy a' Barátságának nem tsak hűségesnek, hanem állandósnak is kell

kell lenni. Nehéznek, 's majd mintegy lehetetlennek látom én azt, hogy a' kivel ifjantan, 's ama' gyermeki indulattal lépek Barátságban, ahöz, mint a' piros szín a' ró'sához, megválthatatlanúl ragaszkodjam, 's időjártával mást ennek helében ne választhassak. A' hosszú szokás unalommá válik, a' sokszori változások ellemben, és külömbségek örvendeztetik az embert: miért kellene a' Barátságok olly kötelesnek lenni, hogy megavúlt Barátomon ki ne adhassak, 's frissebbet, 's kedvemre valóbbat nálánál ne fogadhassak?

§. XXXVI.

KAROL. Az tagadhatatlan, hogy a' mostani világban igen elhatalmazott a' hálaadat-lanság, 's némellyek mintegyj törvényt szabnak belőle, 's a' vett jótéteményeket nem tsak meg nem hálálják; de még meg sem köszönik: sőt ha szabad mondani, azok leggyilkossabb indulatúak, 's legmérgeesebb ellenségeink, kikkel valaha vagy a' nevelés, vagy az oktatás, vagy az adakozás' dolgában legtöbb javainkat közlöttük. Ennek pedig nem a' természet a.), hanem az a' rossz szokás az oka, hogy kevesen akarják meg is esmérni, 's meg is esmértetni, hogy másnak óltalmazása mellett lehettek azzá, a' mivé lettek: holott pedig ha jól megfontolnák az illy kegyetlen szívűek a' dolgot, könnyen észrevehetnék, hogy valamint nékik semmi jussok arra, hogy valakit a' jótételre kényszerítsenek; úgy ha a' jó akarat, oktatás, és segítség szabad indulatból,

és

---

a.) Non est natura, sed usus in culpa. *S. Ambros. Psal. 118. Serm. 18.*

és egyedül az ő vigasztalásokra, érkezik az örökös emlékezettel, és igaz szivbéli hálaadással tartoznak b.). Valóban szégyen, szemérem, és gyalázat a' jótéteményt meg nem hálni, holott még az oktalan vadállatok is irtóznak a' hálaadatlanságtól c.). Az Elefántokról azt írják d.): hogy úgy szeretik tanítójukat, hogy ha az véletlenül megöletik, éhséggel végezik ki magokat a' világból. Tapasztalásom ebben a' dologban nem kitsiny: mert mind ekkoráig olly Tisztviselő ember voltam, holott a' józan nevelésben, és oktatásban Hivatalom szerént elég módos volt; de csak azt kell vallanom; hogy mind azokban, kik eránt

nem

---

b.) Ingratus, qui beneficium accepisse se negat, quod accepit: ingratus inquam, qui id distimulat; rursus ingratus, qui non reddit: at omnium ingratus est, qui oblitus est. *Cicero.*

e.) Quis non erubescat, gratiam de se bene merentibus non referre, cum videat: etiam bestias refugere crimen ingrati? *Ambros. 5. Hex. 16.*

d.) Molnár János a' Pásztori emberben.

nem közönséges, hanem inkább különös, és atyai vigyázattal voltam, legkevesebb háladatosságot tapasztaltam e.). A' mi a' másik tizikkelét beszédednek, az az a' Barátságban egyjhez való állandóságot illeti: minekutánna magunknak elégtelenek vagyunk; a' világi mulandóságnak sorsa pedig olly gyarló lábbon áll, hogy másnak segítsége, 's óltalmazása nélkül tellyességgel nem lehetünk, mi tagadás benne: több jóakarókat, kikhez fogyatkozott ügyünkben ragaszkodhassunk, magunknak szerezni nem tsak nem lehet; 'de szükséges is f.). De ez tsak a' jóakarókról, nem pedig a' jó Barátokról szöll: mert hogy jó Barátot mind magunk, mind amannak elégtelensége miatt egyjnél többet nem szerethetünk, azt már előtted

meg-

-
- e.) Beneficium, nec in puerum, nec in senem conferendum est: in hunc, quia perit, antequam gratiæ referendæ deur oportunitas, in illum, quia non meminit. *Cicero.*
- f.) Quoniam res humanæ fragiles, caducæque sunt, semper aliqui aquirendi sunt, quos diligamus, & a quibus diligamur. *Cic. in Læl.*

megbizonyítottam: hogy pedig a' meghitt régi szíves jó Barátodat megúnnjad, 's annak helyében más esméretlent, 's ki tudja, mi erköltstelen indulatúat fogadj, helyben nem hagyhatom, annyiból is; mivel két nyúl után indélván, egyjet se fogna el.g.), az az: megtörténhetnék, hogy az újjon választott Barátod nem lenne tetszésedre, ama' pedig megsajdítván igyekezetedet, korábban, hogy se te ő rajta ki adnál, mellöled elállana h.); és így két Barát között magad maradnál i.). Nehezen hiszem, hogy az ifjabbik Pliniust nem olvasd volna, ki azt állítja k.): hogy sok jó Barátot tartani, sokaknak ditsösséges, káros

pe-

g.) Ki két nyúl után indul, egyjet se fog. Magyar Közmondás.

h.) Isthinc ut coeat vinculum dirumpitur inde, Sæpe novus veterem dissociavit amor.

Barclaius in Argen.

i.) Solus est, qui sine amico est. *S. Augus. l. 6. de Civit. Dei.*

k.) Multos amicos habere, multis gloriosum, reprehensionem fuit nemini. *Plin. jun. l. 2.*

pedig senkinek sem vólt. De bár olvastad vólna Aristotelest is, és a' közmondásokat is: az azt mondja l.): kinek sok a' Baráttya, annak egyj Baráttya sints; ezek pedig azt tartják m.): a' ki sok embernek Baráttya; sok embernek bolondja. Szépen oktat bennünket Cicero n.) a' Barátságáról, midön az mondja: hogy ne úgy bánnyunk régi Barátunkkal, mint a' hámból kidült lóval, kinek helében fiatalabbakat, és gyözöbbecket fogunk, hanem olly betsben tartsuk őket, mint a' régi jó borokat. Ide illik az a' közmondás is o.): hogy egyj órai tojás, egyj napi kenyér, tíz esztendős hal, hat esztendős bor, tizenöt esztendős Leány, harmincz esztendős jó Barát kellemes.

Még

---

l.) Amici multi, amicus nemo. *Arist.*

m.) Faludi Közmondásiban.

n.) Existit quædam quæstio subdifficilis, num quando amici novi non indigni amicitia, veteribus sint anteponendi: ut equis vetulis teneros anteponere solemus. Indigna homine dubitatio. *Cic. in Lælio.*

o.) Faludi Közmond.

Még Plautus is azt mondja p.): hogy okos ember az, ki ó bort iszik, az az: a' legrégibb, 's minden próbákon általment jó Barát legjobb Barát q.): és azért mondották régi eleink r.): esméretes társodat, régi Barátodat, holtig szeressed; mert az édes Barátságáról soha nem mondhattuk, hogy megelegetünk édességgel s.): azért, csak úgy vedd a' dolgot Adám, ha hogy valaha Barátságban élni kívánsz; a' megesmért, hiteles régi Barátodat, az új Barátságának kedvéért el ne hadd; mert hidd el, hogy az új, soha nem lesz az óhoz hasonló t.); azonkívül pedig: sokak előtt megfogya-

---

p.) Qui utuntur vino vetere, sapientes puto.
Plaut. in Casin.

q.) Certe me hercle, quam veterrimus,
Homini optimus est amicus.

Plaut. in Trucul.

r.) Faludi Közmondásiban.

s.) Non enim amicitiarum esse debent, sicut
aliarum rerum sacietates. *Cic. in Laelio.*

t.) Non derelinquas amicum antiquum, novus
enim non erit similis illi. *Eccl. 9: 14.*

gyátkoznék a' rólad való jó vélekedés, ha minden időn másnak, meg másnak látnának Barátságában u.): és ugyan csak elhidd, hogy minél régiebb, annál bizonyossabb léssen a' Barátság v.).

---

§. XXXVII.

- u.) Veteres amicitias pro consequentium novitate non fastidias. *Salust.*
- v.) Amicitia tanto certior; quanto vetustior; quia facile mutari non potest, quod per sæcula custoditur. *Rensuor. in Sym. Imp. el. 2. Sym. 13,*

§. XXXVII.

ADAM. Jól vagyok Uram! 's elhiszem, hogy valamint az igaz Barátságot az állandóság díszesíti, 's teszi tökéletessé, úgy az áthatatlanság legbizonyosabb jele annak, hogy sem igaz nem vólt, sem erköltsön nem épült a' Barátság: magam is úgy tartom, hogy a' kit valaha szívünkben szerettünk, nem illik avval hartzot hartzolni. De még is megengedi az Úr, hogy lehetnek olly érdemes okok, mellyek talán az akarat ellen is kényszerítették a' jó Barátokat az elvállásra, úgymint: ha a' jó Barátok között a' jó akaratoknak, 's szíves hajlandóságoknak közeskedése lassan lassan megszűnik: vagy ha egyjékének vidám, és udvari viselete, melly talán nem kis tetszetőséget adott a' Barátság' kötésére idő várva komor kedvetlenségre, vagy hamarébb vastag gorombaságra változik; 's több efféliek, mellyek egyjáltallában elkedvetlenítették a' Barátságot. Ha tehát mi illyes megtörténik a' Barátságban, hogy ugyan csak az elvállásnak meg kell lenni, vallyon miképpen kell azt in-

tézni? szükséges é' a' Barátságról egyjszeriben,
kerekesen lemondani; vagy lassan lassan el-
fogni mind azokat, mellyek építették, sőt ne-
velték a' Barátságot?

---

§. XXXVIII.

KAROL. Nem tagadom, vagynak okok, mellyekre nézve szükséges a' bár húsz esztendeig tartott Barátságot a' nélkül: hogy az álhatalanságról nem vádoltáthatunk, abban hagyni a.). De azok az okok, mellyeket elől adtál arra nem elégségesek; mert a' jóakaratnak közösülése ha megszűnik is b.), azért a' Barátság' szeretetével megtetézett szív fogyatkozást nem szenved c.). Mi sokszor történik: hogy a' jó Barátokat messze egymástól veti a' reménytelen eset d.)? megszűnik itt

a'

---

a.) Periculosum est inter amicos de re aliqua statnere, nam ita necessum est alterum ex his prorsus inimicum habere. *Bias.*

b.) Non utilitatis causa amicitia expetenda est. *Erasmus in Apophtegmate.*

c.) Inter amicos, etiam si mutua cessent officia, non tamen idcirco refrigescere decet amorem mutuum. *Mar. Aurel. Imperat. ad Poll.*

d.) Vide Plutar, Valerium Max. & alios.

a' közösülés, megszűnik a' gyakor látogatás; az édes beszélgetés, de a' szeretet azért meg nem apad; mert megmarad a' levelezésnek jussa, melly fenntartya ízét a' Barátságának e.). Hogy jó Barátunknak vidámsága megkomorodott, udvarisága megvastagodott; a' sem elegendő ok a' vég bútsúvételre; mert valamint az okos ember kitsinyeken nem épít; kákán tsomót, nádon görtsöt nem keres f.): úgy a' ki igaz Barát sem vidámságra, sem udvariságra, sem másféle külső állapotokra nem tekint g.). Ha azért az elkomorodott kedvű Barátunknak szíve állása maga épségében megmarad, és semmi változást nem szenved, a' természet törvényének megszegése nélkül tőle elállani nem szabad h.). Vagynak ugyan so-

kan,

e.) Nihil æque ægrum reficit, quam amicorum adfectus. *Sen. Epis.* 78.

f.) Modica Prætor non curat; aquila muscas non captat. *Adagi I. C.*

g.) Quis sit? non unde natus sit? reputa. *Livius l. I.*

kan, kik erőn erővel keresnek, 's hamar is találnak okokat az elvállásra, mint Ezopus farkassa i.) az ártatlan Bárány' megölésére; de valamint az okok elégtelenek, úgy az elválás is heltelen, 's ki sem tudom mondani mi irgalmatlan szívet jelent: és erre valló nézve kétség előttem, ha hevesebbek é némelly emberek a' Barátság kötésében, vagy talán az elvállásban k.)? Többet mondok édes Adányom! még a' halál sem elégséges arra; hogy az igaz Barátságot felbontsa. A' ravasz, álnok, képmutató szív a' halállal ugyan véget vet a' Barátságnak; de az igaz Barátságban elérzékenyedett szív, még a' halálon túl is érzi édes érzéseit l.): mert azt a' meghittséget,

és

---

b.) Inhumanum est, male mereri de immerente. *Seneca.*

i.) Nota est Fabula Luppi cum agno.

k.) Haud scio: proniores ad ineundam amicitiam, an rescindendam sint homines? *Roiss. P. 3. c. 7.*

l.) Simultatem oportet morte finire, amicitiam non item. *Erasmus.*

és szeretetet, mellyel Baráttjához vólt, a' halál meg nem fogyaszthattya m.); és valamint szoktuk mondani n.): a' hóld ha fogy is, fenn marad a' neve; ugy a' jó Barátomnak] kimúl-tával is fenn marad a' Barátság, 's annak édes emlékezete. A' tetemes sírhalmokat; kőoszlopokat, halottias verseket, mi okra nézve emellyük; mint jó Barátunknak örök emlékezetére? hogy azok mellett elmenvén, ezeket pedig olvasván Biás javaslása szerént keserű könnyekkel juttassuk eszünkbe e' meghóltnak Barátságában valaha töltött kedves napjainkat o.). Mi lehet tehát az, a' mi a' jó Barátoknak elválását szükségessé teszi? tsak egyedül az lehet: ha jó Barátunknak eddig való józan és erkölcsös élete a' megorvosolhatatlan gonoszságra

for-

---

m.) Fides hominis nescit cum morte deficere.
Cassiod. 5. 3.

n.) Magyar Közmondás.

o.) Jubent nos vivere mausolea. *Martialis 5.*

Sepulchra ideo secundum viam ponuntur, quo
prætereuntes admoneant, & se fuisse, &
illos esse mortales. *Varro de Ling. Lat. 5.*

fordúlna p.): jól vigyázz mit mondok; a' meg-orvosolhatatlan gonoszságra. Kell tehát az ilyen állapotban az időtől várni; mert a' mit az idő megsebesített, az idő meg is orvosol q.), 's úgy fordulhat: hogy a' ki rosszra fordúlt természetének legtöbb jeleit adta; midőn meg se gondolnánk, reménségünkön kívül visszatér előbbi szeretetére r.). Az idő közben azomban úgy kell iparkodni; hogy valamint a' Persiai Királyok s.) az áldozat tétel előtt az áhétatosságról; a' vendégségek előtt a' mértékleteségről, a' hadakozás előtt az erőről beszélgetnek;

p.) Una fere est caussa, obquam jure, & honeste amicitiam rescindere possumus, si videlicet amicus ad insanabilem improbitatem deflexerit. *Roiss. P. 3. c. 7.*

q.) Dies vulnerat, dies medetur. *Petrar. 5. Senil. 6.*

r.) Sæpe ex injuria, postmodum gratia orta est. *Liv. l. 1.*

s.) Persarum Reges ante sacrificia de pietate disserunt: antequam bibant, de Temperantia; pugnaturi de fortitudine. *Stob. 473.*

nek; úgy a' jó Barátok is, minekelötte felmondják egymásnak a' Barátságot, mindene-
ket elkövessenek, mellyek a' Barátság' szen-
tsége fenntartására szolgálnak: hol édesdeden;
hol nagyobb hanggal is szívessen rajta legye-
nek Barátságok igazulásán. Ha mindazonáltal
úgy elátolta volna magát Barátunk a' rossz-
ban, hogy megjobbulásához több reménséget
nem nyújtana, igen is véget kell vetni a' Ba-
rátságnak; de nem egyjszerében, se nem il-
letlen móddal; hanem valamint halkal, és las-
sú lépést épült a' Barátság; úgy halkal, és
lassú lépést bomollyék t.); tudniillik: majd
ebben szegjük kívánságát; majd kedve tölté-
sét akadályoztassuk; majd mutatott holmi haj-
landóságit ne visszonozzuk; majd kedvetlen-
ségünknek nyilvános jeleit mutogassuk, hogy
ekképpen elmúlyék inkább, hogyse vége sza-
kadjon a' Barátságnak. Oka pedig ennek az,
mert

---

t.) Amicitias, quæ minus delectant, & minus
probantur, magis censent sapientes sensim
dissuere; quam repente præscindere, *Cice-
ro 1. Offic.*

2391-2000

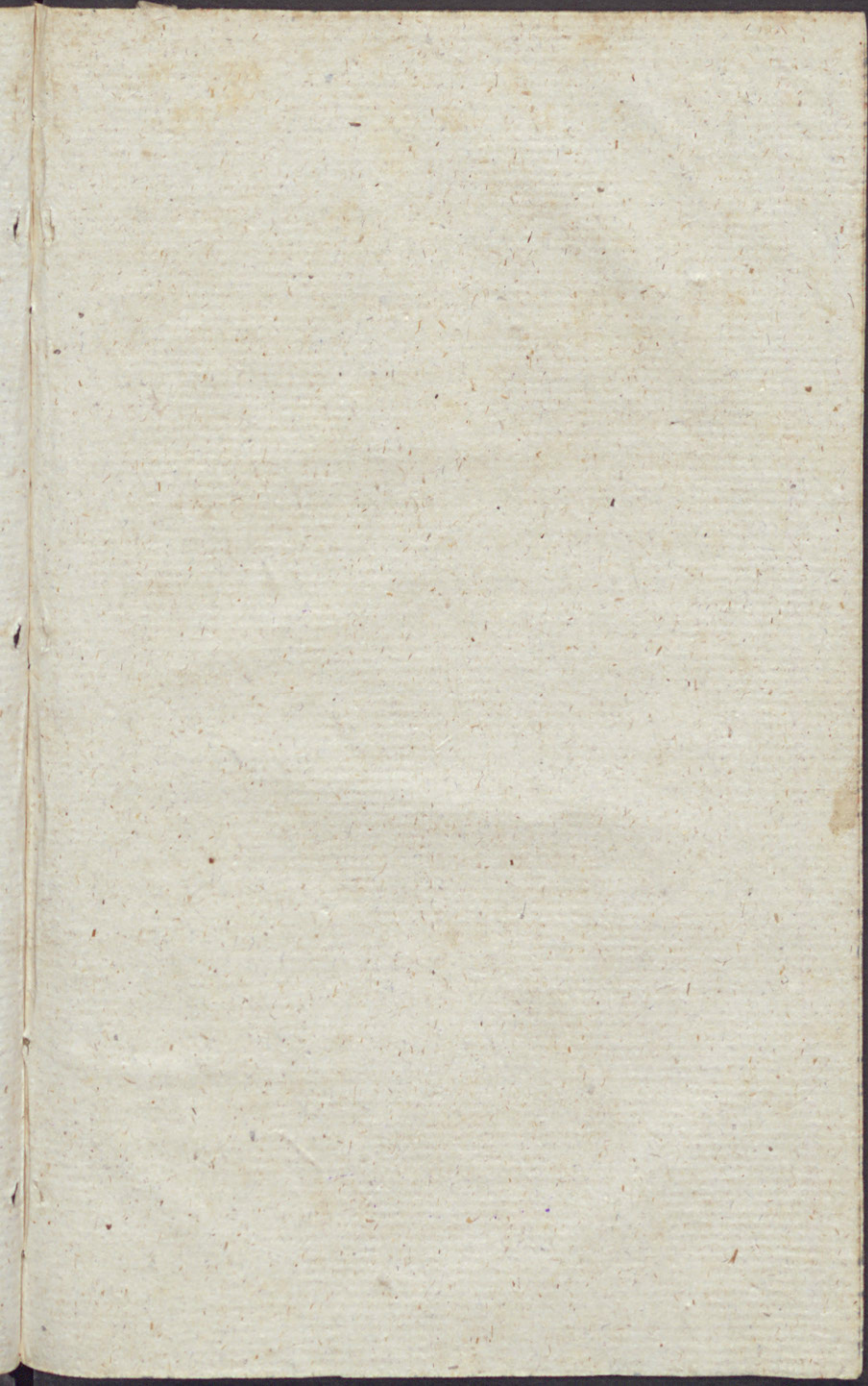
mert félő, hogy a' felharagított Barátunk ellenségünké ne légyen u.), holott tudva vagyon, hogy minden ellenségink között legnagyobb az, ki valaha jó Barátunk volt v.). Oka ennek az is: hogy a' mit Barátunk igazulásában tett iparkodásunk véghez nem vihetett; a' tsendes, és kellemes vele való bánás szerentséssebb lehet, talán még a' felhomlott Barátságot valaha visszaállíthattya x.). Kedves Adányom! ha ezen törvényszabásokat kívánod megtartani, akár kit is szerentséssé tehetsz Barátsággal. De már igen elballag az idő, szakasszuk félben, ha úgy tetszik, beszélgetésünket, 's hólnapra is hagyjunk valamit.

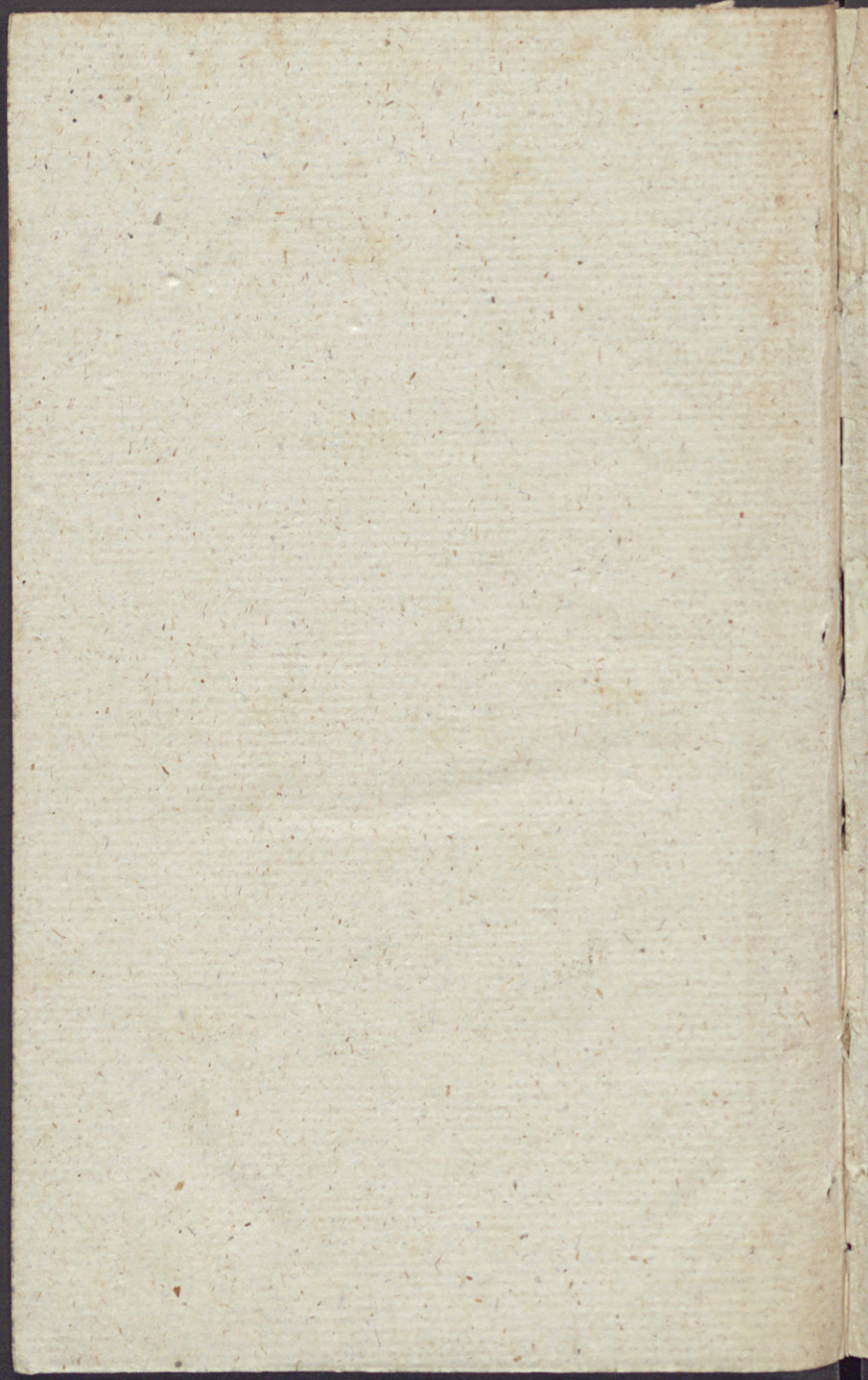
- u.) Cavendum erit igitur ne non solum amicitiae depositae, sed inimicitiae etiam suspectae videantur; nihil est enim turpius, quam cum eo bellum gerere, qui cum familiariter vixeris. *Cicero 1. Offic.*
- v.) Nullum gravius inimicitiae genus, quam dum ex amicis hostes fiunt. *Livius D. 3. l. 4.*
- x.) Non satis est, si comites nos praebeamus amicis, sed comitati comes est adjungenda benignitas. *Erasmus.*

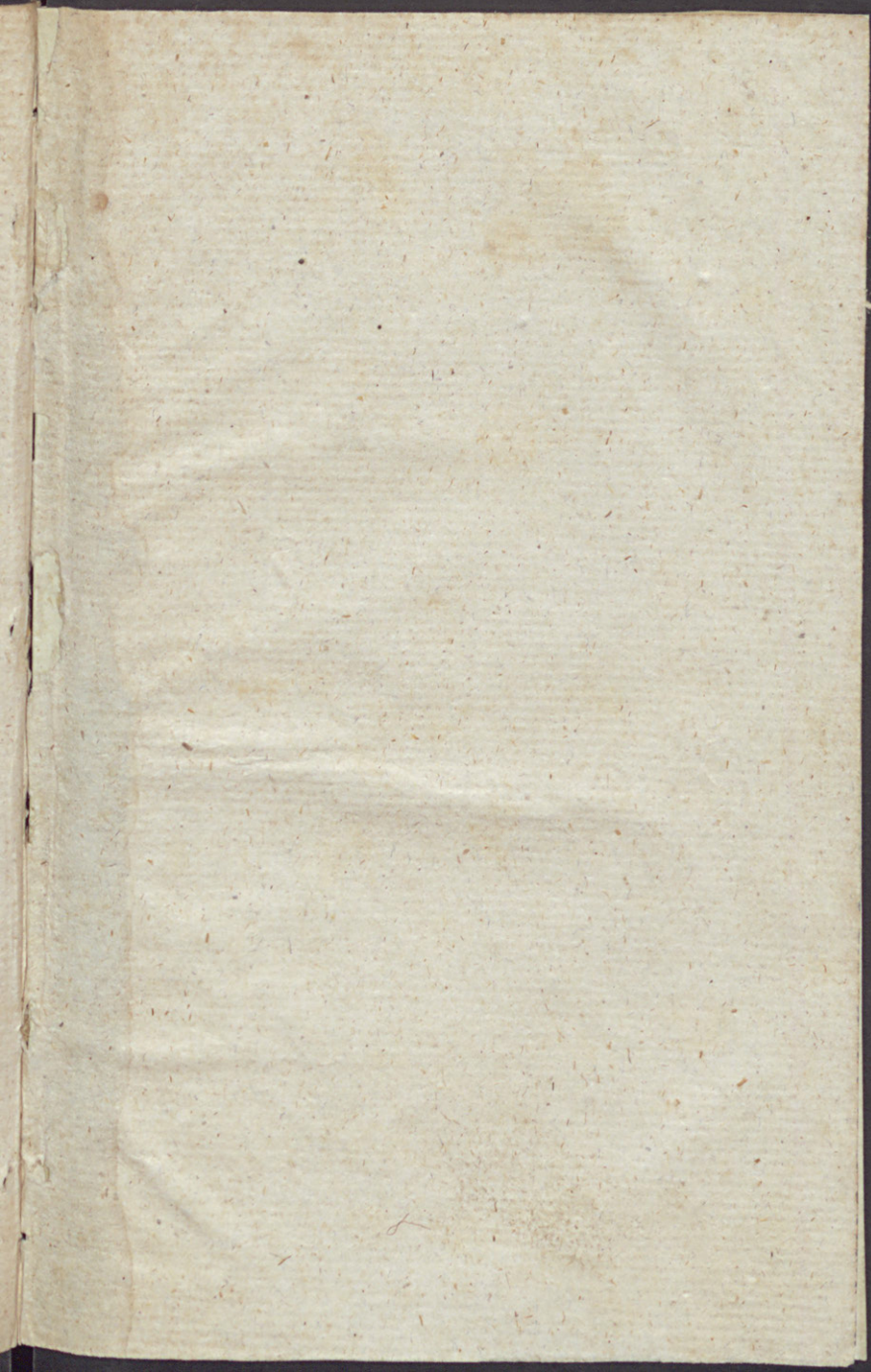
DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR

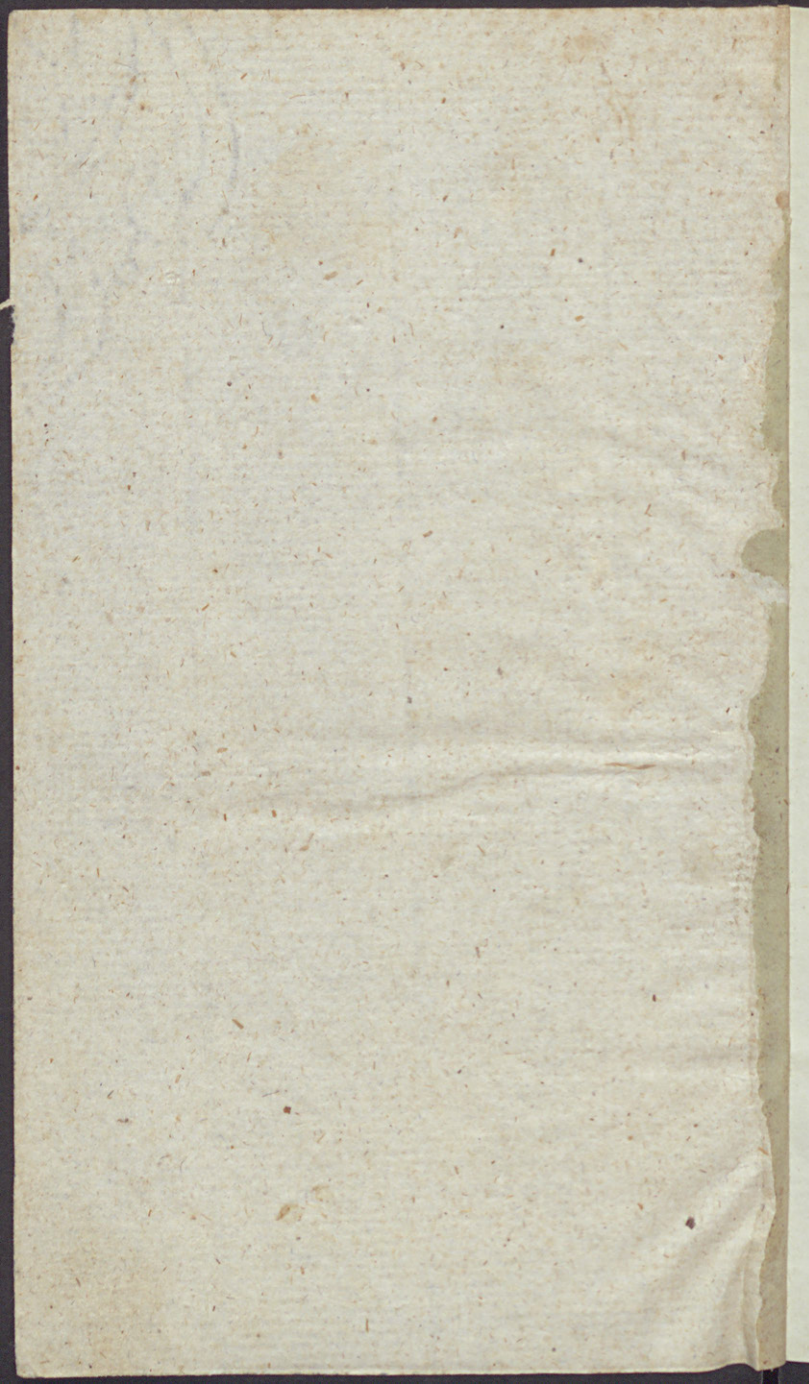
Lelt.

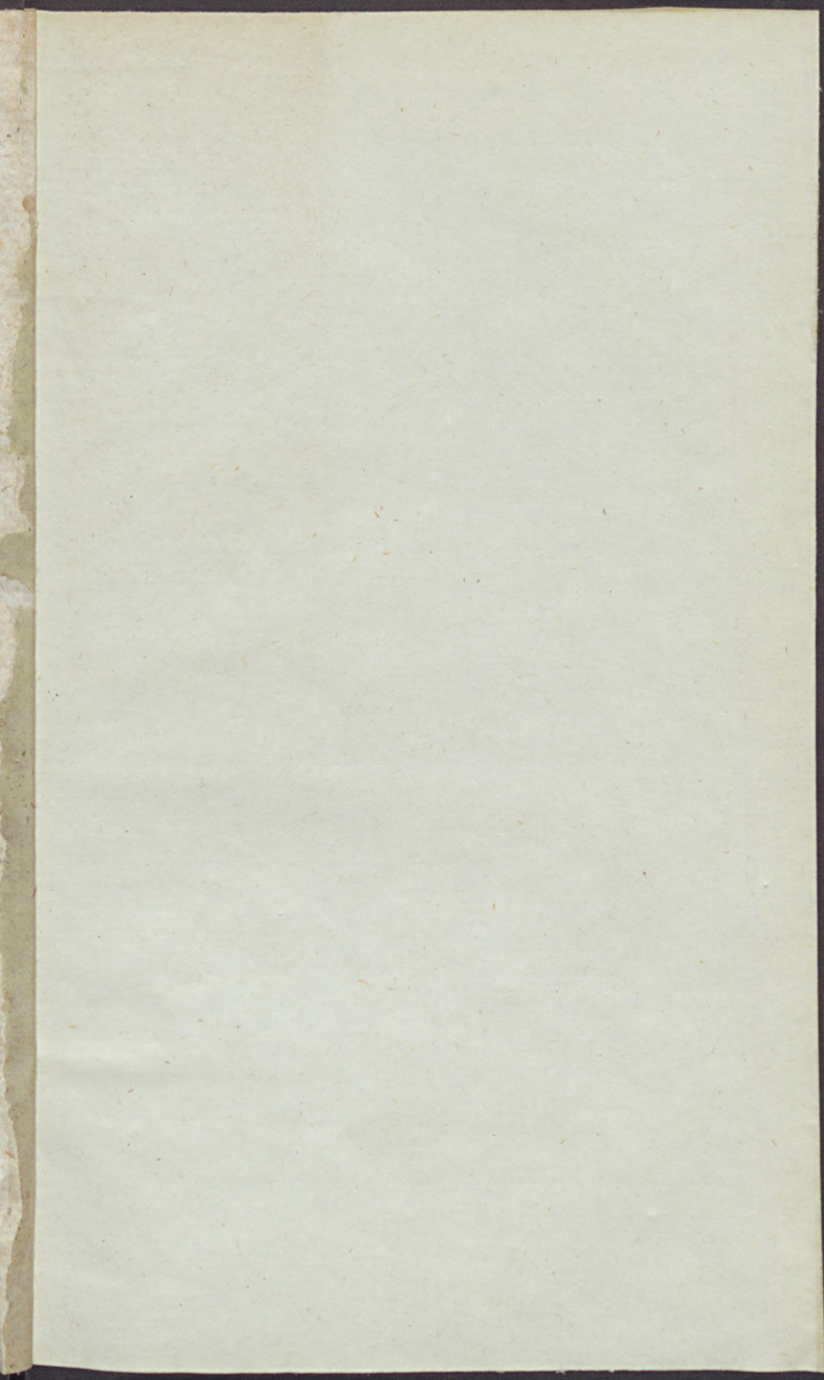
2008-1955

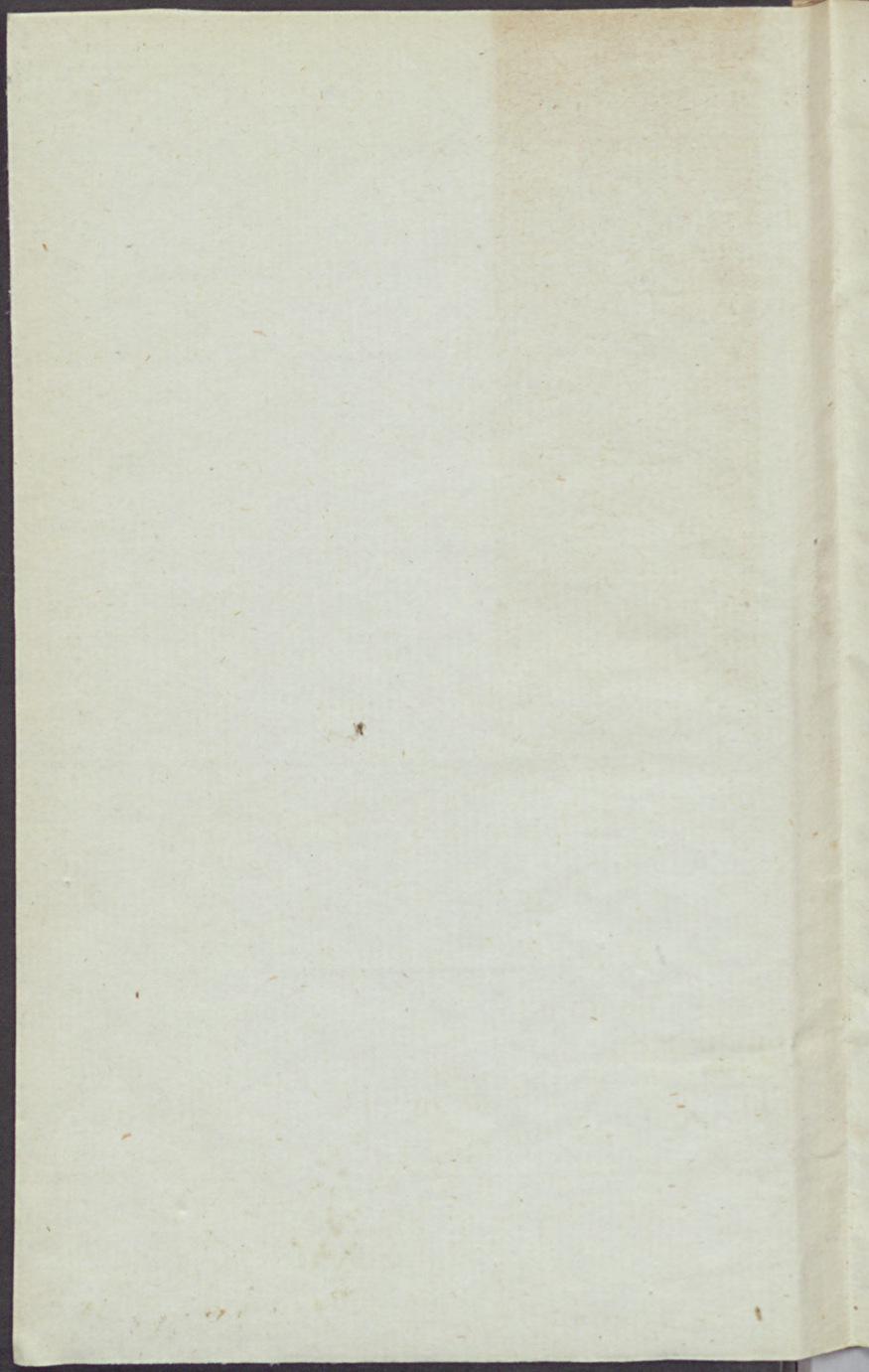

757638

